

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SEVİNÇ ÇOKUM'UN AĞUSTOS BAŞAĞI ROMANINDA
ZARF TÜMLEÇLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Sümeyye Gamze ÇELİK**

**Danışman
Prof. Dr. Turgut BAYDAR**

OCAK 2025, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Sevinç Çokum’un Ağustos Başağı Romanında Zarf Tümleçleri” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Sümeyye Gamze ÇELİK

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı: Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi

Program Adı: Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Zarf Tümleçleri

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 130 sayfalık kısmına ilişkin 10/01/2025 tarihinde **IThenticate/Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı %9 'dur.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 10/01/2025

Danışman: Prof. Dr. Turgut BAYDAR

Öğrenci: Sümeyye Gamze ÇELİK

KILAVUZA UYGUNLUK

“Sevinç Çokum’un Ağustos Başağı Romanında Zarf Tümleçleri” başlıklı Yüksek Lisans Tezi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Sümeyye Gamze ÇELİK

Danışman

Prof. Dr. Turgut BAYDAR

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Turgut BAYDAR danışmanlığında **Sümeyye Gamze ÇELİK** tarafından hazırlanan “**Sevinç Çokum’un Ağustos Başağı Romanında Zarf Tümleçleri**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı’nın Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği/oy çokluğu kabul edilmiştir.

10/01/2025

JÜRİ:

Danışman	:	Prof. Dr. Turgut Baydar	(İmza)
Üye	:	Prof. Dr. Arzu Sema Ertane Baydar	(İmza)
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Köroğlu	(İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /2025 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2025

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Zarf tümleci söz diziminde yüklemi birçok yönden niteleyen ve sınırlayan bununla birlikte cümleye çeşitli anlamlar katarak anlamı tamamlayan bir ögedir. Böylelikle anlatım açısından verilmek istenen mesajın doğru ve net bir şekilde aktarılması sağlanmaktadır. Bu çalışmada Sevinç Çokum'un *Ağustos Başağı* romanında zarf tümleçleri incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ifade edilmiştir. İkinci bölümünde çalışmanın konusu olan zarf tümlecine ilişkin kuramsal çerçeve çizilmiştir. Ayrıca araştırma konusu olan *Ağustos Başağı* isimli eserin yazarı Sevinç Çokum'un hayatı ve edebi kişiliğine dair bilgiler okuyucuların dikkatine sunulmuştur. Üçüncü bölümde çalışmanın araştırmanın yöntemi (modeli), evren örnekleme (çalışma grubu) ifade edilmiştir. Veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Dördüncü bölümde üzerinde çalışılan *Ağustos Başağı* adlı eserin konusuna, özetine, ana fikrine, dil ve üslup özelliklerine, zamanına, mekanına, kişilerine ve olay örgüsüne yer verilmiştir. Yine bu bölümde çalışma neticesinde elde edilen bulgular ilgili başlıklar altında dikkatlere sunulmuştur. Son bölümde ise elde edilen sonuçlar tablolara ve grafiklere çevrilmiş ve yorumlanmıştır.

Yüksek lisans süreci boyunca bilgisiyle yol gösteren desteklerini esirgemeyen kıymetli danışmanım Prof. Dr. Turgut Baydar'a teşekkür ederim. Ayrıca yine tüm süreç boyunca yanımda olan başta değerli arkadaşlarım Şeymanur Çamur ve Merve Akyurt olmak üzere küçük büyük iyilikleri dokunmuş tüm dostlarıma bana bu yolda inanan herkese teşekkürü borç bilirim.

Sümeyye Gamze Çelik, Erzincan, 2025

SEVİNÇ ÇOKUM’UN *AĞUSTOS BAŞAĞI* ROMANINDA ZARF TÜMLEÇLERİ

Sümeyye Gamze ÇELİK

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2025

Danışman: Prof. Dr. Turgut BAYDAR

ÖZET

Bu çalışmada Sevinç Çokum’un *Ağustos Başağı* isimli eserinde var olan zarf tümleci yapılarının tespiti amaçlanmıştır. Çalışma bir eser üzerinde gerçekleştirildiği için çalışmanın yöntemi nitel araştırma desenlerinden doküman analizi olarak seçilmiştir.

Çalışmada Sevinç Çokum’un *Ağustos Başağı* isimli eseri üzerinden Türkiye Türkçesi söz diziminin öğelerinden biri olan zarf tümleci kavramının belirlenmesi ve bu ögeyi teşkil eden yapıların tespiti amaçlanmıştır. Çalışmada ilk olarak eserdeki cümleler tek tek incelenerek zarf tümleci görevindeki yapılar tespit edilmiştir. Tespiti yapılan yapılar öncelikle türlerine göre beş başlık (zaman, durum, miktar, yön ve soru) altında sınıflandırılmıştır. Ardından türleri meydana getiren yapılar kendi içerisinde ayrıca tasnif edilmiştir. Elde edilen sonuçlar tablolar ve şekiller biçiminde sunulurken değerlendirilmiştir.

Çalışmada toplamda 2837 adet zarf tümleci tespit edilmiştir. %57,27’lik oranla durum bildirme zarf türü en fazla eserde öne çıkan zarf türü olmuştur. %1,86’lık oranla soru zarfı eserde en az öne çıkan zarf türü olmuştur. “neden” ve “niye” sözcükleri en fazla “nasıl” sözcüğü ise en az kullanılan soru zarfları olmuştur.

Bu çalışmada Türkçenin anlatım gücüne sağladığı imkân bakımından zarf tümleçlerinin söz diziminde ne kadar mühim bir yer tuttuğu bilimsel açıdan ifade edilmeye çalışılmıştır. Söz diziminin araştırma konusu olan cümle öğelerine ve özelden zarf tümlecine yönelik bilimsel çalışmalar arttıkça konu daha da iyi anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi Grameri, Türkiye Türkçesinde Zarf Tümleçleri, Sevinç Çokum, Ağustos Başağı

ADVERBIAL COMPLEMENTS IN SEVİNÇ ÇOKUM'S NOVEL AĞUSTOS BAŞAĞI

Sümeyye Gamze ÇELİK

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, January 2025

Advisor: Prof. Dr. Turgut BAYDAR

ABSTRACT

This study aims to identify the adverbial phrases in Sevinç Çokum's novel Ağustos Başağı. Since the research is based on a single literary study, the document analysis method, one of the qualitative research designs, was chosen. The study focuses on determining the concept of adverbial phrases, a syntactic element in Turkish, and identifying the structures that form them within the novel.

First, each sentence in the novel was examined individually to identify adverbial structures. These structures were then categorized into five main types: time, manner, quantity, direction, and interrogative adverbs. Each category was further classified based on its subtypes. The findings were presented and analyzed using tables and figures.

A total of 2,837 adverbial phrases were identified in the study. Among them, manner adverbs were the most prevalent, constituting 57.27% of the total. Interrogative adverbs, on the other hand, were the least common, making up only 1.86%. Among interrogative adverbs, neden and niye were the most frequently used, while nasıl was the least used.

This study highlights the significance of adverbial phrases in Turkish syntax in terms of their contribution to the expressive power of the language. As academic research on sentence components, particularly adverbial phrases, continues to grow, the subject will be better understood.

Keywords: Turkish Turkish Grammar, Adverbial Complements in Turkish, Sevinç Çokum, Ağustos Başağı

İÇİNDEKİLER

SEVİNÇ ÇOKUM'UN AĞUSTOS BAŞAĞI ROMANINDA ZARF TÜMLEÇLERİ BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

1.1.Problem Durumu.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı.....	2
1.3.Araştırmanın Önemi.....	3
1.4.Sınırlılıklar.....	3
1.5.Tanımlar.....	3
1.6.Benzer Araştırmalar.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Türkiye Türkçesinde Zarf Tümleci Kavramı.....	5
---	---

2.1.1 Zarf Tümleci Kavramı.....	5
2.2.2 Zarf Tümlecinin Özellikleri.....	6
2.2. Sevinç Çokum'un Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Eserleri.....	10
2.2.1.Hayatı.....	10
2.2.2.Edebi Şahsiyeti ve Sanat Anlayışı	14
2.2.3.Sevinç Çokum'un Eserleri	17
2.2.3.1.Hikâye Türündeki Eserleri	17
2.2.3.2. Roman Türündeki Eserleri	18
2.2.3.3. Deneme ve Anı Türündeki Eserleri	18
2.2.3.4. Radyoya Uyarlanmış Eserleri	19
2.2.3.5. Televizyona Uyarlanan Eserleri.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni).....	20
3.2. Araştırmanın Evren Örneklemi/Çalışma Grubu.....	20
3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması.....	20
3.4. Araştırma Verilerinin Çözümlemesi.....	21

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. <i>Ağustos Başağı</i> Romanının İncelemesi.....	22
4.1.1. Romanın Konusu	22
4.1.2. Romanın Ana Fikri	22
4.1.3. Romanın Dil ve Üslûp Özellikleri.....	23
4.1.4. Zaman.....	24
4.1.5. Mekânlar	24

4.1.6. Kişiler.....	25
4.1.7. Olay Örgüsü.....	27
4.1.8. Romanın Özeti.....	32
4.2. Bulgular.....	48
4.2.1. <i>Ağustos Başağı</i> Romanında Zarf Tümlecini Oluşturan Yapılar.....	48
4.3.İnceleme.....	49
4.3.1.Yüklemi Zaman Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri	49
4.3.1.1.Yapılarına Göre Zaman Zarfları	49
4.3.1.1.1.Tek Sözcükten Oluşan Zaman Zarfları	49
4.3.1.1.1.1.Basit Sözcüklerden Oluşan Zaman Zarfları	49
4.3.1.1.1.2.Türemiş Sözcüklerden Oluşan Zarflar	50
4.3.1.1.1.3.Birleşik Sözcüklerden Oluşan Zaman Zarfları	51
4.3.1.1.2.Kelime Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları	51
4.3.1.1.2.1.Sıfat Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları	51
4.3.1.1.2.2.Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları.....	53
4.3.1.1.2.3.Belirtili İsim Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları	53
4.3.1.1.2.4.Zarf Fiil Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları.....	53
4.3.1.1.2.5.Sıfat Fiil Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları	55
4.3.1.1.2.6.Edat Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları	55
4.3.1.1.2.7.Tekrar Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları	57
4.3.1.1.2.8.Cümle Şeklindeki Zaman Zarfları	57
4.3.1.1.2.9Şart Kipi Ekli Zaman Zarfları	57
4.3.1.2.İşlevlerine Göre Zaman Zarfları.....	58
4.3.1.2.1.Sınırlama Bildiren Zaman Zarfları.....	58
4.3.1.3.Zaman Zarflarının Cümlede Kullanımı.....	58

4.3.1.3.1.Fiil Cümlelerinde Zaman Zarfları	58
4.3.1.3.2.İsim Cümlelerinde Zaman Zarfları	59
4.3.1.4.Yabancı Kökenli Zaman Zarfları.....	60
4.3.2.Yüklemi Durum Bildirme Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri.....	60
4.3.2.1.Yapılarına Göre Durum Bildirme Zarfları	60
4.3.2.1.1.Basit Sözcüklerden Oluşan Durum Bildirme Zarfları.....	60
4.3.2.1.2.Birleşik Sözcüklerden Oluşan Durum Bildirme Zarfları	62
4.3.2.2.Kelime Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarflar.....	62
4.3.2.2.1.Sıfat Tamlaması Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları.....	62
4.3.2.2.2. Belirtili İsim Tamlaması Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları.....	63
4.3.2.2.3. Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları.....	64
4.3.2.2.4. Zarf- Fiil Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları.....	64
4.3.2.2.5. Bağlama Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları	66
4.3.2.2.6. Edat Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları	66
4.3.2.2.7. İsnat Grubu Biçimdeki Durum ve Bildirme Zarfları	67
4.3.2.2.8.Tekrar Grubu Biçimdeki Durum ve Bildirme Zarfları.....	67
4.3.2.3.İşlevlerine Göre Durum Bildirme Zarfları	69
4.3.2.3.1.Özellik (Nitelik) Bildiren Zarflar	69
4.3.2.3.2.Durum Bildiren Zarflar	70
4.3.2.3.2.1.Benzerlik Bildiren Durum Bildirme Zarfları	70
4.3.2.3.2.2.Beraberlik Bildiren Durum Bildirme Zarfları	70
4.3.2.3.2.3.Dilek Bildiren Durum Bildirme Zarfları.....	71
4.3.2.3.2.4 Görecelik, Hatırlatma, Farz Etme, Zıtlık Bildiren Durum Bildirme. Zarfları	71
4.3.2.3.2.5.Karşılaştırma Bildiren Durum Bildirme Zarfları.....	71

4.3.2.3.2.6.Kesinlik Bildiren Durum Bildirme Zarfları	71
4.3.2.3.2.7.Pekiştirme Bildiren Durum Bildirme Zarfları.....	72
4.3.2.3.2.8.Olasılık Tereddüt Şüphe ve Şaşırma Bildiren Durum Bildirme Zarfları.....	73
4.3.2.3.2.9.Sebep Bildiren Durum Bildirme Zarfları.....	73
4.3.2.3.2.10.Sınırlama Bildiren Durum Bildirme Zarfları	74
4.3.2.3.2.11.Tekrarlama Bildiren Durum Bildirme Zarfları	74
4.3.2.3.2.12.Üleştirme Bildiren Durum Bildirme Zarfları	74
4.3.2.3.2.13.Vasıta Bildiren Durum Bildirme Zarfları	75
4.3.2.3.2.14.Yaklaşıklık Bildiren Durum Bildiren Zarfları.....	75
4.3.2.4.Durum Bildirme Zarflarının Cümlede Kullanımı	76
4.3.2.4.1Durum Bildirme Zarflarının Fiil Cümlelerinde Kullanımı	76
4.3.2.4.2.Durum Bildirme Zarflarının İsim Cümlelerinde Kullanımı.....	76
4.3.2.5.Yabancı Kökenli Durum Bildirme Zarfları	77
4.3.3.Yüklemi Miktar Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri.....	77
4.3.3.1.Yapılarına Göre Miktar Zarfları	77
4.3.3.1.1.Tek Sözcükten Oluşan Miktar Zarfları.....	77
4.3.3.1.2.Türemiş Sözcükten Oluşan Miktar Zarfları.....	78
4.3.3.1.3.Birleşik Sözcüklerden Oluşan Miktar Zarfları	78
4.3.3.2.Kelime Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları	79
4.3.3.2.1.Sıfat Tamlaması Şeklindeki Miktar Zarfları	79
4.3.3.2.2.Edat Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları	79
4.3.3.2.3.Zarf Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları	79
4.3.3.2.4.Tekrar Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları.....	79
4.3.3.3.İşlevlerine Göre Miktar Zarfları	79

4.3.3.3.1.Eşitlik Derecesi Gösteren Miktar Zarfları.....	79
4.3.3.3.2.Üstünlük Derecesi Gösteren Miktar Zarfları	80
4.3.3.3.3.En Üstünlük Derecesi Gösteren Miktar Zarfları	80
4.3.3.3.4.Aşırılık Derecesi Gösteren Miktar Zarfları.....	81
4.3.3.4.Miktar Zarflarının Cümlede Kullanımları.....	81
4.3.3.4.1.Fiil Cümlelerinde Miktar Zarfları	81
4.3.3.4.2.İsim Cümlelerinde Miktar Zarfları.....	81
4.3.4.Yüklemi Yön Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri.....	81
4.3.4.1.Yapılarına Göre Yön Zarfları	81
4.3.4.1.1.Kelime Grubu Şeklindeki Yön Zarfları.....	81
4.3.4.1.1.1.Edat Grubu Şeklindeki Yön Zarfları	81
4.3.4.1.1.2.Sıfat Tamlaması Şeklindeki Yön Zarfları	82
4.3.4.2.Yön Zarflarının Cümlede Kullanımları	83
4.3.4.2.1.Fiil Cümlelerinde Yön Zarfları	83
4.3.5.Yüklemi Soru Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri.	83
4.3.5.1.Yapılarına Göre Soru Zarfları	83
4.3.5.1.1 Tek Kelimededen Oluşan Soru Zarflar	83
4.3.5.1.1.1. Basit Sözcüklerden Oluşan Soru Zarfları	83
4.3.5.1.1.2.Birleşik Sözcüklerden Oluşan Soru Zarfları	83
4.3.5.2.Soru Zarflarının Cümlede Kullanımları	84
4.3.5.2.1.Fiil Cümlelerinde Soru Zarfları.....	84

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	85
KAYNAKÇA.....	97

ÖZ GEÇMİŞ.....	99
----------------	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AB.: Ağustos Başağı

GTS: Güncel Türkçe Sözlük

KÖ: Kendi Örneğim

s.: sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5.1: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Sayıları ve Yüzdeleri	89
Tablo 5.2: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Zaman Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri	90
Tablo 5.3: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Durumu Bildirme Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri	91
Tablo 5.4: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Miktar Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri	92
Tablo 5.5: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Yön Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri	93
Tablo 5.6: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Soru Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 5.1: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Yüzde Grafiği	94
Şekil 5.2: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Zaman Zarf Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği	94
Şekil 5.3: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Durum Bildirme Zarfı Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği	95
Şekil 5.4: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Miktar Zarfı Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği	95
Şekil 5.5: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Yön Zarfı Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği	96
Şekil 5.6: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Soru Zarfı Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzdesi	96

GİRİŞ

Olay etrafında gelişen edebi türler içerisinde değerlendirilmekte olan romanlar, geçmişte yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayların etrafında şekillenmektedir. Konusuna göre çeşitlenebilen tarihi roman, polisiye roman, fantastik roman vb. olmak üzere farklı alt türlere ayrılabilen romanlar genelde kendisine her yaş grubundan okuyucu bulabilen bir yazı türüdür. Okuyucular roman arayıcılığıyla sadece edebi haz elde etmekle kalmaz aynı zamanda çeşitli olaylar davranışlar hakkında bilgi sahibi de olurlar. Bu açıdan romanlar, bireylere özellikle yetişmekte olan genç nesillere çeşitli düşünceleri ve davranışların kazandırılmasında birer vasıta aracı olarak değerlendirilebilir.

Metinleri meydana getiren en asgari birim olarak cümleler, belli bir zamanda, belli bir yerde, belli bir özne tarafından gerçekleştirilmiş olayları durumları ifade eden yargılardan teşkil olmaktadır. Bu yargılar bir eylem bir failden meydana gelebileceği gibi birden fazla ögenin bir araya gelmesiyle de oluşabilmektedir. Burada esas olan anlatıcının iletmek istediği mesajı ne derece ve ne şekilde aktarmak istediğidir. Söz dizimsel açıdan zarf tümleci cümleyi oluşturan öğelerden biridir. Görev itibarıyla cümlede eylemin gerçekleşme durumunu, zamanını, miktarını, yönünü tayin etmektedir. Üstlendiği vazife bakımından zarf tümleçleri doğrudan eylemle bağ kuran bir yapıdır. Eylemi birçok açıdan belirtmekte ve nitelemektedir. Fiile çeşitli anlam ilişkileri kurarak anlatıcıya zengin anlam dünyaları kurma fırsatı sunmaktadır. Böylelikle Türkçenin anlatım gücü ve zenginliğini ortaya koymak mümkün olmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde zarf tümleci öge olarak Türkçenin en güzel ve en doğru şekilde aktarılmasına ciddi katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmada Sevinç Çokum'un *Ağustos Başağı* romanında zarf tümleçleri yapılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. İlk olarak Türkiye Türkçesinde zarf tümleci kavramına ilişkin araştırmacı görüşlerine başvurulmuş ardından zarf tümleçlerinin yine araştırmacılar tarafından ortaya konulan genel özellikleri ifade edilmiştir. Çalışma ilgili eserle sınırlandırılmış olup eserde var olan zarf tümleçlerini meydana getiren yapılar tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular çeşitli başlıklar altında sınıflandırılmış ve ardından sonuçlar tablolar ve grafikler ile dikkatlere sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sınırlılıklarına, tanımlara ve benzer araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Türkiye Türkçesi söz diziminde cümlelerin bir üyesi olarak zarf tümleci yüklemi durum, zaman miktar, neden vb. gibi yönlerden tamamlar. Hem bir sözcük türü hem de bir öge olarak zarflar bir sözcükten meydana geleceği gibi birden fazla sözcüğün bir araya gelmesiyle de oluşabilmektedir. Bu bakımından çalışma, zarf tümleçlerini oluşturan yapıların tespitini amaç edinmiştir. Bu sebeple çalışma boyunca “Türkiye Türkçesi söz diziminde zarf tümlecini oluşturan yapılar nelerdir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın problem durumuna cevap verebilmek için öncelikle alanyazında Türkiye Türkçesi söz dizimi üzerine araştırmacıların ortaya koyduğu çeşitli kaynaklar taranacak, zarf tümleci ve onu oluşturan yapılara ilişkin özellikler belirlenecek ardından Sevinç Çokum’un *Ağustos Başağı* isimli eserinde cümlelerde zarf tümlecini oluşturan yapıların neler olduğu saptanmaya çalışılacaktır. Eserde hangi yapıda zarf tümleçlerin var olduğunun ve bunların ne miktarda kullanıldığı tablolar yardımıyla somutlanacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Sevinç Çokum’un *Ağustos Başağı* isimli eseri üzerinden Türkiye Türkçesi söz diziminde cümleyi oluşturan öğelerden biri olan zarf tümleci kavramının belirlenmesi ve bu kavramı teşkil eden yapıların tespit edilmesi amaç edinilmiştir.

Ayrıca çalışma konusu olan eserin konusuna ve Sevinç Çokum'un dil ve üslubuna hâkim olmak bu konuda bilgi vermek de çalışmanın amaçları arasındadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye Türkçesi gramer kitaplarında cümlelerin bir ögesi olarak zarf tümleci kavramıyla ilgili yeterince bilgiye yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca alanyazında yine Türkiye Türkçesi grameri üzerine yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Çalışma konusunun alanyazında üzerine az çalışılmakta olan bir konu olması bu çalışmayı mühim bir çalışma kılmaktadır. Bu hususta bu çalışmanın temel amacı cümlelerin öğelerinden biri olan zarf tümlecini tanımlama, özellikleri ve cümle içerisinde kazandığı işlevlerin ortaya konması olmuştur. Sevinç Çokum'un *Ağustos Başağı* isimli eserinden yola çıkarak zarf tümleçlerinin özelliklerini tespit detaylı bir inceleme ortaya konmak istenmiştir. Çalışma bu yönüyle Türkiye Türkçesi söz dizimi çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmada cümlelerin öğelerinden biri olan zarf tümleci ele alınmıştır. Çalışma Sevinç Çokum'un *Ağustos Başağı* adlı romanında zarf tümlecini oluşturan yapılarla sınırlandırılmıştır. *Ağustos Başağı* isimli eser ilk kez 2011'de Kapı Yayınları tarafından yayımlanmıştır ancak bu çalışmada söz konusu eserin yine aynı yayın tarafından 2019 yılında yayımlanmış 4. baskısı kullanılmıştır.

Romanda eksilteli cümle biçiminde (yüklemi eksik olan cümleler) oluşturulmuş zarf tümleçlerine sıklıkla rastlanmıştır. Ancak bu yapılar çalışma konusu dışında tutulmuştur. Romanda aynı kelimelerden oluşan zarf tümleci yapılarının birden fazla tekrar edilmesi rastlanılan bir diğer durumdur. Bu sebeple tekrara düşmemek adına örnekler romanın başından, ortasından ve sonundan birer ikişer örnek verilecek şekilde sunulmuştur.

1.5. Tanımlar

Cümle: Bir yargıyı ifade etmek amacıyla tek başına çekimli bir fiille kullanılan sözcükler dizisi. (TDK,2011).

Öge: Bir bütünü ifade eden ve bütünden ayrıldığında kendi başına bir anlam içeren unsur. (TDK:2011).

Kelime: Manalı ses birliklerinden meydana gelen söz, sözcük. (TDK,2011,s.1138).

Kelime Grubu: Bir kavramı veya durumu ifade etmek için bir araya gelmiş sözcüklerin oluşturduğu dil yapılarıdır. (Karahana,2015).

Roman: Kurmaca veya gerçek olaylara dayalı olan edebi tür. (GTS,2024).

Zarf: Bir eylemi çeşitli açılardan niteleyen sözcük türü, belirteç. (TDK,2011).

Zarf Tümleci: Cümlede yargıyı çok çeşitli açılardan niteleyen sözcük grubu. (TDK,2011, s.2645).

1.6. Benzer Araştırmalar

Sabri Muratcan Kandemir, (2022) *Tarık Buğra'nın Gençliğim Eyvah Romanında Zarf Tümlecini Oluşturan Kelime Grupları* adlı yüksek lisans tezinde, Tarık Buğra'nın *Gençliğim Eyvah* eserinde zarf tümlecini oluşturan kelime gruplarını incelemiştir. Kandemir, zarf tümleci olarak görev yaptığı tespit edilen kelime gruplarını öncelikle ana başlıklara ayırmış daha sonra bu kelime gruplarını da grubu oluşturan yapıların özelliklerine göre alt başlıklar altında ayrıntılı olarak ele almıştır. Tespit edilen kelime grubu olarak roman içerisinde kaçar defa kullanıldığının tespitini yapmış ve oransal olarak elde ettiği sonucu tablo ve grafiklerle dikkatlere sunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye Türkçesinde Zarf Tümleci Kavramı

2.1.1. Zarf Tümleci Kavramı

Bir fikri, bir hissi, bir durumu veya olayı bildiren sözcük ya da sözcük dizisine cümle denir (Karahana,2015, s.9). Bir dilin en küçük anlatım birimini oluşturan cümleler çeşitli öğelerden meydana gelmektedir. Araştırmacılar tarafından (Banguoğlu, 2015, s.524; Ediskun, 1999, s.328; Ergin, 2013, s.398; Gencan, 1979, s.79; Hengirmen, 2006, s.324; Karahana, 2015, s. 13) bu öğeler temel öğeler ve yardımcı öğeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu öğelerden yüklem ve özne cümlelerin temel öğelerini; zarf tümleci, yer tamlayıcısı ve nesne ise yardımcı öğelerini oluşturmaktadır.

Zarf tümleci kavramı *Türkiye Türkçesi Güncel Sözlük*'te yüklemi çeşitli yönlerden belirleyen ve sınırlandıran tümleç (Güncel Türkçe Sözlük, 2024) olarak tanımlanmaktadır.

Tahsin Banguoğlu, zarf tümleci kavramı için zarflama ifadesini kullanmış ve zarf tümleçlerinin cümle içerisinde yüklem içinde bulunduğu durum ve şartları belirttiğini (Banguolu,2015, s.530) ifade etmiştir.

Haydar Ediskun, zarf tümleçlerini yüklemi “zaman, yer ve yön, durum, ya da tarz nicelik ilgileriyle tamamlayan kelimeler” (Ediskun, 1999: 360) biçiminde tanımlamıştır.

Muharrem Ergin, bu öğeyi eylemin çeşitli şartlarını işaret eden bir unsur (Ergin, 2013: 400) olarak ifade etmiştir.

Tahir Nejat Gencan, zarf tümleci kavramı yerine belirteç tümleci ifadesini tercih etmiştir. Belirteç tümleçlerini “yüklemi berkiten sözcük” (Gencan, 1979: 109) şeklinde tanımlamıştır.

Leyla Karahan ise diğer araştırmacılardan farklı olarak bu ögenin az da olsa zorunlu öge olabileceğini ifade etmiş zarf tümleçlerini yüklemi çeşitli yönlerden tamamlayan bir yardımcı öge olduğunu (Karahan, 2015: 32) ifade etmiştir.

Mehmet Hengirmen, zarf tümleçlerinin yalın biçimde kullanıldığı gibi isim hâl eklerini de alabileceğini (Hengirmen, 2006: 340) ifade etmiştir.

Mustafa Özkan ve Veysi Sevinçli, zarf tümlecini oluşturan yapı birimlerinin kelime grubu şeklinde de olabileceğini (Özkan & Sevinçli, 2009: 123) belirtmiştir.

Hanifi Vural ve Tuncay Böler, zarfı eylemi, eylemsiyi veya başka bir zarfın manasını değiştiren isimler olarak tanımlamış, her isim soylu sözcüğün sıfat olamayacağı gibi her ismi soylu sözcüğün de zarf olamayacağını (Vural & Böler, 2011: 219) vurgulamıştır.

Mustafa Özkan, zarf tümlecini “yüklemin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan öge” (Özkan, 2013: 47) şeklinde ifade etmiştir.

Turgut Baydar, bir cümlede ayrı türden zarf tümleçlerinin bulunabileceğini ancak aynı cümle içerisinde aynı türden zarf tümlecinin bulunamayacağını (Baydar, 2018: 132) ifade etmektedir.

Görüldüğü üzere araştırmacıların zarf tümlecine ilişkin görüşlerinin eğilimi zarf tümlecinin cümle içerisinde yüklemi tamamlayan bir unsur olduğu yönündedir. Bununla birlikte zarf tümleci cümle içerisinde yüklemi birçok yönden belirten veya sınırlayan bir işleve sahiptir.

2.2.2. Zarf Tümlecinin Özellikleri

Araştırmada incelenen eserler dikkate alındığında zarf tümleci kavramının özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Zarf tümleci cümle içerisinde yargıyı çeşitli açılardan (amaç, durum, derece, sebep, şart, vasıta, yön, soru ve zaman) tamamlayan bir ögedir (Ergün, 2013: 400; Karahan, 2015: 32; Özkan & Sevinçli, 2009: 123).

Veli yüzünü korumak için kolunu siper etmişti. (Amaç) (AB/s.108)

Bu böceklerle sessizce konuşuyor, anlaşıyordu. (Durum) (AB/ s.30)

Ama en çok Esmâ'da oyalandı gözleri. (Derece) (AB/ s.177)

Yunan kuvvetleri en kısa zamanda Trakya'yı boşaltacakmış. (Derece) (AB/ s.406)

Yusuf'un içine efkâr salmak için böyle söyledi. (Sebep) (AB/ s.64)

Teslim olması için emir çıktı. (Sebep) (AB/ s.148)

İyice kulak versem belki ben de duyardım. (Şart) (AB/ s.100)

Mektubun varsa iletirim. (Şart) (AB/ s.282)

Çakmak çakmak gözleriyle yaklaşıyor. (Vasıta) (AB/ s.33)

Kuşağına doldurduğu fındıklarla geri döndü. (Vasıta) (AB/ s.96)

Sonra bir çınarın gölgesine sığınmış çeşmeye doğru yürüdü. (Yön) (AB/ s.15)

Neden içeri girmedin oğul? (Yön) (AB/ s.19)

Oradan hiç bilmediği, gitmediği illere doğru uzanıyordu. (Yön) (AB/s. 89)

Karar tasdiklendikten sonra bize neden soruluyor? (Soru) (AB/ s.93)

Nasıl çıkılsın Atiye kardeş? (Soru) (AB/ s.136)

Geceleri, türbelerin, camilerin ışığından ortalık gündüz gibi olurdu. (Zaman) (AB/ s.41)

Eğer bir gören olmuşa, ilâveleriyle anlatırdı artık. (Zaman) (AB/ s.103)

Aylardır yatağım, yorganım hep diken. (Zaman) (AB/s. 152)

Üç gün üç gece sürecekti bu. (Zaman) (AB/ s.41)

Esmâ, Yusuf'u ertesi gün görebilmişti. (Zaman) (AB/ s. 72)

▪ *Zarf tümlecini oluşturan yapılar isim soylu bir sözcükten oluşabildiği gibi kelime grubu biçiminde birden fazla sözcüğün bir araya gelmesiyle de oluşabilir (Ergün, 2013:400; Banguoğlu, 2015:530). Kelime grubu, bir bütün olarak değerlendirilir ve kaç sözcükten meydana gelirse gelsin yalnız bir*

kavramı işaret eder (Baydar, 2020:163). Zarf fiil grupları da cümle içerisinde zarf olarak (Özkan& Sevinçli, 2009:124) işlev görmektedir. Tekrar grupları, edat grupları, kısaltma grupları, bağlama grupları, isim ve sıfat tamlaması grupları şeklinde oluşmuş yapılar cümlede zarf görevi görür (Özkan, 2013:50).

Yusuf **akşam karanlığında** atları çözüp ahıra bıraktıktan sonra eve girmede. (Belirtisiz İsim Tamlaması) (AB/ s.18)

Biz **geçen yıl** mektepte Vatan Yahut Silistre'yi oynadık. (Sıfat Tamlaması) (AB/ s.35)

Yusuf **aralık kapıdan içeriye baktığında** anasını dut yapraklarını kıyarken gördü. (Sıfat Fiil Grubu) (AB/ s.30)

Yeniden yola düştüğünde Yusuf'un içi içine sığmıyordu. (Sıfat Fiil Grubu) (AB/s. 318)

Düşünden önce sereceğiz ya... (Edat Grubu) (AB/ s.227)

Buradaki Türk süvarileriyle çatıştıktan sonra onları geri attı. (Edat Grubu) (AB/ s.235)

Söğüt sokaklarına dönünceye kadar hiç konuşmadı. (Edat Grubu) (AB/s. 36)

Bu mektubu **sabaha karşı** yazıyorum. (Edat Grubu) (AB/ s.306)

Ortalıkta **gün boyu gece boyu** et kokusu, kan kokusu. (Tekrar Grubu) (AB/ s.308)

Öyle **güzel ve yiğitçe** olurdu. (Bağlama Grubu) (AB/ s.41)

Babası kalkıp eve girinceye, ayak sesleri uzaklaşınca kadar, **başı eğik** öylece kaldı. (İsnat Grubu) (AB/ s.21)

▪ Zarf tümleci cümlelerin asıl ögesi değildir. Çoğunlukla cümle içerisinde anlamı daha belirgin hâle getiren tamamlayıcı bir unsur olarak görev görmektedir (Karahan,2015:32; Gencan, 1979: 109). Ancak kimi zaman bazı cümlelerin (Karahan,2015:32) zorunlu ögesi olabilir.

Dere, karanlığın ortasından **ince kıpırtılarla** akıyordu. (zorunlu öge değil) (AB/ s.33)

Onu gördüğümde **mahalleden arkadaşlarla** konuşuyordu. (KÖ) (zorunlu öge)

▪ Bir cümle içerisinde farklı türden zarf tümleçleri öge olarak bulunabilir ancak aynı türden zarf tümleçlerinin öge olarak bulunması Türkçenin yapısı itibarıyla (Baydar, 2018: 132) mümkün değildir. Baydar, bir yüklem bir zamanda bir durum içerisinde meydana geldiğini belirtmiş, aynı türden zarf tümleçlerinin olduğu cümle yapısına ilişkin durumu ise ortak yüklem kavramıyla açıklamaktadır. Ortak yüklemli sıralı cümle yapısında ne kadar özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümleci varsa cümlelerin derin yapısında o kadar bağımsız cümlelerin var olduğunu ifade etmektedir (Baydar, 2018:138).

➤ Sonunda birer ikişer geldiler. (AB/s.159)

Sonunda birer ikişer geldiler. (AB/s.159) (zaman zarfı tümleci)

Sonunda **birer ikişer** geldiler. (AB/s.159) (durum zarfı tümleci)

➤ Efendiliği, inceliği, çelebiliği ile tanınmıştı. (AB/s.37)

Bu cümlelerin derin yapıdaki görünümü aşağıdaki gibidir:

Efendiliğiyle (tanınmıştı) inceliğiyle (tanınmıştı) çelebiliği ile tanınmıştı.

▪ Zarf tümleçlerinin cümle içerisindeki ana görevi eylemin meydana geldiği durumları ve zamanı işaret etmektir. Çekimsiz bir cümle ögesi olan zarf tümleçleri (Ergin, 2013: 400) eyleme doğrudan bağlıdır.

Niye türküyü kestin Yusuf? (Soru Zarfı Tümleci) (AB/ s.15)

Müftü Efendi **haftı** gülümsüyordu. (Durum Zarfı Tümleci) (AB/ s.168)

Kafileyi arası **epeyce** açılmıştı. (Miktar Zarfı Tümleci) (AB/ s.216)

Düşman ağırlığını **batıya doğru** kaydırmıştı. (Yön Zarfı Tümleci) (AB/ s.314)

▪ “-sa” şart kipiyle kurulan cümle yapılarında -sa kipi cümlede şart anlamını karşıladığında zarf- fiil işlevini kazanır (Gülsevin, 1999: 1-2) söz konusu edilen zarf fiil yapısı tümce içerisinde zarf tümleci şeklinde değerlendirilir ve görev yapar. İstek anlamını karşıladığı cümle şekilleri dışında (Bulak, 2011:72) tek başına bir anlam ifade etmez.

Esma giderse yaşamasın Yusuf. (Şart) (AB/ s.32)

İyice kulak versem belki ben de duyardım. (Şart) (AB/ s.100)

Eğer ömrü varsa kahvelerde anlatırdı artık. (Şart) (AB/ s.209)

Baba, biraz daha uyusam? (İstek) (AB/ s.186)

2.2 Sevinç Çokum'un Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Eserleri

2.2.1. Hayatı

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda kendisine özgü güçlü kalemiyle varlık gösteren kıymetli kadın yazarlardan biri olan Sevinç Çokum, 25 Ağustos 1943'te İstanbul Beşiktaş'ta dünyaya gelir (Karakayalı,2020, s.1). Çokum'un babası Abdurrahim Efendi Siirt'in Aydınlar (Tillo) kasabasındandır. Çokum'un dedesi çerçilikle uğraşan Salih Efendi (Çerçioğlu), babaannesi ise Salih Efendi'nin ikinci eşi olan Fatma Hanım'dır. (Tahirlioğlu,2022,s.6). Abdurrahim Efendi Salih Efendi'nin ikinci evliliğinden dünyaya gelmiştir.

Salih Efendi'nin ikisi kız beşi erkek olmak üzere toplam yedi çocuğu bulunmaktadır. Babası Abdurrahim Efendi ve Zehra isimli halası Fatma Hanım'dan, diğer beş çocuk ise Salih Efendi'nin ilk evliliğinden dünyaya gelmiştir. Diğer aile üyeleri, yaş bakımından Çokum'un babasından hayli büyük olmakla birlikte iyi derece tahsile sahip kimselerdir (Tahirlioğlu,2022,s.6) Fakat zaman sonra peş peşe meydana gelen aile üyelerinin acı kayıpları Çerçioğlu ailesini üzüntüye boğar.

Çokum'un amcalarından biri tam yedi yıl boyunca sevdiği kızla yuva kurmak için mücadele eder ancak bilinmeyen bir sebeple tam da evlendikleri gece ölür. Ardından Çokum'un dedesi Salih Efendi bir ticaret kervanı ile yolculuk yaptığı sırada Cizre civarlarında salgın hastalığa yakalanır ve vefat eder (Tahiroğlu,2022 s.6). Salih Efendi'nin ardından iki oğlunun da vefat etmesi üzerine aile büyüklerine danışılır ve geride kalan aile üyeleriyle birlikte Siirt'ten İstanbul'a göç etme kararı alınır (Karakayalı,2020,s.1).

Günlerce, aylarca yürüyerek kimi zaman konaklayarak İstanbul'a varırlar. Tüm bu göç olayı yaşandığı sırada Çokum'un babası Abdurrahim Efendi sadece yedi yaşında küçük bir çocuktur (Tahiroğlu, 2022, s.6). Kısa süre sonra Abdurrahim Efendi'nin iki ağabeyi Çanakkale cephesine gider. İki ağabeyini de Çanakkale cephesinde şehit vermesinin ardından Abdurrahim Efendi bir başına kalır. Ancak memleketlileri ona kol kanat gererler ve Abdurrahim Efendi çeşitli işlerde çalışarak hayata tutunmayı başarır (Tahiroğlu, 2022, s.7). Sonunda kendi düzenini kurmayı başarmıştır. Fakat ortaklıktan kısa bir süre sonra problemler giderek daha yıpratıcı bir hal almaya

başlar ve Abdurrahim Efendi hastalığa yakalanır. 13 numaralı odada, iki hafta süren tedavinin ardından bir gün sabaha karşı vefat eder. Çokum babasını yitirdiğinde 23 yaşındadır (Tahiroğlu,2022,s.7). Sevinç Çokum babasına dair şunları aktarmaktadır:

Çocuklarına düşkün, cömert bir insan olan Abdurrahim Bey, ağaçlık, kırılık, çamlık yerleri, deniz kenarlarını, boğazı çok severdi. Ailesiyle sık sık İstanbul'un o zamanki en güzel, ferah yerlerine giderlerdi. Gürültüden patırtıdan hoşlanmazdı. Eli kolu dolu gelir, bazen de Beşiktaş çarşısındaki küfeli taşıyıcılardan tutar, kedilerin ciğerini ihmal etmez, o önde hamal arkada eve gelirdi. İnsanları kökeni, inancı, düşüncesi ne olursa olsun ayırtırmadan kabullenirdi. Ermeni, Türk, Kürt, Arap, Rum, Yahudi, birçok dostu, arkadaşı vardı. [...] Kendisi vücutça narin bir insandı, çok seri bir yürüyüşü vardı. 7 yaşında ayrıldığı Siirt'e bir daha hiç gitmese de annesini İstanbul'a getirtti. Babaannem bir süre kaldıktan sonra özlediği memleketine döndü. Babam onun yakınları eliyle yazdırdığı mektupları cevaplandırır, annesine sık sık para ve lüzumlu şeyler gönderirdi. Babam Türkçe dışında Arapça ve Kürtçe bilirdi. Tarih dergi - gazetelerini ve kitap okumadan yatmazdı. (Tahiroğlu,2022, s. 7-8).

Bir vesileyle Abdurrahim Efendi'nin kaderi, yazarın annesi Saadet Hanım ile kesişir. 1932 yılında Abdurrahim Efendi ile dünya evine giren Saadet Hanım bu evlilikle Sadiye, Saime ve Sevinç isminde üç kız evladının sahibi olur. Birlikteliklerinin ilk yıllarında maddi sıkıntılar çeken aile başlangıçta bir Fransız şirketine ait olan bir vagonu ev biçimine getirerek orada yaşamaya başlar. Maddi olarak rahatladıklarında Beşiktaş Çırağan Caddesi'nde ahşap bir eve taşınırlar. Çokum 25 Ağustos 1943 tarihinde bu evde dünyaya gözlerini açar. Çerçioğlu ailesi ev sahibeleri Ermeni asıllı Tahtaburunyan ile yıllar sürecektir sağlam bir ilişki kurar (Tahiroğlu,2022,s.9).

Sevinç Çokum öğrenim hayatının daha çok başındayken dönemin salgın hastalığı tifoya yakalanır ve okuldan alınır fakat Sevinç Çokum pes etmez ve aleyhine olan bu durumu kendi lehine çevirir. Okuma yazma becerisini evde tek başına öğrenir (Karakayalı, 2020, s.1). Yazar o dönemde hastalığın üzerindeki olumsuz etkilerini annesinin anlatımları üzerinden şu biçimde aktarmaktadır:

Annem zaman zaman benimle ilgili olarak ümitsizliğe düştüğünü anlatmıştı. Hatta evden mecbur kalıp alışverişe gitse dönüşte kapının önüne toplanmış bir

kalabalık göreceği korkusunu taşırmış. Kendime geldikten sonra harfleri heceleri çalışmaya başladım... (Narlı,2018:97, akt. Tahiroğlu, 2022: 14).

Edebiyata çok küçük yaşlarda merak salan Sevinç Çokum'un sanata ve edebiyata eğilim göstermesinde öncü isim yazarın büyük ablası Sadiye Hanım'dır. Tam yedi yıl süreyle Sevinç Çokum'un keman dersleri almasına vesile olur (Karakayalı,2020,s.1). Çokum edebiyata olan ilgisinin oluşumunda ablasının yerine ilişkin şunları ifade etmektedir:

Bana keman dersi aldırın da Sadiye ablamdır. Onun diktiği elbiseleri mantoları giyerdim, benim modern bir insan olmamı ister, daima güven duygusu verirdi. Bir araya gelip evde kitap okuma geleneğini de o kurmuştu. Bakkaldan kiralık kitap alarak sırayla okurduk... Kerime Nadir'den Esat Mahmud'a, Aka Gündüz'den Halide Edib'e ve daha nicesine. (Narlı,2018:98).

Çokum'un edebiyata olan eğiliminde etkisi olan en önemli isimlerden biri de yazarın babası Abdurrahim Efendi'nin kendisidir. Çokum'un okumayı bir yaşam biçimi haline dönüştürmüş bir aile içerisinde yetişmiş olması ilerleyen yıllarda kendisini yazarlık üzerine yoğunlaştırması ve bütün çabasını bu yolda sarf etmesinde en güçlü sebeplerin başında gelmektedir:

Babam kendi kendisini yetiştirmiş bir insandı, çok okurdu. İstanbul'da bir başına kaldığı sıralarda sinemalara da gidermiş. Şarlo'dan, Lorel ile Hardy filmlerinden bahsederlerdi. Neyzen Tevfik, Beşiktaş'tan tanıdığı bir sima, onun kaldırımlarda yattığını anlatırdı. Âşık Veysel'i bilirdi, yanında ona refakat eden bir yardımcısıyla kahvelere gelirmiş. Babamın okumaya merakı böylesi dolu bir çevreye girmesiyle başlamış olmalı. Söz gelimi, Peyami Safa'nın Cingöz Recailerini okumuştum. Ben, ilkokula giderken Tuzbaba'daki evde elinden gazete düşmediğini Hayat, Tarih mecmualarına abone olduğunu biliyorum. Yıldız'daki evde ise gazetelerdeki köşe yazarlarını ara sıra bana okutarak yararlanmamı sağlıyordu. Bizim eve epeyce dergi girerdi; ablalarım müzik, sanat ve kültüre yönelik Radyo Haftası, Hayat, Yelpaze dergilerini kaçırmazlardı hiç. (Narlı,2018:98).

Edebiyata ilişkin ilk ciddi başarısını lise öğrencisi olduğu yıllarda elde eder. *Kudret* isimli gazetenin açtığı bir makale yarışmasında ikincilik elde eden Sevinç Çokum, o yarışmadaki başarısına ilişkin bazı öğretmenlerin yaptığı yorumların kendisinde bıraktığı tesiri şöyle ifade etmektedir:

Lise ikinci sınıftayken Kudret gazetesinin açtığı siyasi mahiyette makale yarışmasına katılma cesareti göstererek yaşlı başlı insanlar arasında ikinci oldum. Gazete mensupları Ya Ben Ya O başlıklı yazının yazarını liseli bir genç kız olarak karşılarında gördükleri zaman çok şaşırmışlardı... Bir iki öğretmenim tebrik etti, ancak çok sevdiğim tarih ve edebiyat öğretmenlerim bana bazı öğütlerde bulundular. Doğruları kendi araştırmalarımla, belgelerle arama yolunu gösterdiler. Lise ikinci sınıftaydım. Onu şimdi başarı olarak kabul etmiyorum. Şurda burda büyüklerden işittiğim sözlerle bir yazı yazmışım. Yaşamadan, görmeden... Hüküm verecek kadar bilgiye, görgüye sahip değildim. Bana gerçeği gösteren tarih ve edebiyat öğretmenlerimi saygıyla anıyorum şimdi. (Tahiroğlu,2022,s.16).

Lise öğrenimi başarılı bir şekilde bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümüne kayıt yaptırır. Lisans eğitiminin ilk yıllarında başarılı öğrenciliğini sürdüren Çokum, ikinci yıl siyasi faaliyetlerin içine girmesiyle öğrenciliğini ikinci plana atar. Adalet Partisi Beşiktaş Gençlik Teşkilatını kurar ve başkanlığını üstlenir. Bu esnada babasını yitiren yazar fakülteden ayrılmak ister ancak annesi engel olur ve Çokum üniversiteden mezun olmadan teşkilattan tanıştığı Rıza İzzet Çokum ile nişanlanır (Dağ,2012,s.8). 1970 yılında Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olan yazar Acıbadem Özel Anadolu Lisesinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yapar (WordPress,2024).

Sevinç Çokum üniversiteye öğrencisiyken kendisiyle hayatını birleştiren Rıfat İzzet Çokum da eşi Sevinç Çokum gibi benzer bir çevrede yetişmiş bir bireydir bu sebeple ikili arasında çatışmalar yaşanmaz.

Edebiyat dünyasına yönelik girişimleri günlük tutma ve şiir üzerine olan Çokum kısa bir süre sonra tüm dikkatini ve çabasını öykü türünde yoğunlaştırır. Bir gün bir arkadaşına yazdığı öyküleri okutur ve arkadaşı da Çokum'un yazılarını edebiyatla yakından ilgilenen Nursel Duruel ile paylaşır. Birkaç görüşmenin ardından Duruel, Çokum'dan dosyalarını isteyerek dayısına göstereceğini ifade eder. Uzun bir süre gönderilen dosyalara ilişkin Çokum'a bir geri dönüş olmaz. Ardından bir gün Çokum'a üzerinde imza taşımayan bir mektup gelir. Öykülerinin beğenildiğini ve bu haliyle yayınlanabileceğini ifade eden mektup

Tarık Buğra'ya aittir. Buğra beğendiği öykülerden birkaçını Hisar Dergisi'ne gönderir ve burada yayımlanır. (Narlı,2018:99).

Çokum'un yayıncılık dünyasına girişi ise Eğik Ağaçlar (1972) isimli öykü türündeki eseriyle olur. 1975-1976 yılları arasında Çokum, Kültür Bakanlığı Halk ve Çocuk Yayınları Komisyonu üyesi olur. Hemen ardından 1977-1979 aralığında Türk Edebiyatı Dergisi'nin yazı işlerinin yürütücülüğünü üstlenir (Kaynak,2012:9). Ardından eşi Rıfat İzzet Çokum ile birlikte Cönk Yayınları'nı kurarlar (1981-1985) fakat kısa süre sonra zarar etmeye başladıklarını gören çift yayıncılığı bırakma kararı alır (Narlı,2018:99).

Türkiye Gazetesi'nde 1990-2001 yıllarında iki tefrika roman, deneme, inceleme ve gezi türlerinde yazılar yazar (Wikipedia,2024). 2003 yılının nisan ayından itibaren Halka ve Olaylara Tercüman gazetesinde yazar. Bununla birlikte Burç Radyo'da Tanzimat'tan Günümüze Türk Hikâyesi, Edebiyatımızdan Seçme Yazılar ve Bir Roman isiminde programlar icra eder. Sevinç Çokum aynı zamanda Türkiye Yazarlar Birliği, İlesam, Türk Edebiyatı Cemiyeti, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesidir (Kaynak,2012:9).

2.2.2. Edebi Şahsiyeti ve Sanat Anlayışı

Sevinç Çokum Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda şahsına münhasır üslubuyla eserler ortaya koyan kıymetli kadın yazarlardan biridir. Yakın dönemde kaleme aldığı hikâyeler ve romanlarıyla dikkatleri üzerine çeken yazarın edebiyatla olan münasebeti küçük yaşlarda başlar. Edebiyat dünyasına ilk adımlarını şiir türünde eserlerle atan yazar, üniversite döneminde Behçet Necatigil'in yönlendirmesiyle öykü türünde eserler ortaya koyar (Dağ,2020,s.15). İçerik olarak öykülerden meydana gelen Eğik Ağaçlar adlı eseri 1972'de yayımlanır. Yazarın edebiyat dünyasına ilişkin ortaya koyduğu ilk ürünlerin Hisar dergisinde vitrine çıkmış olması Çokum'un isminin Hisar grubu şair ve yazarlarıyla birlikte anılmasına ve düşünce biçimini olarak Hisar sanatçısı olarak nitelenmesine sebep olur (Tahirgölu,2022, s.38). Ancak bu değerlendirmeleri yazar reddeder ve bağımsız bir yazar olduğunu ifade eder:

Ben hiçbir ekole mensup değilim, bağımsız bir yazarım. Bir yazarın varlığı, gücü, kişiliği, dünyası ufuklarının genişliğinde farklılıklar, aşamalar renklilikler göstererek oluşur. Öncesini ve hangi anlayışlarla bir araya gelip kurulduğunu bilmediğim Hisar dergisinde bazı

hikâyelerimin ilk başlarda çıkmış olması sebebiyle birilerinin ortaya attığı Hisarcılar adı altında nitelendirilmem yanlışır (Tahiroğlu,2022,s.38).

Edebiyat dünyasındaki ilerleyişini öykü ve romanla sürdüren yazar, uzun yıllar boyunca konusunu tarihi hadiselerle dayandırdığı devir romanları kaleme almıştır. 2000 yılı itibarıyla yazar konu seçiminde farklılaşmaya gitmiş ve daha çok bireyi merkeze alan sosyal konularda eserler kaleme almıştır

Millî Mücadele Dönemi'nde yaşananları konu edinen Ağustos Başağı romanında Türk toplumunun bağımsızlık yolunda verdiği çetin mücadele anlatılırken aynı zamanda Türk milletini oluşturan değerlerin de ön plana çıkarıldığı görülür. Bizim Diyar adlı eserinde ise yazar Bulgaristan'da yaşayan Türkleri konu edinmektedir. Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'ı kaybetmesi ile birlikte yaşadığı topraklardan zorla göç ettirilen bir ailenin etrafında gelişen romanda yazar tarafından işlenen Müslüman düşmanlığı dikkat çekmektedir. Karanlığa Direnen Yıldız 27 Mayıs 1960 ihtilali ve sonrasında yaşananları konu alan bir diğer romandır. Romanda medyanın gücü ve değişim kendini belirgin biçiminde hissettiren kavramlardır. Dönemin Türk toplumundaki değişimler mekanlar ve karakterler üzerinden işlenmiştir. Deli Zamanlar romanı ise Karanlığa Direnen Yıldız'ın devamı niteliğinde bir eserdir. 27 Mayıs 1960 ihtilali ve sonrasında yaşananları konu edinen eser, yazar olmayı hayal eden idealist bir genç kızın gözünden yaşananların aktarılmasıdır. Eser içerik itibarıyla yer yer otobiyografik özellik göstermektedir. Hilal Görününce eserinde ise yazar bu sefer Kırım Türklerinin kendi vatan topraklarında kendi öz kimliklerini korumak adına verdikleri mücadele ile okuyucu karşısına çıkar. Çokum eseri meydana getirirken bölgenin zengin doğasını ve geleneğini de okuyucusunun gözü önüne serer (Ercilasun,2009).

2000 yılı itibarıyla konu yelpazesinde genişlemeye giden yazar kalemini sosyal ve toplumsal konular üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu tarihten itibaren kaleme aldığı her romanında farklı konular ve kavramlar üzerinde durmuştur. Bilhassa son dönemlerde “öteki” ve “kimlik” kavramlarının eserlerinde ön plana çıktığı görülmektedir. Ağustos Başağı, Bizim Diyar ve Hilal Görününce eserlerinde sırasıyla Yunanlar, Bulgarlar ve Ruslar öteki olarak okuyucunun gözü önüne serilmektedir. Avustralya'da yaşamakta olan gurbetçi bir Türk ailesi etrafında şekillenen Çırpıntılar romanında ise öteki bireyin kendi doğduğu topraklardır.

Eserdeki kahramanlar ait oldukları topraklarda dışlanma hissini yaşamaktadır (Şahin,2011).

Çokum'un eserleri bir bütün olarak incelendiğinde ön plana çıkan en belirgin özelliklerin başında yenilikçi oluşu gelir. Ne öykücülüğünde ne de romancılığında birbirini yineleyen konuların işlendiği görülmektedir. Eserleri konu bakımından değişkenlik gösteren olay ve durumları konu edinir. Eserlerinde boy gösteren kahramanlar benliklerini kaybetmemiş tiplerdir (Tahiroğlu,2022). Sevinç Çokum gözlem gücü yüksek bir yazardır. Gerek eserlerini meydana getirirken tercih ettiği yazım teknikleri gerekse titizlikle yaptığı sözcük seçimleriyle okuyucusunun karşısına başarılı eserleriyle çıkmıştır. Sanatçının bu hassasiyeti hem romanlarında hem de öykülerinde kendini belirgin bir şekilde gösterir.

Çokum'un romancılığında hissettirdiği özgünlük öykücülüğünde de belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Sanatçının şahsına münhasır bir yazım biçimine sahip oluşunda gençlik yıllarından bugüne edindiği yaşam tecrübesinin oluşturduğu birikimin katkısı büyük olmuştur. Türkiye'nin en hareketli dönemlerinde öğrencilik hayatını yaşayan Sevinç Çokum, ülkenin yakın döneminde meydana gelen ve bugün hala hafızalarda yerini korumakta olan hadiselerine yakinen şahit olmuştur. Değişimin hem siyaset hem toplum nezdinde süratle gerçekleşmekte olduğu o yıllardan bugüne yaşanan değişimin en eski şahitlerinden biridir. Şahidi olduğu hadiselerden eserlerine kaynaklık edecek malzemeyi eserlerinde özenle ve titizlikle işlemeyi başaran Çokum, Türk Edebiyatı'nda önemli bir yer edinmeyi başarmıştır. Romanlarında var olan kalabalık şahıs kadrosunun aksine yazar hikâyelerinde daha az karaktere yer vermektedir. Öykülerinde kahraman olarak okuyucunun önüne çıkan tipler, günlük yaşam içerisinde hemen hemen her gün karşılaşılabileceğimiz türden karakterlerdir. Hayatın farklı pencerelerine ışık tutmakta olan bu karakterler yaşamdaki farklı boyutları okuyucunun gözü önüne sermektedir. Yazarın öykülerindeki hedefi, kahramanlarının iç dünyalarındaki zenginliği ortaya çıkarmaktır. Çokum'un hikâyelerinde de romanlarında da her yaş grubundan kahramanlar görmek mümkündür. Ancak hikâyelerinde özellikle üzerinde durulması gereken nokta Çokum'un öykülerinde var olan kadınlardır. Her bir öyküsünde ayrı bir yaşam içerisinde nefes alan kadın kahramanlar ve yazarın bu kahramanlara karşı olan tutum şekli Çokum'un öykücülüğünün ve romancılığının kadın edebiyatı değerlendirmesinin dışında tutulması gerektiğini

göstermektedir. Çünkü Çokum eserlerini ortaya koyarken işlediği olay veya durumları hümanist bir perspektiften ele almaktadır. (Argunşah,2000).

Çokum ayrıca roman ve hikâye türleri dışında farklı türlerde de yapıtlar ortaya koymuştur. Çeşitli denemeler ve senaryolar kaleme alan Çokum'un (Wikipedia,2024) *Atatürk'le Mülakatlar, Hilal Görününce, Ağustos Başağı ve Nefise Hatun* eserleri sesli tiyatro biçimine dönüştürülmüştür.

Yazarın 1976 senesinde yayımlanan Makina adlı öykü kitabı yine aynı yıl Türkiye Millî Kültür Vakfı Hikâye Armağanı'na layık görülür. 1977 yılında ise yazarın üzerinde olumsuz bir imaja sebep olan Zor isimli romanı Dünder Taşer Armağanı Roman Yarışması'nda birincilik elde eder. 1984 yılında ise Hilal Görününce eseri yazara aynı yıl içinde hem Türkiye Millî Kültür Vakfı Edebiyat Armağanı hem de Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Romancısı ödülleri getirir. Yeniden Doğmak dizi senaryosu 1988'de Ankara Gazeteciler Cemiyeti Basın Şeref Belgesi ödülüne layık görülür. 1993 yılına gelindiğinde Rozalya Ana adlı hikâye kitabıyla yazar Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Hikâyecisi ödülünün sahibi olur. 2000 yılında Türkçeyi En İyi Kullanan Yazar- Dil Armağanı ödülünün sahibi olur. 2003 yılında Hevenk- Kayıp İstanbul isimli eseriyle TYB Anlatı Ödülü'ne layık görülen yazar 2011 yılında ise Lacivert Taşı isimli romanıyla ESKADER Roman Ödülü'ne layık görülür. 2019 yılında ise TYB tarafından 10. İstanbul Sanat Festivali Onur Belgesine layık görülür. Çokum son olarak 2020 yılında Star gazetesi tarafından düzenlenen Necip Fazıl Hikâye- Roman Ödülü'nün sahibi olmuştur (Tahiroğlu 2022, s.19-20).

2.2.3. Sevinç Çokum'un Eserleri

2.2.3.1. Hikâye Türündeki Eserleri

Çokum'un hikâyeleri yayımlanış yılına göre aşağıdaki gibidir:

Eğik Ağaçlar (1972)

Bölüşmek (1974)

Makine (1976)

Derin Yara (1984)

Onlardan Kalan (1987)

Evlerinin Önü (1993)

Bir Eski Sokak Sesi (1993)

Rozalya Ana (1993)

Beyaz Bir Kıyı (1998)

Gece Kuşu Uzun Öter (2001)

Al Çiceğin Moru (2010)

İlkin Kuşlar Uyanır (2023)

2.2.3.2. Roman Türündeki Eserleri

Çokum'un romanları yayımlanış yılına göre aşağıdaki gibidir:

Zor (1977)

Bizim Diyar (1978)

Hilal Görününce (1984)

Ağustos Başağı (1989)

Çırpıntılar (1991)

Karanlığa Direnen Yıldız (1996)

Deli Zamanlar (2000)

Gülyüzlüm (2003)

Gece Rüzgarları (2004)

Tren Burdan Geçmiyor (2007)

Arada Kalmış Tebessüm (2010)

Lacivert Taşı (2011)

Çok Yapraklı İlişkiler (2013)

Kırmalı Etekler (2014)

Gözyaşı Çeşmesi (2018)

Yüzünü Sıyrır Karanlığından (2021)

2.2.3.3. Deneme ve Anı Türündeki Eserleri

Çokum'un deneme ve anı türündeki eserleri yayım yılına göre aşağıdaki gibidir:

Hevenk- Kayıp İstanbul (1998)

Güzele Bakan Karınca (2010)

Tek Kalan Fincan (2010)

Vaktini Bekleyen Tohum (2015)

İskele Gazinosu (2018)

2.2.3.4. Radyoya Uyarlanmış Eserleri

Çokum'un radyoya uyarlanmış eserleri aşağıdaki gibidir:

Hilal Görününce

Ağustos Başağı

Atatürk'le Mülakatlar

Nefise Hatun

Bir Gaziye Armağan

Ninemin Çorapları

Sevgiyi Öğreten Kuşlar

2.2.3.5. Televizyona Uyarlanan Eserleri

Çokum'un televizyona uyarlanan eserleri yayım yılına göre aşağıdaki gibidir:

Beyaz Sessiz Bir Zambak (1987)

Yeniden Doğmak (1987)

Hevenk Kayıp İstanbul (2006)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemi/modeli, verilen toplanması ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bu çalışmada bir eser üzerinde zarf tümleci yapılarının tespiti amaçlandığından çalışmada yöntem olarak nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir. Doküman analizi, hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım&Şimşek,2016,s189).

3.2. Araştırmanın Evren Örnekleme/Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini Türkiye Türkçesi söz diziminde araştırmacıların ortaya koyduğu Türkiye Türkçesi gramer kitapları yine alanyazında bu konuyla ilgili yazılmış olan makale, bildiri, yüksek lisans ve doktora tezleri vb. çalışmalar oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Sevin Çokum'un *Ağustos Başağı* romanı oluşturmaktadır. Çalışmanın "Bulgular" kısmı adı geçen eserdeki cümlelerle sınırlandırılmıştır.

3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracını dokümanlar oluşturmaktadır. Doküman sözcüğü Türkçe Sözlük'te (2011) "belge" olarak tanımlanmaktadır. Dokümanlar, bir araştırmacının dışarıdan bir müdahale olmaksızın kayıt edilmiş metinleri ve görselleri ifade etmektedir. Nitel araştırmada veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanır (Berg & Lune, 2015; Merriam, 2009). Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman

analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin & Strauss, 2008).

Çalışmayı oluşturmakta olan veriler Türkiye Türkçesi söz dizimine ilişkin ortaya konmuş eserlerin doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmesiyle elde edilmiştir. Çalışmanın verilerini oluşturan eserdeki zarf tümleçlerini oluşturan yapılar tek tek tespit edildikten sonra verilen bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.4. Araştırma Verilerinin Çözümlemesi

Erişilen kaynaklardan elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra *Ağustos Başağı* eserindeki zarf tümleçleri önce türlerine göre sınıflandırılmış daha sonra türler de kendi içerisinde yapısına göre çeşitli başlıklar altında tasnif edilmiştir. Romandan çıkarılan sonuçlar yorumlanarak dikkatlere sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. *Ağustos Başağı* Romanının İncelemesi

4.1.1. Romanın Konusu

Ağustos Başağı romanı Sevinç Çokum'un 1989 yılında ilk kez kitap olarak yayımladığı Millî Mücadele Dönemi'ni konu alan eseridir. Eser Türk tarihine dayandırılarak kaleme alınmış bir dönem romanıdır. Roman 1922 senesinde, çevresi düşmanlar tarafından işgal altında olan Anadolu topraklarının Türk milleti tarafından müdafaa edilişi anlatılmaktadır. Yazar, Söğüt özelinde vatan savunması için Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Türk milletin bir araya gelerek nasıl örgütlendiğini okuyucunun gözleri önüne sermektedir.

4.1.2. Romanın Ana Fikri

Türk milletine asırlardır vatan olan Anadolu toprakları Türkler için canlarından vazgeçecek kadar kıymetlidir. Türk milleti vatanın düşmanlar tarafından etrafının sarıldığı bağımsızlık için umutların tükenmeye başladığı zamanlar dahi gayreti ve birliği elinden bırakmayarak milletçe bir bağımsızlık mücadelesi vermiştir. Hiçbir düşüncenin hiçbir ülkenin mandası olmadan tam bağımsız bir devlet olarak var olmak Türkler için hayati bir öneme sahiptir. Bu yolda nice canlar feda edilmiştir. Devletin bekası her şeyden önce gelmektedir. Çocuk, genç, yaşlı, kadın veya erkek fark etmeksizin bütün vatandaşlar vatanın bağımsızlığı tehlikeye girdiğinde damarlarında var olan son kan damlası tükeninceye kadar mücadele etmekten geri durmazlar.

4.1.3. Romanın Dil ve Üslûp Özellikleri

Yapıtta yazar tarafından açık anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Eser tarihi bir hadiseye dayandırılmış bir dönem romanı olmasına rağmen Çokum'un dili esere sürükleyicilik kazandırmıştır. Hikâyenin geçtiği yer olan Söğüt'ün tarihi yerlerini ve doğasını oluşturan mekanları yazarın sıklıkla betimlediği görülmektedir. Çokum bu betimlemelerle eseri okuyucusu açısından daha görünür kılmıştır. Sadece Söğüt'ü oluşturan coğrafi zenginlikleri ve tarihi geçmişi aktarmakla kalmamış ayrıca o dönemde bölge halkının yaşam şekli ve kültürü de eserinde yer bulmuştur.

Cümle yapısı bakımından yazarın çoğunlukla kurallı cümle yapısını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca eksilteli cümle yapısını da sıklıkla kullandığı görülmektedir. Özellikle karakterlerin duygularını ifade ettikleri ve Söğüt'ün tabiatının betimlendiği kısımlarda yazarın üç nokta kullandığı görülmüştür.

Ağustos Başağı romanında ön planda olan karakterlerin Yusuf ve Esmâ olduğu görülmektedir ancak hikâye kalabalık bir şahıs kadrosuna sahiptir bu yüzden eserde diğer karakterlerin de belirgin bir şekilde öyküde var olduğu söylenebilir. Romanda olaylar Amcabey'in (Yusuf) hatıralarının Arif Çelebioğlu tarafından kaleme alınmasıyla başlamaktadır. Eserdeki tüm hikâye geçmiş bir anı olarak anlatılmaktadır ancak Arif Çelebioğlu'nun notlarıyla ara ara geçmişten günümüze geçiş sağlanmıştır.

Çokum Ağustos Başağı romanını dokuz bölüm olarak kurgulamıştır. Romanı oluşturan dokuz bölüm şu şekildedir.

- **Birinci Bölüm:** (Çokum, 2019, s. 13)
- **İkinci Bölüm:** (Çokum, 2019, s. 70)
- **Üçüncü Bölüm:** (Çokum, 2019, s. 103)
- **Dördüncü Bölüm:** (Çokum, 2029, s. 130)
- **Beşinci Bölüm:** (Çokum, 2019, s. 173)
- **Altıncı Bölüm:** (Çokum, 2019, s. 222)
- **Yedinci Bölüm:** (Çokum, 2019, s. 256)
- **Sekizinci Bölüm:** (Çokum, 2019, s. 301)
- **Dokuzuncu Bölüm:** (Çokum, 2019, s.347)

4.1.4. Zaman

Eserdeki hadiseler Büyük Taarruz Muhaberesinin yaşandığı 1922 yılında geçmektedir. Yazar tarafından eserde doğrudan bir tarih ifade edilmemişse de hikâyenin başlangıcı olan Yunan işgalinden ve sonrasındaki meydana gelen gelişmelerden zamanın 1922 yılı olduğu anlaşılmaktadır. Söğüt'ün Yunan askerleri tarafından işgal edilmesiyle başlayan olaylar İzmir'in Türk kuvvetlerince Yunan askerlerinden temizlemesiyle son bulmaktadır.

4.1.5. Mekânlar

Romanda anlatılmakta olan olaylar Bilecik'in Söğüt ilçesinde geçmektedir. Eserde Söğüt ilçesine vurgu sıklıkla yapılmaktadır. Bununla birlikte özelde kahramanların ve kişilerin hikâyenin akışına göre çeşitli yerlerde de bulunduğu görülmektedir. Bu yerler içerisinde en ön plana çıkan mekanların başında Ertuğrul Gazi Türbesi gelmektedir. “Yusuf’un yaylısı Ertuğrul Gazi Türbesi önünden geçiyordu” (Çokum,2019, s.22). Ertuğrul Gazi Türbesi eserde bilhassa Söğüt halkı için mühim bir yer olarak tasvir edilmektedir.

Eserde gençlerin bir araya gelerek kimi zaman kendi kişisel yaşamlarından kimi zamanda memleketin gidişatı hakkında sohbetler ettiği yer olan Çardaklı kahve romanda yazar tarafından ön plana çıkarılan bir diğer yerdir. “Yusuf, İlyas, Osman bir de Selim, Çardaklı kahvedeler” (Çokum,2019, s.83). Orta yaşlı erkek kişiler için ayrıca bir mekân bulunmaktadır. Mekân eserdeki gençler tarafından Büyüklerin kahvesi olarak adlandırılır. “Büyüklerin kahvesinde kavga var!” (Çokum,2019, s.68). Büyüklerin kahvesi olarak adlandırılan bu yerde Söğüt'ün büyükleri bir araya gelir ve memleketin bağımsızlık mücadelesinde verilen kararları atılacak olan adımları konuşurlar. Söğütlülerin Kuvayi Millîye'nin verdiği mücadeleyle ilgili gelişmeleri takip ettiği Hükümet Konağı ise bir diğer mekandır.

Romandaki kadın karakterler ise Fıtnat Hanım'ın Konağı'nda bir araya gelmektedir. Fıtnat Hanım'ın Konağı Söğütlü kadınların ve genç kızların bir araya gelerek yufka açma, lokma dökme vs. günlük eylemleri yaptığı bir yer olarak betimlenmektedir. “Daha Fıtnat Hanım'a gideceğiz. Mevlit var ya unuttun mu?” (Çokum,2019, s.48).

Eserde özellikle Esmagilin evin penceresi Esma'nın Yusuf'un gelişlerini ve gidişlerini gözetlediği yer olarak betimlenmektedir. "Yusuf nicedir görünmüyordu. Daha doğrusu Esma'nın küçük penceresi keçilerini otlattığı veya alacalı ineği çıkarttığı çayırlar Yusuf'suzdu" (Çokum,2019, s.71). Esma ile Yusuf'un karşılaştığı bir diğer yer ise Esma'nın keçilerini otlatmak için çıkarttığı çayırlardır.

4.1.6. Kişiler

Arif Çelebioğlu: Ömer'in arkadaşı, Amcabey'in hikâyesini kaleme alan kişi.

Ömer: Arif'in arkadaşı.

Amcabey: Romandaki hikâyeyi anlatan kişidir. Hikâyenin sonunda Söğütlü Yusuf'un ihtiyar hali olduğu anlaşılmaktadır.

Yusuf: Romanın birinci baş kahramanıdır. Söğüt'te ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Başlangıçta arabacılık yaparak geçim sağlar daha sonra jandarma olur. Söğütlülerin sevdiği bir gençtir. Çocukluk arkadaşı Esma'ya sevdalıdır.

Esma: Romanın ikinci baş kahramanıdır. Yusuf'un çocukluk arkadaşıdır aynı zamanda Yusuf'u gizli gizli sevmektedir. Ayşe Ana'nın gözünü açmasıyla Kuvayi Millîye için örgütlenen kadınlara destek olan isimlerdendir.

Selim: Yusuf'un çocukluk arkadaşlarındandır. Babasından görüp öğrendiği çömlekçiliği çok sekmektedir. En büyük arzusu kendi çömlek dükkanını kurmaktır.

İzzet: Yusuf'un çocukluk arkadaşlarındandır. Münire hemşireye sevdalıdır.

Osman: Söğüt'te doğmuş büyümüş gençlerden biridir. En büyük isteği kendi matbaasını kurup kendi gazetesini çıkarmaktır.

İlyas: Söğüt'ün gençlerindendir, Yusuf'un yakın arkadaşlarındandır.

Veli: Küçük yaşta annesini kaybetmiş Efendi Hafız'ın oğludur. Sesinin yanıklığıyla meşhurdur.

Nazik Hanım: Yusuf'un annesidir. Oğlu Tevfik'in şehit olmasından sonra bütün dikkatini ipek böceklerine vermiştir. Söğütlü kadınlar içerisinde yeri olan bir isimdir. Kurtuluş Mücadelesinde kadınları örgütleyip yol gösteren isimlerdendir.

İsmail Efendi: Yusuf'un babasıdır.

Şerife Hanım: Esmâ'nın annesidir.

Demirci Şemsi Efendi: Esmâ'nın babasıdır, Kurtuluş Mücadelesinde gönüllü olarak askere gidenlerin başında gelir.

Efendi Hafız: Söğüt'ün sesi güzel müezzindir. Asıl adı Cemil'dir. Veli'nin babasıdır. Eşini çok önceleri kaybettiğinden ablası Atiye'nin desteğiyle hayatına devam etmektedir.

Atiye Hala: Veli'nin halasıdır, kardeşi Efendi Hafız'ın eşini kaybetmesinden sonra ev idaresini üzerine almış bir kadındır.

Fıtnat Hanım: Aziz Bey'in eşidir. Varlıklı bir bir konakta yaşamaktadır. Nafiz Bey'in annesidir. Başlangıçta işgalin büyüyeceğine inanmaz hükümete güvenmektedir.

Nafiz Bey: Fıtnat Hanım'ın oğludur. Yirmi yedi yaşında tahsilli bir kimsedir ancak içen ve kadınlarla düşüp kalkan biri olduğu için Söğüt'te kötü namla bilinmektedir. Babasından kalan çoğu malı eğlenme uğrunda yiyip bitirmiştir. Başlangıçta hükümet destekçilerindedir.

Aziz Bey: Fıtnat Hanım'ın eşi Nafiz Bey'in babasıdır. Söğütlü halkının çok sevdiği eli bol varlıklı bir kimsedir ancak çok uzun süre önce vefat etmiştir.

Abdullah Bey: Söğüt'te nüfuzu olan ticaretle uğraşan varlıklı bir kimsedir. Türk topraklarının işgalden kurtarılma mücadelesinde etkili isimlerden biridir.

Çömlekçi Musa Efendi: Selim'in babasıdır.

Müftü Efendi: Söğüt sakinlerinin müftüsüdür. Sadece müftü olmanın ötesinde Söğütlüleri yaptığı vaazlarla mücadele konusunda teşvik eder.

Kazım Hoca: Büyüklerin Kahvehanesi'nde toplanan Söğütlü kimselerdendir.

Yağ Tüccarı Burhaneddin: Büyüklerin Kahvehanesi'nde toplanan Söğütlü kimselerdendir. Bir oğlunun Çanakkale'de şehit vermiştir.

Yetim Hikmet: Efendi Hafız tarafından kendisine Ertuğrul Gazi Türbesi'nin bakımı görevi verilen Söğütlü gençtir.

Ali Molla: Söğütlü kimsedir.

Nail Bey: Söğütlü kimsedir.

Kayalı Süleyman: Çaltı'nın Efesi olarak bilinmekte Söğütlülerin öfkesinden korktuğu biridir. Kendini Söğüt'ü korumak için dağlara atmıştır.

Çerkez Ethem: Başlangıçta iyi niyetlerle müdafaada bulunan ancak sonradan eşkıya olan kimsedir.

Mustafa Kemal: Türk topraklarının işgal edilmesiyle birlikte Kurtuluş Mücadelesinin altından kalkabileceğine inanılan İttihatçı.

Binbaşı Tahir Bey: Yusuf'un emirler aldığı komutanıdır.

Durmuş: Yusuf'un emri altında olan askerlerdendir.

Recep: Yusuf'un emri altında olan askerlerden biridir.

Mülazım Refik: Cephede görev yapan komutanlardandır. Münire'nin nişanlısıdır.

Münire Hemşire: İzzet'in sevdalı olduğu kadındır. Millî Mücadele'de yaralanan askerlerin tedavisi için kurulan çadırlarda görev yapmaktadır. Mülazım Refik ile daha sonradan nişanlanır.

Ayşe Ana: Oğlunu Çanakkale Savaşı zamanında Galiçya cephesinde şehit vermiştir. Millî Mücadele'de kadınların da etkin rol oynamasını gerektiğine inandığı için orduya çeşitli şekillerde hizmet vermektedir. Esmâ'nın uyanmasını ve Söğütlü kadınların birlik olup mücadeleye destek vermesini sağlamıştır.

Albay Nikolodis: Yunan kuvvetlerinin komutanlarından.

Albay Kleridis: Yunan kuvvetlerinin komutanlarından.

Aleko Amca: İlyas'ın Rum kökenli komşusudur.

Cavit Bey: Millî Mücadele döneminde Söğüt'te görev yapan edebiyat öğretmenidir.

4.1.7. Olay Örgüsü

Birinci Olay: Arif Çelebioğlu'nun Söğüt kasabasına arkadaşının isteği üzerine gelmesi, Amcabey ile tanışması ve Amcabey'in anlattığı hikâyeyi kaleme almaya başlaması.

İkinci Olay: Abdullah Efendi'nin Yusuf'a yanında çalışma teklifinde bulunması, düşmanların yurdu işgal etmeye başlaması, Yusuf'un iş teklifini babasına açması ve babasının teklife sıcak bakmaması, Yusuf'un Abdullah Efendi'nin teklifini Söğüt'ü bırakmak istemediği için geri çevirmesi.

Üçüncü Olay: Nazik Ana'nın oğlu Yusuf evlendirmek istemesi, Veli'nin Yusuf ile karşılaşması ve Yusuf'a Yunanlıların yurdu işgal etme ihtimalini sorması.

Dördüncü Olay: Efendi Hafız'ın Müftü Efendi ile sohbet etmesi ve memleketin geleceği için endişeli olması ve Müftü Efendi'ye mücadele için neler yapabileceklerini sorması.

Beşinci Olay: Esma'nın annesinin Esma'yı Fıtnat Hanım'a götürmek istemesi, Esma'nın Nafız ile evlenmemek istemesi ve annesini kaçmayla tehdit etmesi. Esma'nın keçilerle dağa çıkma şartıyla Fıtnat Hanım'a gitmeyi kabul etmesi.

Altıncı Olay: Fıtnat Hanım'ın Esmayı dikkatle incelemesi, Fıtnat Hanım'ın Esma'ya yufka açtırması, Esma'nın bilerek kötü yufka açışı.

Yedinci Olay: Firdevs Hanım'ın ordudan ve olanlardan bahsetmesi, Fıtnat Hanım'ın yurdun işgaline ihtimal vermemesi ve hükümete güvendiğini söylemesi.

Sekizinci Olay: Söğüt'teki hareketlenmeyi Yusuf'un fark edişi, Müdafaayı Hukuk Cemiyeti'nde geceler boyunca toplantılar yapılması, Söğüt sakinlerinin padişaha bağlı olanlar ve hem padişaha hem hilafete bağlı olanlar olarak ikiye bölünmesi, Abdullah Efendi'nin Yusuf'tan kendilerini Bilecik'e götürmesini istemesi, Yusuf'un yol ücreti almaması.

Dokuzuncu Olay: Esma'nın keçilerini alarak dağa çıkışı, Yusuf'un Esma ile karşılaşması, Yusuf'un Esma'ya isteyeninin olup olmadığını sorması ve fakir biriyle de evlenip evlenemeyeceğini sorması, Esma'nın gönül verdiği biriye evlenebileceğini söylemesi.

Onuncu Olay: Çömlekçi Musa ile Nafız Bey arasında Kuvayı Millîye üzerine tartışma çıkması, Çömlekçi Musa'nın Nafız'a yumruk atması, Efendi Hafız'ın ezan okumasıyla kavganın bitmesi.

On Birinci Olay: Esma'nın evin penceresinden dışarıdaki kalabalığı fark etmesi, Şemsi Efendi'nin (babası) eve gelişi, Şemsi Efendi'nin ordu için gönüllü asker

toplayacaklarını deyiş, cuma namazından sonra Müftü 'nün konuşma yapması, orduya destek olmak için Kuvayı Millîye çalışmalarının başlaması.

On İkinci Olay: Yetim Hikmet'in tellaklık yaparak Söğüt'ü meydana çağırması, Müftü'nün işgale ilişkin konuşma yapması, vatan savunması için millî bir kuvvetin kurulacağını söylemesi.

On Üçüncü Olay: Veli'nin gönüllü askerlik için askerlik şubesi önünde beklemesi, Yağ tüccarı Burhaneddin Efendi'nin Şube Reisi'ne memlekette adam bırakmayacaksınız siteminde bulunması.

On Dördüncü Olay: İzzet'in de gönüllü askerlik gelmesi, İzzet'in meydanda Yusuf, İlyas ile karşılaşması ve Münire'yi ardında bırakacağı için üzüntü duyması.

On Beşinci Olay: Yusufun Esmâ'ya duygularını açma ile gönüllü askerlik arasında kalışı.

On Altıncı Olay: Osman, Selim, İlyas, İzzet ve Yusufun çardaklı kahvede hayallerine dair konuşmaları, dört arkadaşın çardaklı kahvede tekrar buluşmak için birbirlerine söz vermeleri.

On Yedinci Olay: Yusufun gönüllü jandarma olması.

On Sekizinci Olay: Fıtnat Hanım'ın Şerife Hanım'ın evine gelmesi ve Nafiz'a Esmâ'yı istemesi, Esmâ'nın babasının kızını Nafiz'a vermeyeceğini söylemesi.

On Dokuzuncu Olay: Yusufun askere yazılmak istemesi ve konuyu annesine açması, annesinin izin vermesi.

Yirminci Olay: İsmail Efendi'nin Yusuf'u yolculaması.

Yirmi Birinci Olay: Kayalı Süleyman'ın hamama gitmesi ve Selim ile karşılaşması. Kayalı Süleyman'ın Söğüt taburu için çulsuz demesi.

Yirmi Birinci Olay: Selim'in Kayalı Süleyman'a sert çıkışı, Kayalı Süleyman'ın Selim'in üzerine gitmesi.

Yirmi İkinci Olay: Selim çömlek yapmak için tezgâha gitmesi ve Veli'nin elinde Yusufun mektubuyla gelmesi.

Yirmi Üçüncü Olay: Yusufun mektupta Anzavur ile mücadele edişini yazması.

Yirmi Dördüncü Olay: Selim'in babasının ordunun durumuna üzülməsi ve Selim'in kötü günlerin geçeceğini söyleyerek teselli edişı.

Yirmi Beşinci Olay: Efendi Hafız'ın İngilizlerin meclisi bastığını ve İstanbul'un işgal edildiğini öğrenmesi.

Yirmi Altıncı Olay: Atiye Hala'nın askerlerin şehit edildiğini söylemesi.

Yirmi Yedinci Olay: Yusuf'u gece uykunun tutmaması, memleketin halini düşünmesi ve her şey bittiğinde Esmâ'yı evlenmiş olarak bulma ihtimalini düşünmesi.

Yirmi Sekizinci Olay: Firar olaylarının giderek artması ve Çerkez Ethem'in isminin duyulmaya başlaması.

Yirmi Dokuzuncu Olay: Yusuf ve emrindeki askerlerin firarları aramaları.

Otuzuncu Olay: Bursa'nın işgal edilmesi ve Esmâ'nın Ayşe Ana ile karşılaşması.

Otuz Birinci Olay: Nazik Ana'nın Yusuf'u evlendirmek istediğini söylemesi

Otuz İkinci Olay: İlyas'ın gece Rum mahallesindeki gürültüden dolayı uyuyamaması ve Aleko Amca'nın bakkalına uğraması.

Otuz Üçüncü Olay: Osman'ın Yunanlıların Uşak'ı işgal ettiğini söylemesi.

Otuz Dördüncü Olay: Yusuf'un Kayalı Süleyman'ın peşine düşmesi.

Otuz Beşinci Olay: Esmâ ile Yusuf'un Sırhoca taraflarında karşılaşması ve Yusuf'un Esmâ'ya taliplerini neden ret ettiğini sorması.

Otuz Altıncı Olay: Yusuf'un karşısına kaçak üç ismin çıkışı ve infaz edilecekken vazgeçip üç genci teslim alması.

Otuz Yedinci Olay: Gediz taarruzu dönüşü İzzet'in abisi Necip ile karşılaşması.

Otuz Sekizinci Olay: Veli'nin Mehmet Akif'in Kastamonu Nasrullah Cami'de verdiği vaazı okuması

Otuz Dokuzuncu Olay: Müftü Efendi'nin cephede Veli'ye siper kazma görevi vermesi.

Kırkıncı Olay: Ayşe Ana'nın Söğüt'ün kadınlarını orduya destek için örgütlemesi.

Kırk Birinci Olay: Veli'nin yanık sesini duyan Kayalı Süleyman'ın üç adamıyla birlikte teslim oluşu.

Kırk İkinci Olay: Efendi Hafız'ın Müftü Efendi'den Yunan kuvvetlerinin Bursa ve Uşak üzerinden harekete geçtiğini öğrenmesi.

Kırk Üçüncü Olay: Veli'nin Rum mahallesindekilerin Yunan işgaline olan sevincini görerek şaşırması ve Efendi Hafız'ın işgal olsa dahi ezan okumaya devam edeceğini söylemesi.

Kırk Dördüncü Olay: Yusuf'un Söğüt'te nişan alayı ile karşılaşması ve Esma'nın nişanlandığını düşünmesi.

Kırk Beşinci Olay: Söğüt'e göç emrinin verilmesi ve Efendi Hafız'ın evini terk etmek istememesi ancak Yusuf'un zoruyla göçü kabul edişi.

Kırk Altıncı Olay: Söğüt'ün Rumlar tarafından ateşe verilmesi ve camilerin evlerin talan edilmesi.

Kırk Yedinci Olay: İzzet'in sevdiği hemşire Münire'nin Mülazım ile nişanlanması.

Kırk Sekizinci Olay: Ali Molla'nın Efendi Hafız'ı şehit olan askerlerin mevlidi için komşu köye götürmesi.

Kırk Dokuzuncu Olay: Yunanların temmuz ayında Eskişehir, Kütahya ve Afyon'u ele geçirmesi.

Ellinci Olay: Nikolodis'in zafere ulaşacaklarına inanması.

Elli Birinci Olay: Esma'nın ordunun ihtiyaçları için bağ bahçe işlerine koşması.

Elli İkinci Olay: Şemsi Efendi'ye tekrar orduya asker olarak katılması için teklif gelmesi ve Şemsi Efendi'nin teklifi kabul edişi.

Elli Üçüncü Olay: Düşman işgaline Türk kuvvetlerinin direnç göstermesi ve Yunan kuvvetlerinin bozguna uğratılması.

Elli Dördüncü Olay: Yunan askerlerinin Sakarya'nın ötesine geçemeyeceklerini düşünmeye başlamaları.

Elli Beşinci Olay: İzzet'in askerlik künyesinin baba ocağına gelmesi ve Söğüt'ün yasa boğulması.

Elli Altıncı Olay: Yusuf'un İzzet ile karşılaşması, şaşırması ve İzzet'in ailesine mektup yazması.

Elli Yedinci Olay: Yusuf'un İzzet'in mektubu ailesine teslim edişi, ailenin oğullarının yaşadığını öğrenmesi.

Elli Sekizinci Olay: Hacer'in Veli'yi sevmesi aynı zamanda ince hastalığının bulunması.

Elli Dokuzuncu Olay: Şemsi Efendi'nin düşmanın geri çekildiğini söylediği mektubu Yusuf ile Esma'ya iletmesi.

Altmışıncı Olay: Hacer'in rahatlanması ve Esma'nın onu hastaneye yetiştirmeye çalışması.

Altmış Birinci Olay: Savaşın Türk ordusunun lehine sonuçlanması ve Türk topraklarının düşman işgalinden kurtulması.

Altmış İkinci Olay: Amcabey'in Söğütlü Yusuf olduğunun anlaşılması.

4.1.8. Romanın Özeti

Birinci Bölüm

Sonbahar günlerinin birinde Arif Çelebioğlu arkadaşı Ömer'in bizim oraların romanını yaz ısrarı üzerine Ömer ile birlikte Söğüt'e varır. Ömer Arif'ten Amcabey'i tanımasını ve onu dikkatle dinlemesini ister. Kurtuluş Mücadelesi'nden hayatta kalan birkaç kişiden biridir Amcabey. Birlikte çay bahçesine giderler Amcabey onları beklemektedir ve anlatmaya başlar.

Yusuf bir yaz sıcaklığında arabasıyla ipek tüccarı Abdullah Bey'i Bilecik'e götürmek telaşındadır arabayla yol aldığı esnada gözü Esma'nın penceresindedir. Esma Yusuf'un çocukluk arkadaşıdır ancak artık Esma'ya arkadaş olarak bakmamaktadır Yusuf 13 yaşlarındayken başlar arabacılık yapmaya askere gidinceye kadarki sürede Kütahya'ya Bursa'ya Eskişehir'e Bilecik'e sürekli olarak insan taşımaktadır. Öyle ki

Yusuf'un bilmediği yer tanımadığı insan yoktur. Ancak düşmanın yurdu işgal etmesi ile birlikte artık toprak bile yeşermiyordur. Abdullah Bey Yusuf'un türküsüyle dalıp gittiği sırada Yusuf bir çeşme başında su içmek için durur. Havanın aşırı sıcak oluşu Yusuf'a Musul'u Bağdat'ı anımsatır. Abdullah Bey'in ısrarı üzerine oradaki anılarını anlatır bir kara kovanın içine tıkları yol aldıklarını ve nereye götürüldüklerini bilmeden yolculuk ettiklerini söyler tam olarak 3 yılı buralarda savaşmakla geçer. Abdullah Bey düşman ateşinin yine vatanı sarmaya başladığını ne olacağını sorar Yusuf milletçe ayağa kalkılmazsa bu iş bitmiştir beyim cevabını verir. Cevap Abdullah Bey'in hoşuna gider yanında çalışması için kendisi de teklifte bulunur, kendisini evlendirebileceğini söyler ister işlerine bakabileceğini isterse konağın arabacısı olabileceğini söyler. Yusuf düşünmek için zaman ister. Akşam olup da eve vardığında Yusuf Abdullah Bey'in teklifini babasını açar babası açmayız. Biz açıkta mı kalmışız diye cevap verir ve ekler Abdullah Bey'i sevdiğini ancak kimseyi bu yaştan sonra konaklara yerleştiler dedirtmek istemediğini söyler. Sen ne yaparsan yap bize ilişme der. Yusuf'un içi ezilir hayal kırıklığına uğrar ancak babasına karşı çıkmaz.

Yusuf'un arabası Ertuğrul Gazi türbesinin önünden geçtiği sırada bir çocuk arkadan seslenir, seslenen Hafız'ın oğlu Veli'dir. Çok küçük yaşta annesini kaybeden Veli'yi Yusuf çok sevmektedir onu arabasına alır ellerindeki mor mürdüm erikleri dikkatini çeker Yusuf kimden aldığını sorar Veli Ema ablasının verdiğini söyler. Müftü Mustafa Efendi'ye yumurta götürdüğünü ve gittiği yerde Söğüt'ün ileri gelenlerinin var olduğunu söyler Abdullah Bey de o kişiler arasındadır Yusuf mutlaka önemli şeyler konuştuklarını düşünür. Veli Abdullah Bey'in evvelallah bu memleketi kurtaracağız dediğini Yusuf'a söyler. Yusuf Çardaklı kahveye uğrayacağını söyleyerek Veli'yi arabadan indirir

Çardaklı kahve yalnızken içlerin geldiği bir mekandır en büyük kavgaların da en büyük sevdalarında yaşandığı bir yerdir. Osman Bey, İlyas ve Yusuf'a işaret edip yanlarına çağırır. Osman ve İlyas Yusuf'a nerelerde olduğunu sorarlar. Yusuf ciddiyetini bozmadan ekmek parası için çalıştığını söyler. Yusuf'un canının bir şeylere sıkıldığını anlarlar. Osman ve İlyas izin alarak Yusuf'un yanına gelirler özür dileyerek kendilerinden hem yaşça hem de tecrübe bakımından daha üstün olduğunu söylerler. Yusuf onların Kut'ul Amare'de yaşadıklarını yaşamadıkları için mutludur. Osman Bey İlyas'a çay ısmarlar. Yusuf, Osman ile İlyas'a müftü Musa Efendi'nin evinde toplantı

olduğunu söyler. Toplantı memleketin durumunu karara varmak için yapılan bir toplantıdır. Osman hiddetlenir ve yumruğunu masaya vurur artık bir şeyler yapılmalı diye ekler. Böyle durdukça kahrolduğunu ifade eder Mustafa Kemal'e güvendiklerine bundan sonra toparlarsa ancak kendisinin toparlayabileceğini ifade eder. Ancak İlyas bu konuda daha ümitsiz düşünce içerisinde. Çünkü her yerden düşman karşılarına çıkmaktadır. Osman İlyas'ı yüreksizlikle suçlamaktadır ancak Yusuf İlyas'ın gerçekleri ifade ettiğini düşünmektedir. Abdullah Bey Ali Molla ve Nail Bey onlara doğru gelmektedir. Abdullah Bey Yusuf'un kararını merak etmektedir. Yusuf Söğüt'ü bırakamayacağını ifade ederek teklifi geri çevirir.

Nazik Ana Yusuf'un annesi, kozalarla ipek böcekleriyle ilgilenmeyi sever. Kocasını İsmail Efendi'nin de dikkatini çeker ancak ses etmez. Büyük oğulları Tevfik'in şehit haberini aldıktan sonra Nazik Ana bütün sevgisini bu hayvanlara vermiştir. Fakat tırtılların çoğu bu sene ölünce bunu yaşanan işgalin verdiği bir uğursuzluk olarak görür. Yusuf içeri girince annesi artık yaşının geldiğini ve evlenmesini istediğini söyler. Yusuf içinde bulundukları durumun günden güne kötüye gittiğini ifade ederek annesinin isteğini geri çevirir. Gerçekte Yusuf da ne hissettiğini bilmez haldedir. Kalbinde Esmadır ancak onun başkasına yar olma düşüncesi Yusuf'u tedirgin eder. İçi sıkılan Yusuf dışarıya yürüyüşe çıkar, Veli ile karşılaşır. Tikrit nedir diye sorar ancak cevap alamaz. Yusuf Musul ile Bağdat arasında bulunan Tikrit'e yürüyeye geldiklerini ve orada iki İngiliz uçağını nasıl düşürdüklerini anlatır. Veli düşmanın buralara da gelip gelemeyeceğini sorar. Yusuf vatanın her karışının değerli olduğunu orasının ya da burasının bir farkı olmadığını ifade eder. Veli geçen sene Vatan Yahut Silistre oynadıkları tiyatroya Yüzbaşı Hüseyin Bey'in geldiğini ve kendisinin Mustafa Kemal'i desteklediğini söyler. Bu bilgiyi babasından duymuştur. Veli tekrar Yunan'ın buralara gelip gelemeyeceğini sorar. Yusuf gelecek gibi görünüyor cevabını verir. Veli o zaman ne yapacaklarını sorar. Yusuf o zaman geldiğinde dövüşeceklerini söyler ancak öncesinde kadınları çocukları ve ihtiyaçları güvenli yerlere götürmek gerektiğini ifade eder. Ardından Yusuf Veli'yi evine gönderir.

Efendi Hafız, Veli'den bahçedeki gülleri sulamasını ister. Veli gülleri suladığı sırada babasının söylemiş olduğu ilahiyi sesli bir şekilde söylemeye başlar. Efendi Hafız'ın dikkatini çeker. Bunu nereden öğrendiğini sorar. O da Yusuf Ağabey'den öğrendiğini söyler. Efendi Hafız zamanın bu kadar hızlı geçmesine şaşkındır. Oğlu

şimdilerde 13 yaşındadır. Baba oğul birlikte meydana doğru yürüdükleri sırasında Efendi Hafız geçmişle bugünlük kıyaslamaktadır büyüklerin hep nasihat ettiğini ve Hristiyanlarla birlikte kavga etmeden dövüş etmeden yaşadıklarını anlatır. Fakat bugün gelinen noktada her şeyin artık değiştiğini ifade eder. Veli babasına artık yörük bayramları yapılmayacak mı diye sorar. Veli'nin en büyük isteklerinden biri boz eşeğiyle birlikte yörük bayramlarına katılmaktır. Arka arkaya patlayan savaşıardan ötürü halk bayramları hasrettir. Eskiden ne çeşit bayramlar yapıldığını ve bayramlarda ne gibi etkinlikler yapıldığını anlatır. Veli boz eşeğinin o güne kadar yaşayabileceğini sorar babası ise acaba biz o günlere kadar yaşayabilir miyiz diye aklımdan geçirmektedir fakat bunu söylemez. Efendi Hafız Müftü Efendi'nin yanına gider ve onun sohbet eder memleketin durumu Müftü Efendi'yi de endişelendirmektedir Müftü Efendi de halkın silkinip kendine gelmesi doğrulması gerektiğini düşünmektedir. Müftü Efendi Abdullah Bey'in söylediklerini paylaşır. Abdullah Efendi'ye göre iki şey lazım gelir birincisi hakikatleri gören bir göz ki bu Mustafa Kemal'dir. Diğer ise ittihatçı yüreği. Müftü Efendi Abdullah Efendi'nin düşüncesini desteklemektedir. Müftü Efendi ve Efendi Hafız bir süre konuşmaya devam ederler ve Sultan Abdülhamit tahttan indirildikten sonraki memleketin hali ikisini de üzmektedir. Artık eskisi gibi ocaklarda aş pişmez olur bayramlar edilmez olur acaba bayramların yapıldığı ve yemeklerin piştiği o günleri görecekler mi diye ikisi de düşünür. Efendi Hafız düşmanın elbet bir gün gideceğini ifade eder. Yine eskisi gibi çadırların kurulduğu otağların kurulduğu meydanlarda davulların çalındığı günlere geri döneceklerini söyler. Müftü Efendi bunun hayal olduğunu düşünmektedir. Efendi Hafız hayal olmasa nasıl yaşanır hocam nesi kalır dünyanın diye cevap verir. Türbeye doğru yol alırken peşlerine yetim Hikmet takılır. Müftü Efendi'nin en büyük korkusuyla işgalinin büyüyecek olmasıdır millî kuvvetler Yunan kuvvetlerine baskınlar düzenliyordur. Fakat bu yetmiyordur çünkü Yunan, ordusuna sürekli olarak asker takviye ediliyordur. Müftü Efendi Hafız'a sessiz bir şekilde bir sır verir. Damat Ferit Paşa'nın yetersiz kaldığını ve Mustafa Kemal'in yakın zamanda Samsun'a geçip oradan da Amasya'ya geçtiğini Ali Fuat Paşa ile Rauf ve Rafet Bey ile görüştüğünü ifade eder. Bir genelge yayımladıklarını ve bu genelgenin amacının millî kuvvet olduğunu, kongre denilen bir toplantı yapacaklarını söyler. Efendi Hafız bu paşaların İngilizlerin Fransızların hakkından gelebilir mi diye sorar. Müftü Efendi biz destek olursak onları da bu işin altından kalkarlar der. Halkın İzmir'de

Ayvalık'ta hep ayaklandığı ve Yunan'a karşı koyduklarını söyler. Efendi Hafız neler yapabileceklerini sorar.

Esma yine penceresinin önünde Yusuf'un gelişini beklemektedir. Yusuf Esma'nın gözünden bir masal padişahı gibi görünmektedir hep uzaklardan dağların ötesinden gelmektedir. Annesi iyice kulak kızlarına döndün der ve derhal işleri yapmasını söyler daha sonra Fatma Hanım'a lokma dökmek için gideceklerdir fakat Esma Fatma Hanım'a gitmeyi istemez. Çünkü Fatma Hanım Esma'yı oğluna istemektedir ancak Esma oğluna varmak istememektedir. Annesi kızına kızar ve yaşı gelmiş on sekiz yirmiye geldi mi evde kalırsın ümidi kes diye söylenir. Annesi açısından Fatma Hanım'ın teklifi kolay kolay herkesin karşısına çıkabilecek bir teklif değildir. Nafiz okumuş, tahsilli bir kimsedir. Yirmi yedi yaşında ancak biraz hovarda bir kişiliği vardır dolayısıyla Esma Nafiz'a varmak istememektedir. Annesi Nafiz'dan daha iyi birisinin olmadığını yineler ancak Esma yakın zamanda mahallede Ellerica ile gönül eğlendirmekte olduğunu söyler. Esma'nın gözünde Fitnat Hanım'ın Konağı dev ağaçlar arasında bir mezar Fitnat Hanım'ın kendisi ise sürekli olarak sağa sola emirler veren herkesi aşağılayan ve herkese tepeden bakan bir kadın profilidir. Annesi rahmetli Aziz Bey'in kendisini pek sevdiğini söyler unuttun mu o günleri diye hatırlatır. Esma küçüklüğünde konağa dair içini ısıtan tek anının Aziz Bey ile olan bayramlaşmalar olduğunu hatırlar. Ancak Aziz Bey öldükten sonra konağın o hareketli canlı görünümünü geride kalır. Nafiz babasının tarlalarını ve bahçelerini o öldükten sonra satar ve yer. Fakat şimdilerde düşman memlekete girdi gireli Nafiz işinde gücünde akıllı uslu bir adamdır annesine göre. Esma Nafiz'e varmamak konusunda karardır. Evden kaçmakla annesini tehdit eder. Annesinin ısrarına daha fazla dinlenemeyen Esma keçileri alıp dağa çıkma şartıyla Fitnat Hanım'a gitmeyi kabul eder. O sırada Esma'nın babası içeri girer ve kızının gözlerinin yaşlı olduğunu fark eder ağladığını düşünmektedir. Esma ağlamadığını ifade ederek hemen inekleri sağmaya gider.

Fitnat Hanım'ın konağında en sevdiği arkadaşı Hacer vardır. Hacer konakta çalışan bir kalfa kızıdır. Birlikte konakta iş görenlere yardım ederler. Esma mutfağa girer girmez Fitnat Hanım'ı karşısında bulur. Fitnat Hanım gözleriyle Esma'yı inceler. Fitnat Hanım'ın sesli bir şekilde selam vermesiyle tüm kadınların dikkati Esma'nın üzerinde toplanır. Şerife Hanım'a kızın yufka açıp açamadığını sorulur. Annesi çok iyi yufka açtığını söyler birden eline oklava tutturulan Esma yufka açmaya başlar, yamuk

yumuk şekilsiz yufkalar esmanın bunu kasıtlı olarak yaptığını sezer. Fitnat Hanım hayal kırıklığını gizlemeden olsun elbette bir gün öğrenir o da der. Firdevs Hanım konuyu orduya getirir ve meselenin büyüdüğünü ifade eder. Fitnat Hanım dahil diğer kadınlar buna ihtimal vermez. Yerlerinden edilmedikten sonra kimsenin zarar verebileceğini düşünmemektedirler. Firdevs Hanım hükümete güvenmektedir.

Söğüt'te hareketlenmeler başlamıştır Yusuf bunu nicedir sezmektedir. Müdafaa Hukuk Cemiyeti'nde toplanan kalabalıklar gece geç saatlere kadar olan olaylar hakkında konuşup durmaktadır. Herkesin vatan hizmetine koşacağı konuşulur. Bir tarafta padişaha bağlı olanlar diğer tarafta ise hem padişaha hem de hilafete bağlı olanlar olmak üzere ülke ikiye ayrılmıştır. Abdullah Bey Yusuf'tan Halil Bey'le birlikte kendisini Bilecik'e götürmesini ister. Bilecik hükümet konağına vardktan sonra Halil Bey ve Abdullah Bey arasında araba ücreti ödeme tartışma başlar. Yusuf vatan için koşturdukları için kendilerinden para almayacağını söyler.

Esma keçilerini alıp dağa çıkmıştır dağda dolandığı sırada Yusuf ile karşılaşır. Yusuf Esma'nın neden dağa çıktığını sorar, korkmuyor musun der. Esma neden korkayım, ben ödleğ değilim cevabını verir. Esma her zaman buraya gelmektedir. Yusuf Esma'ya seslenir Esma söylemek istediğı bir şey varsa söylemesini söyler. Yusuf söylemek istediklerini gizler başka zaman söylerim der, kestirir atar. Esma bu duruma kızar ve hızlı bir şekilde arkasını dönüp uzaklaşmaya başlar. Yusuf peşinden koşmaya başlar. Söylemek istediklerini artık söyler çok isteyenin oluyormuş, öyle duydum der. Esma kabul eder evet çok isteyenim var der. Varacak mısın peki onlardan birine diye sorar. Esma ise kısmetinin hangisi olduğunu nereden bileyim diyerek net bir cevap vermez. Esma'nın verdiği belirsiz cevaptan sonra Yusuf zihninden bin bir ihtimali geçirir. İçine ateş düşer.

Fitnat Hanım'ın oğlu Nafiz Bey ve Dar-ül Eytam'dan Kazım Hoca yağ tüccarı Burhanettin Efendi büyüklerin kahvesinde oturmaktadırlar. Kahvehanede bir tartışma başlar ve kahvehanedeki kişiler ikiye bölünür. Hükümet yanlıları ve Kuvayi Millîye destekçileri olmak üzere. Nafiz meselenin siyasetle çözülmesi gerektiğine inanmaktadır ve Kuvayi Millîye'nin bir avuç çeteden ibaret olduğunu düşünmektedir. Amerikan himayesi altında olmanın menfaatimize uygun olduğunu ifade eder ve mücadele etmenin zarardan çok yarar getireceğine inanmaktadır. Çömlekçi Musa Nafiz Bey'in bu

ifadesinden sonra kendisine dönüp bu kalem efendisi ne diyor senin mandalar paralasın diye karşı çıkar. Çömlekçi Musa'yı uyarırlar. Çömlekçi Musa bu sefer Kazım Hoca'ya seslenir. Hoca, sen de mi bunlara uydun memleketi gavura peşkeş mi çekeceksiniz? Tüh yazıklar olsun, diye tepki koyar. Bunun üzerine taraftar arasında sataşma başlar. Haber kısa süre içerisinde bütün herkese ulaşır. Tartışmanın şiddete giderek büyür ve Çömlekçi Musa biz bu vatanın sizin gibilerin eline bırakmayacağız hainler gafiller diye bağırır. Nafiz korkarak bu sözleri aynen size iade ederiz diye karşılık verir. Daha sonra Çömlekçi Musa Nafiz Bey'in suratına bir yumruk sallar, Yumruğun ardından Nafiz Bey kendini kahvenin dışarısında bulur. Kavga giderek şiddetleneyeceği sırada Efendi Hafız ezan okur. Allahu ekber seslerinin duyulması ile birlikte kavga son bulur.

İkinci Bölüm

Esma'nın babası artık onun keçi otlatmaya çıkmasını istemez. Ortalığın kötü olduğunu başına bir işler geleceğinden endişelenir. Esma yeniden penceresine kurulmuş dışarıyı seyir ederken jandarma kumandanını görür annesine seslenir. Annesi bir şeylerin var olduğundan emindir. Kısa zaman sonra Esma'nın babası Şemsi Efendi gelir. Hükümet konağında bir hareketlenme olduğunu ve gönüllü toplayacaklarını söyler. Cuma namazından sonra müftü bir konuşma yapar ve Kuva-i Milliye için yardım çalışmaları başlar.

Yetim Hikmet meydanda gür sesiyle tellallık yaparak müftünün meydanda tekrardan bir konuşma yapacağını söyler. Tüm ahali işlerini bırakıp meydana doğru toplaşır. Esma da annesiyle birlikte konuşulacakları öğrenmek için meydana gider. Yusuf tanıdık simaları bir bir seçerken bir yandan da kadınların olduğunu yönde Esma'yı görme çabası içerisindeydi. Müftü meydana gelir ve topluluğa konuşmaya başlar. Batı'da Yunanlar, Eskişehir Konya'da İngilizler, Güneyde Fransızlar, Doğuda ise Ermeniler vatan topraklarını işgal etmektedir bu sebeple vatan topraklarının müdafaası için millî bir heyet kurulacağını anlatır. Bu teşkilata kimin elinden her ne gelirse yardım etmesini ister. Biz düşmanlara karşı durmadıkça atalarımızın ruhları rahat etmeyecek diyerek birlik çağrısında bulunur. Ahali hep bir ağızdan gazamız mübarek olsun der yavaştan toplanan kalabalık dağılmaya başlar. Yusuf'un gözleri tekrar Esma'yı aramaya başlar. Nihayetinde görür, bu bir anlık sevinç Yusuf'a günlerce yeter.

Askerlik şubesi önünde bekleyenlerin içerisinde Veli de bulunmaktadır. Yağ tüccarı Burhaneddin Efendi memlekette adam kalmadığını gördükleri herkesi asker olarak yazdığını ifade eder ve ekler. Filinta gibi delikanlılar nicesi hep cephelerde kaldı ve geri gelenler de artık savaşmak istemiyor. Memleketi felakete sürükleyeceksiniz. Şube Reis'i binanın önünden bu sözleri işitir ve sesin kime ait olduğunu bağırarak sorar. Burhaneddin Efendi benim der ve Reis oğlun varsa hemen getir onu da yazacağım diye sert bir karşılık verir. Burhaneddin Efendi oğlunun sakat olduğunu işe yararsa yazmasını ister. Reis eğer gerekirse kendisini de cepheye yazacağını fakat böyle birinin yarardan çok zarar getirdiğini bu yüzden yoluna gitmesi gerektiğini söyler.

Veli kalabalığın içinde İzzet'i görür askerliğe kayıt için gelenlerden biri de İzzet'tir. İzzet Yusufun çocukluk arkadaşıdır daha önce bir kez askerlik yapmıştır. Veli'ye dönerek biz askerliğin ne olduğunu biliyoruz işi acemilere bırakamayız der. Bir zamanlar söğüt sokaklarında at koşturan gençler artık birer birer askere çağırılmaktadır. İzzet, Necip, Yusuf. İzzet gönüllü askerliğe yazıldıktan sonra meydandaki çardağa iner. Yusuf ve İlyas ile karşılaşır. İzzet ailesinden kalan tüm toprakları geriden bırakmaktan ziyade Münire'yi ardında bırakmaktan üzüntü duyar. Münire doktor kızıdır ve İzzet ona kavuşmanın mümkün olmayacağını düşünmektedir. Öte tarafından Yusuf içinde bir karar verme zamanıdır. İki yol vardır: birincisi; askerliğe yazılmak ve Esma'yı geride bırakmak ikincisi ise Esma'ya olan duygularını açmak fakat reddedilme endişesi taşımaktadır. İlyas'ın hayalinde gazete çıkarmak vardır. Osman'ın hayali ise baytar olmaktır. Selim'in hayali ise çömlekçilik işini babasından devralarak işini büyütmektir. Bir masa etrafında hayallerinden bahseden dört arkadaşlar ölmez sağ kalırsak yine burada buluşma sözü vererek ayrılırlar.

Yusuf gönüllü jandarma olmuştur, tüm kasabalı Yusufun jandarma oluşunu konuşmaktadır. Esmagilin eve Fitnat Hanım gelir niyeti Nafız'a Esma'yı istemektir. Esma'nın ağzı yüreğindedir çünkü Nafız'a varmak istememektedir. Annesiyle birlikte Fitnat Hanım'ı ağırlarlar ardından Esma Nafız'a vermemesi için annesine yalvarır. Annesi konuyu öncesinde babasıyla konuştuklarını Nafız'a kızını vermeyeceğini söylediğini söyler. Esma çok mutlu olur. Öte taraftan Yusuf askerliğe yazılmak istemektedir ancak konuyu annesi Nazik Ana'ya açmamıştır. Bursa'ya eğitim için gideceğini yaklaşık üç ay sürecek bu eğitim sonunda karakol komutanı olacağını söyler. Annesi babasının tasdik ettiğini zaten kendisinin görüşüne gerek kalmadığını

ifade eder. Ancak izin verir, oğlu komutan olduğunda göğsünü kabarta kabarta yürüyeceğini söyler. Esmâ pencerenin önünde yolu gözlediği sırada ilâhî söyleyerek gelen Veli'ye bir avuç dolusu fındık verir. Ardından Veli Yusuf ağabeyin Bursa'ya eğitime gideceğini söyler. İsmail Efendi oğlunu yolculamak için gelir, ara ara mektup yazmasını ister. Yusuf yazacağına dair söz verir.

Üçüncü Bölüm

Çaltı'nın Efesi olarak bilinen Kayalı Süleyman dağlarda yaşayan ahalinin şiddetinden korktuğu biridir. Yıkanmak için Söğüt'teki hamama gider o gün Çömlekçi Musa'nın oğlu Selim de hamamdadır. Kayalı Süleyman içeri girdiğinde herkes kaçmaya uzaklaşmaya başlar ancak Selim normal karşılar. Kayalı Süleyman ile konuşmaya başlarlar ve Süleyman dağlarda yaşadığını ve Söğüt'ü düşmanlardan koruduğunu söyler. Selim Söğüt taburunun varlığını hatırlatır ancak Kayalı Süleyman için Söğüt taburu, bir yığın çulsuzdan ibarettir. Selim Süleyman'ın söylediklerine sinirlenir ve çıkışır. Süleyman sinirlenir ve Selim'in üzerine gideceği sırada etraftakiler engel olur. Selim daha sonra olanları babasına anlatır. Selim çıkışıyla ilgili kendiyle gurur duyarken babası oğlunun cesaretini yersiz bulmuştur. Neticede eli kolu uzun namlı Süleyman'dır. Selim ardından çömlek tezgahına gider ve çömlekten minik Süleyman yapar onunla konuşur öfkeli olduğu sırada Veli elinde Yusuf'un yazmış olduğu mektup ile çıka gelir. Nispet olsun diye göstere göstere mektubu getirir. Yusuf annesi babası ve Veli dışında kimseye mektup yazmamıştır. Selim Yusuf'un arkadaşlarını es geçmesine içerler. Fakat kısa süre sonra kendisine de mektup gelir. Yusuf mektupta Anzavur belası ile uğraştıklarını dağ taş gezdiklerini anlatır. Mektupta Yusuf kendine potin aldığını yazınca Musa Hoca ordunun askerine çarık alacak kadar parasının olmayışına üzülür. Selim babasının umutsuz konuşmasına içerler. Kara düşüncelere kapılmamak gerektiğini gerekirse ne varsa vereceklerini söyler. Babası tasdikler.

Efendi Hafız'ı geceden beri uyku tutmamıştır. Gökyüzü kurşuni bir renk almıştır. Efendi Hafız düşünceler içindeyken ablası Atiye içeri girer ve kötü haberi kendisine verir. İngilizlerin meclisi bastığını ve İstanbul'un işgal edildiğini söyler. Efendi Hafız'ın duydukları karşısında soluğu kesilir. Atiye karakolun basıldığını altı askerin şehit edildiğini söyler. Efendi Hafız duyduklarına inanmak istemez, haberin aslının olup olmadığını sorar. Haberi getiren kişi Abdullah Efendi'nin kendisidir tüm kahvehane bu

haberle yastadır. Atiye daha sonra evdeki kirlileri toplar, Veli'nin sökük çoraplarını görünce söylenir. Efendi Hafız ablasına dışarıya durumu öğrenmeye gideceğini söyler. Demirci Şemsi Efendi ile karşılaşır haberi o da duymuştur. Efendi Hafız ferahlamak için türbeye doğru yürür. Hikmet'ten türbeyi açmasını ister ve içeri girip etrafı inceler bir yandan da olanları düşünür. Daha sonra çıkar. Hikmet, Efendi Hafız'a bir derdin mi var diye sorar. Yalnız kendisinin değil tüm memleketin derdinin olduğunu söyler ve İstanbul'un işgal haberini anlatır. Fatih Sultan Mehmet'in emaneti olan İstanbul'un İngilizler tarafından kana bulandığını söyler. Efendi Hafız türbeyi Hikmet'e emanet eder.

Yusuf'u uyku tutmaz, yalnız o değil onunla birlikte görev yapan arkadaşları da uyuyamaz. Askerlerin birinden sigara ister. Memleketiyle ilgili hayal dahi kuramaz zamanlardadır. Kut'ül Amare' den döndüğü zamanları hatırlar ve meraklı gözlerle onu dinleyen askerlere anlatır. Savaşın çok uzun zaman önce ta Balkan Harbi'nden bu yana sürüp geldiğini söyler. O zamanlar kendisine suyun ekmeğın önemini öğretmiştir. Şu an bulundukları zamanı kıtlık olarak görmeyip şükür etmeleri gerektiğini hatırlatır. Sonra birden Esmâ'nın yüzünü düşünmeye başlar ve her şey bittiğinde Esmâ'yı evli bulacak olma ihtimali yüreğini bunalır. Çok sürmeden kendini toparlar ve kendisine bağlı askerlere uyumalarını emreder. Yusuf biraz Esmâ'yı biraz da keçilerini hayal ettikten sonra gözlerini yumar.

Firar olayları gitgide artmaktadır. Çerkez Ethem'in ismi duyulmaya başlar. Kimisi hakkında yaman adam der kimisi ise eşkıya ruhlu olduğunu söyler. Yusuf ve askerleri birlikte dağ taş dolanarak kaçak ararlar. Firariler asılacaktır emir böyledir. Bir sabah Kaymakam Bey'den bir emir gelir P... köyünün yakılmasını ister. Köylüler köyü boşaltmış beklemektedir. Asker Recep köyü nasıl yakacaklarını sorar? Durmuş köylülerin Anzavur'a yataklık ettiğini söyler. Yusuf Recep'in üzerine yürüyerek gelen emir neyse onu uygulamak zorunda olduklarını söyler. Yusuf evlerden birine doğru yaklaşır ve bu ev kimin diye seslenir cevap gelmeyince dipçikle pencereyi aralayarak içeri göz gezdirirler. İçerisi yiyeceklerle doludur. Yusuf ve askerler içeri girer, evi incelemeye başlarlar var olan eşyalardan birkaçını dışarı çıkarırlar. Birkaç dakika sonra evden kara dumanlar yükselmeye başlar. Yusuf eşyaların sahibi kimse gelip alsın diye bağırır. O esnada gözleri kaya gibi duran bir ihtiyara ilişir. Ardından bir patlama sesi duyulur evde gizlenen cephanenin patladığı anlaşılır. Yusuf az evvel gördüğü ihtiyarı

aramaya başlar. Dur diye seslenir adam durur, evleri yaktığınız yetmedi mi ne istiyorsunuz diye sorar. Yusuf ev senin miydi diye sorar adam evet baba yadigarıydı der. Recep biz de sana acımiştık ve eşyalarını çıkarmıştık meğer sen cephaneye gizlemişsin der. Adam Anzavur'un kendisini zorladığını itiraf eder. Yusuf ailesinin nerede olduğunu sorar. Adam olayların artması sebebiyle ailesini daha güvenli bir yere gönderdiğini ifade eder. Yusuf herhangi bir şey yapmadan oradan ayrılır. Recep hiçbir şey yapmayan komutanına adamı neden serbest bıraktığını sorar. Yusuf adamın zaten bir ayağı çukurda üstelik evi de yandı bu ceza ona yeter der.

Yusuf'un potinleri delinmiştir, Durmuş durumu fark eder ancak kendi potinleri Yusuf'unkinden daha da kötü vaziyettedir. Daha sonra Yusuf Durmuş'u denemek için Damat Ferit Paşa Kuvayı İnzibatiye diye bir birlik kurmuş. Askerlerinin potinleri gıcır gıcır sense burada sürünüyorsun der. Bunun üzerine Durmuş burada vatan kurtardıklarını ifade eder. Bu cevap Yusuf'u memnun eder. Daha sonra Binbaşı Tahir Bey Yusuf'u çağırır. Dışarıda var olan kişilerin birer isyancı olduğunu söyler ve infaz edilmesi emrini verir. İsyancıların göğsüne sıkırlar. Aylar sonra Yusuf ve emrindeki askerler Bursa'ya varırlar. Bursa halkı onları sevinçle karşılar. Askerler kendilerini birer kahraman gibi hisseder.

Dördüncü Bölüm

Esma keçileriyle dağa çıkmış geziyordu. Bursa işgal edilmiştir, bu yüzden ailesi onu dikkatli olması noktasında uyarır. Keçilerini otlattığı sırada elli yaşlarında bir kadınla karşılaşır. Ayşe Ana olarak kendini tanıtır. Oğlunu Galiçya'da şehit vermiş ardından eşini de kaybetmiştir. Şimdi ise askeriye destek vermektedir. Köydeki kadınların ne yaptığını sorar. Esma eskisi gibi olmadığını ambarlarda yiyeceklerin azaldığını herkesin sıkıntı da olduğunu söyler. Ayşe Ana Esma'ya tepedeki evini göstererek bir gün misafir etmek istediğini söyler. Esma Ayşe Ana'yı kendine yakın bulur.

Ayşe Ana'yla tanıştıktan sonra Esma artık olaylara farklı bir pencereden bakmaya başlar. Artık Esma kadınların da bu mücadelede etkin olması gerektiğine inanıyordu. Kadınlar pekmez kaynattıkları sırada Söğüt'ün delikanlılarının bir bir gittiğini bir türlü ferah çıkamadıklarını söylerler. Bu esnada Yusuf'un anası Nazik Hanım gelir, kadınlar Yusuf'u sorar. Nazik Hanım yakın zamanda oğlunun geleceğini

söyler. Kadınlar artık Yusuf'un evlilik çağı geliyor der. Esmâ bu sözü işitince toparlanıverir. Kadınlar kendine gelin olarak seçtiği kızın ismini sorar. Nazik Hanım oğlunun gelmesinin ardından eğer müsaade ederse bakacağını söyler. Nazik Hanım kimi isterse oğluna gelin alacağını söyler. Yusuf geldiğinde sabahtır, Esmâ pencerenin önünde onu beklemektedir. Yusuf pencerenin önünden geçerken durur ve bir süre bakışlarını o tarafa doğru yöneltir daha sonra Esmâ'nın annesi kızını birkaç iş için çağırır. Esmâ işleri bitirip geri geldiğinde Yusuf camdan çoktan gitmiştir.

Rum mahallesindeki gürültüden ötürü İlyas gece uyuyamamıştır. Sinirden içtiği sigaraların izmariti pencere dibine atarken bir zamanlar Rum komşularıyla eskiden var olan komşuluklarını düşünür. İşgalden sonra birçoğu gerçek yüzünü gösterir olmuştur. İlyas'ın sevdiği bakkal Aleko Amca bile sessizliğe bürünmüştür olan olaylardan sonra. Aleko Amca'nın bakkalının önünden geçerken selam verip vermemek noktasında tereddüt eder. Daha sonra Aleko Amca onu içeri davet eder ve şeker ikram eder. İlyas'ın çocukken yemekten çok zevk aldığı naneli şekerlerdir bunlar. Aleko amca askere gitme haberini sorar. İlyas kendi gibi diğer gençlerin de gideceğini söyler. Aleko amca İlyas kapıdan çıkarken bizi unutma der. İlyas yanına Osman'ı da alarak çardaklı kahveye doğru yol alır. Yunanlıların dün gece Uşak'ı işgal ettiğini söyler Osman. Daha sonra hangi cephede savaşacağını düşündün mü diye sorar. İlyas geleceğe dair bir şey düşünmek istemediğini ifade eder. Selim Osman ve İlyas bir masa etrafında toplanır. Çay söyleyecekleri sırada Selim beklemesini ister. Biraz sonra uzaktan Yusuf gelir. Sohbet başlar. Yusuf askerlikte neler yaptığını anlatır. Kayalı Süleyman Efe'nin peşinde olduğunu söyler. Daha sonra Veli gelir, Yusuf Ağabeyini karşısında görünce çok şaşırır.

Esmâ'yı Sırhoca taraflarında keçilerinin başında görür Yusuf. Esmâ'ya seslenir ve konuşurlar. Esmâ birlikte görürler laf çıkar endişesi taşır. Yusuf Esmâ'ya bu zamana kadar neden taliplerini ret ettiğini sorar. Esmâ beğenmediği için reddettiğini söyler. Kendi için eğer gönlün varsa çulsuz da olsa o kişiye varır mısın diye sorar. Esmâ eğer sevmişsem çulsuzluğuna bakmam der. Bu sözden kendisine pay biçer Yusuf. Ancak yine de endişe eder, ya sevdiği kişi başkası ise? Bu sebeple bir mektup yazmaya karar verir. Duygularını açık şekilde ifade ettiği bir mektup ancak nasıl ulaştıracağını bilemez ve doğru bulmaz.

O sıralarda Kayalı Süleyman ile birlikte otuz kaçak daha listeye eklenir. Yusuf köy muhtarına kaçak olan üç kişinin teslimi için kendilerine yardımcı olmasını ister. Çok geçmeden ismi geçen üç kişi Yusuf'un karşısına çıkar. Köylerinden ayrılmayacaklarını söyler. Yusuf kendisine verilen emri ilettiğini ifade eder ve ekler. Sizlerin nasıl yüreği var ki askerden kaçanlar için yanıyor da memleketin elden gittiğine yanmıyor? Siz nasıl bu adamları oğul diye yüreğinize basıyorsunuz? Buradan böyle ödekler çıkar mıydı? Bu söz üzerine tereddüt eden köylülere çocuklarına bir zarar gelmeyeceğini ve onurlarıyla asker olarak kabul göreceklelerinin sözünü verir. Üç genç teslim olur.

Gediz taarruzunun ardından İzzet ve arkadaşları geri dönüş yolundadır ve artık yürümekten tabanları şişmiştir. Karşından bir atlı gelmekte olduğunu gören İzzet atlı grubun içerisinde abisi Necip'in de olduğunu görür. İki kardeş otururlar ve sigara yakarlar. Bir süre sohbet ettikten sonra gruplarına geri döndüler. İzzet abisinin delişmen oluşundan söz ederken bir zamanlar sevdiği vardı, vermediler o günden sonra da evlenme sözünü etmedi der. Arkadaşı İzzet'e senin sevdiğin biri var mı diye sorar. İzzet senelerdir Münire'yi sevmektedir ancak bunu kimseye demez, gizli tutar. Öyle biri yok diyerek soruyu savuşturur. Ancak arkadaşı birini sevdiğini hisseder.

Veli tavukları yemledikten sonra babasının yanına gider, babası Efendi Hafız Mehmet Akif'in Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği vaazı okumasını ister. Yazıda milletin artık gözünü açması gerektiği ve ülkenin selameti için birlik olmak gerektiği bahsedilmektedir. Daha sonra kapı çalar, gelen Yetim Hikmet'tir, Hikmet'in babası Veli'yi çağırır birlikte yürüyüp çıkarlar.

Müftü Efendi ile Abdullah Bey bir yandan kahve içerken bir yandan da mevcut gelişmeler üzerinde konuşmaktadır. Doğu'da Kazım Karabekir Paşa Batı'da İsmet Bey Güney'de ise Refet Paşa millî mücadele yolunda büyük işler başarmıştır. Kuvayi Millîye üstüne düşen görevi hakkıyla yerine getirmiştir ancak artık Kuvayi Millîye içerisindeki kişiler yabanileşmeye başlamıştır. Veli Hikmet'le belirir. Müftü Efendi kendisine cephe siper kazma görevi verdiklerini söyler. Veli çok mutlu olur.

Beşinci Bölüm

Ayşe Ana Söğüt'te inerek söğüt kadınlarına birlik olmasını söyler, zaman bir olup memleket için çabala zamanıdır erkek kadın herkes elini taşın altına koymalıdır

der. Söğüt kadınları gerekirse vatan için siper bile kazacaklarını ellerinden geleni yapacaklarının sözünü verir.

Mülazım Refik, Veli'nin sesinin yanık olduğunu duymuştur. Kendisinden Söğüt'ün Erenleri türküsünü okumasını ister pek beğenir. Askere moral olması için kendisini türkü ilahi kaside okuması için görevlendirir. Sonra birden Kayalı Süleyman çıkagelir. Üç adamıyla birlikte teslim olduğunu söyler. Kayalı Süleyman'ı teslim olmaya ikna eden şey Veli'nin yanık sesiyle okuduğu türkülerdir. Teslim olan üç adama siper kazmaları için kazma kürek verilir.

Nazik Ana ipek böcekleriyle uğraşmayı bir kenara bırakıp asker için çamaşır dokuyacağını İsmail Efendi'ye söyler. Ayşe Bacı Söğüt kadınlarının gözü açmıştır. Şimdi herkes elinden ne gelirse ordu adına yapmaktadır. Yunanların baskın yapma ihtimali İsmail Efendi'yi endişelendirir.

Efendi Hafız rüyasında Ertuğrul Gazi Türbesi'nin kandillerinin söndüğünü görür. Gördüğü rüyayı hayra yormak istese de içindeki endişe gitmez. Memleketin durumuyla ilgili bilgi almak için Müftü ile sohbet eder. Müftü, Yunan kuvvetlerinin Bursa ve Uşak üzerinden harekete geçtiğini söyler.

Bir kısım Yunan askeri Söğüt'e girdiğinde Veli arkadaşıyla idadiden dönmektedir. Rumların sevinç içinde Yunanları karşılamasını görünce şaşırır. Veli haberi hemen babasına yetiştirir. Babası akşam namazını kıldırmaya gidince kapıyı kimseye açma diye tembih eder. Babası hiçbir şey olmamış gibi ezan okumaya ibadet etmeye devam edeceğini söyler.

Düşman işgale devam etmektedir. Selim'in gözleri Kayalı Süleyman üzerindedir, artık o da herkes gibi askerdir. Bir süre ordu için görev yapar ancak sonra vefat eder, diğer taraftan Yunan kuvvetleri geri çekilmeye başlar. Haberi Müftü ulaştırır Söğüt'e. Başlangıçta ordu için ümitli konuşmayan Nafiz Bey Yunanların geri çekilmesini bir zafer olarak nitelendirir. Çömlekçi Musa Nafiz'in askere alındığını gördüğü gün çiftetelli oynayacağını sözünü verir.

Tahir Bey bir köyde elli asker kaçağının olduğu haberini alır ve Yusuf'a onların infaz edilmesi emrini verir ancak bu durum Yusuf'un içine sinmez. Bir plan yapar ve plana göre elli kişiyi imam şahitliğinde tövbe istiğfar ettirerek orduda asker olarak görev yapmasını sağlar.

İzinli olduğu günlerde Söğüt'e dönen Yusuf karşıdan bir alayın olduğunu görür. İçine kuşku düşer giden alayın Esma'nın nişan alayı olduğunu düşünür. Yusuf alayın içinde olan bir kadına kızın ismini sorar Esma'nın olmadığını duyunca rahatlar.

Altıncı Bölüm

Söğüt'te göç hareketliliği yaşanmaktadır ancak Efendi Hafız camileri bırakamayacağını söyleyerek karşı çıkmaktadır. Diğer tarafta ise Esma ve ailesi eşyalarını toplama telaşındadır. Çeyizini sırtına alıp görürken Veli onu görür ve yardıma koşar. Daha sonra Veli hiç evlenip evlenmeyeceğini sorar. Esma henüz hiçbir şeyin belli olmadığını eğer evlerine geri dönebilirlerse o zaman bunu düşüneceğini söyler. Veli Esma'ya Yusuf'tan bahseder, Esma'nın yüreği içten içe sevinç dolar. Efendi Hafız'ın göç emrine karşı çıkış haberi Yusuf'a ulaşır, Yusuf Efendi Hafız'ı zor da olsa ikna eder.

Söğüt Rumlar tarafından ateşe verilir. Camiler talan edilir. Edebiyat muallimi Cavit Bey kerpiç evin sofasında öğrencilere ders vermeye çalışır ancak evin alt tarafında var olan hayvan sesleri muallimin sesini bastırır. Çocuklar gölüşürler. Cavit Bey şu acılı günlerde çocukların gülmesi güzel olan sayılı şeylerdendir. Selim ana babasına mektup yazar, henüz savaşın bitmediğini ifade eder. Söğüt'ü özlediğini ifade eder. Selim Mülazım'ın da mektup yazdığını fark eder, parmağındaki yüzük dikkat çeker. Münire Mülazım ile nişanlanmıştır.

Yedinci Bölüm

Efendi Hafız bahçesinde uğraşırken Ali Molla çıkagelir. Efendi Hafız cephedeki son durumu sorar. Afyon cephesinde Yunan'ın kırıldığını fakat bu savaş uzamaya devam ederse erzak ve mühimmat yeterli olmayacağını söyler. Ali Molla asıl geliş amacının kendisini mevlide götürmek olduğunu söyler. Cephede şehit olan askerler için mevlit okunacaktır. Yusuf'a esir düşen Yunan zabıtların Eskişehir'e götürölmesi emrini verilir. Şimdilerde gözler Eskişehir, Kütahya ve Afyon'a kaymıştır, köprüler yollar telgraflar onarılıyor ve asker ve mühimmat taşınıyordur. Temmuz ayında Yunan kuvvetleri harekete geçip Eskişehir, Kütahya, Afyon'u bir bir ele geçirirler. Türk kuvvetleri, Sakarya'nın öte yakasına kadar çekilmek zorunda kalırlar.

Albay Nikolodis ve Kleridis kendi aralarında konuşurlar. Nikolodis bu savaşın kendilerini çok yıprattığını artık askerlerin inanç noktasında zayıf düştüğünü söyler

ancak Nikolodis'in yakın zamanda zafere ulaşacaklarına inancı tamdır. Nikolodis ağustos ayının kendilerine uğur getireceğini söyler.

Fitnat Hanım eski günleri dillendirerek içinde bulundukları zorlu günlerin olumsuz havasında dert yanmaktadır. Esmâ Ayşe Çavuş'la birlikte asker için lazım olacak don fanilaları köyün kadınlarıyla dikmeye gider, bazen ise bağ bahçe işlerine koşar. İsmail Efendi Esmagilin eve gelir ve Şemsi Efendi'nin orduya katılmasını ister. Şemsi Efendi seve seve kabul eder. Esmâ Nazik Ana'ya yardım için Hacer ile birlikte Yusuf'un teyzesinin evine gelirler. Kadınlar kendi içlerinde rekabete girerler.

Sekizinci Bölüm

Düşman taarruz etmeye devam etmektedir ancak Türk birlikleri de direnç göstermektedir. Albay Nikolodis Türk atlılarının beklenmedik baskısıyla şaşkına uğrar. Sakarya'dan öteye geçişin olmayacağını düşünmeye başlamıştır. Türkler birdenbire inanılmaz bir güce sahip olmaya başlamışlardır. Artık gece gündüz durmaksızın savaşmaktadırlar. Etrafta biriken cesetlerin yaydığı kan kokusu. Bir gün İzzet'in baba ocağına künyesi gelir. İzzet'in şehadet haberi tüm Söğüt'ü yasa boğar. Savaş devam etmektedir. İki tarafta da ciddi kayıplar söz konusudur ancak Türk birliklerinin dik duruşu gösterdiği direnç sayesinde Yunanlar geri çekilmeye başlar. Yusuf o günlerde sadece İzzet'i düşünmektedir. İzzet ile olan anıları hafızasında gidip gelmektedir. Derken bir gün ansızın İzzet'i karşısında bulur durumu anlatır ailesinin kendisini şehit bildiğini söyler. Bunun üzerine İzzet anne babasına mektup yazar. Yusuf bu mektubu ailesine iletir. Tüm Söğüt'ün yüreğine sevinçli haberle su serpilir.

Hacer Efendi Hafız'ın oğlu Veli'yi sevmektedir ancak tüm duygularını kendi içinde yaşamaktadır çünkü hasta bir kıza bakacağına inanmamaktadır. Hacer'in ince hastalığı vardır. Yusuf Esmâ'ya babasının cepheden yazdığı mektubu iletir. Şemsi Efendi düşmanın geri çekildiğini Allah'ın izniyle galip geleceklerini yazar.

Dokuzuncu Bölüm

İzzet cephede yaralanmıştır bu yüzden artık Doktor Necati Bey'in yanında çadırda hastalara bakarak hizmet görmektedir. Hemşire Münire ile birlikte çalışmaya başlamışlardır. Fitnat Hanım'ın oğlu Nafiz da cepheye gitmiştir ve Nafiz, Binnaz isminde bir kızla evlenmiştir. Esmâ uzun bir aradan sonra Fitnat Hanım'ın evine gider ancak Fitnat Hanım'ın imalı sözleri rahatsız eder ve kalkar. Hacer gizliden Esmâ'nın

yanına gider. Esmâ annesinin çeyiz olarak ördüğü eşyaları satacaktır, artık evlenmeyi düşünmüyordur. Hacer'e çeyizinde var olan en kıymetli parçayı hediye eder. Hacer'in su taşıdığı bir gün Veli yoluna çıkar, birlikte hem su taşıyıp hem de muhabbet ederler. Veli elindeki gülü Hacer'e verir. Hacer'in günden güne solduğu artık net bir şekilde görünmektedir. Birgün Hacer iyice rahatsızlanır durumu öğrenen Esmâ hemen bir araba bulup onu hastaneye yetiştirmeye çalışır.

Savaş devam etmekte Türk ordusu çetin bir hâlde müdafaa etmektedir. Savaşın sonunun ne olacağını ve sonraki günlerin neler getireceğini kimse tahmin edememektedir. Efendi Hafız devletin çok fırtınalar gördüğünü söyler ve ekler. Bu devlet temeli sağlam oldukça asla batmaz batmayacaktır da. Dayanıyoruz geldikleri gibi geri gidecekler der. Yunan tarafı Türk milletinin bu denli direnç göstereceğini kestiremez. Albay Nikolidis Türklerin inatla savunma yapışından bu toprakların kendileri için ne kadar önemli olduğunu anlamıştır artık. İzmir'den gelen haberleri tüm Söğüt davullarla zurnalarla karşılar. Savaş Türk milletinin lehine sonuçlanmıştır. Yapılan anlaşma sonrasında Türk toprakları düşman işgalinden kurtulmuştur.

Amca Bey'in ağzından dinleyerek Arif Çelebioğlu'nun kaleme aldığı bu destansı hikâyeyi anlatan Amca Bey Söğütlü Yusuf'tan başkası değildir.

4.2. Bulgular

4.2.1. *Ağustos Başağı* Romanında Zarf Tümllecini Oluşturan Yapılar

Sevinç Çokum'un *Ağustos Başağı* isimli romanında zarf tümlaçlerini oluşturan yapılar bu bölüm altında dikkatlere sunulmuştur. Zarf tümlaçleri ilk olarak zaman, durum, miktar, yön ve soru yönünden beş ana başlık altında tasnif edilmiştir. Ardından ilgili başlıklar kendi içerisinde yapı bakımından tekrar alt başlıklara ayrılmış ve dikkatlere sunulmuştur.

4.3.İnceleme

Bu başlık altında Sevinç Çokum'un *Ağustos Başağı* isimli eserinde tespit edilmiş basit, türemiş, birleşik, kelime grubu biçiminde ve yabancı kökenli sözcüklerden meydana gelmiş zarf tümleci yapılarının incelemesi bulunmaktadır

4.3.1.Yüklemi Zaman Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri

4.3.1.1.Yapılarına Göre Zaman Zarfları

4.3.1.1.1.Tek Sözcükten Oluşan Zaman Zarfları

4.3.1.1.1.1. Basit Sözcüklerden Oluşan Zaman Zarfları

*İstasyon tenhaydı ve **hâlâ** eskiden kalmış bir şeylerin sıcaklığını koruyordu.*
(AB/ s.10)

***Bazen** unutuyoruz. (25,3)*

***Yarın** tıbbiye, hukuk mektebine filan da gideceklerdi. (26,1)*

***Geceleri**, türbelerin, camilerin ışığından ortalık gündüz gibi olurdu. (41,2)*

*Güzellikleri öyle **hemen** gelip geçici değil. (53,1)*

*Geç saatlere kadar yanan mum aydınlıkları, **gece** Söğüt sokaklarında gezinen alışılmadık ayak sesleri, açılıp kapanan kapılar, pencerelerde kıpırdanan gölgeler, bunu anlatmaya yetiyordu. (57,2)*

***Yarın** Müftü Hoca, hükümet meydanında bir konuşma yapacaktı. (73,2)*

*Dudaş'a **bazen** mevlit için giderlerdi. (81,1)*

*Esma Abla **bazen** ona yemiş verirdi. (95,2)*

***Hemen** kasaturamla kapıyı zorlayıp açtım. (117,1)*

***Bazen** bu da bir çeşit cezadır. (124,1)*

***Sabah** çarşıda şöyle bir dolandım. (147,1)*

***Yarın** buraya Ali Molla gelecek. (168,2)*

*Sis **hâlâ** bir sır gibi duruyordu önlerinde. (196,1)*

*DÜŞMAN, taarruza **sabah** başlamıştı. (301,1)*

*Bak **hâlâ** sızlıyor burnumun direği... (302,2)*

*Nal sesinden, Murat Ağa'nın oğlunun geçtiğini **hemen** anlardım. (317,2)*

***Bazen** de acısı fazla olan, kan kaybeden ağır yaralıya gayret yaşama gücü vermeye çalışırdı. (320,1)*

***Bazen** Esmâ eskiden olduğu gibi bir kenara sakladığı fındık, üzüm, ceviz gibi eğlencelikler getirirdi. (337,2)*

*Çocuklar **önce** güvercinler gibi kaçıyorlar. (351,1)*

*Esmâ **önce** Atiye Hala'ya seslendi. (365,1)*

*Ama sessizliği dinlediğinde, o çocuğun kanı **hâlâ** ince bir şırıltıyla akmaktaydı. (375,1)*

*Çömlekçi mektubu **hemen** alamadı. (406,2)*

4.3.1.1.1.2. Türemiş Sözcüklerden Oluşan Zarflar

***Sonra** dağ yamaçlarını tırmanıyorlar. (10,4)*

***Sonra** her şey bir büyük dumanın ardında kalmıştı galiba. (14,2)*

***Öğleyin** Demirci Şemsi Efendi bir ara eve geldi. (72,1)*

*O sevinç Yusuf'a **günlerce** yetecektir. (78,2)*

*Hüseyin Bey ateşe değmiş gibi **ansızın** kalktı. (327,1)*

*Yusuf çocukluk arkadaşı Esmâ'ya **artık** o eski çocukluk yakınlığı ile değil, uzak durulması gereken biri gibi yaban yaban baktı. (13,2)*

*Yıldızların aydınlattığı geceler, ıssız yollar, bu menevişli tepeler, kurt, kuş **artık** Yusuf'u tanıyordu. (14,2)*

*Halbuki Esmâ **artık** çocuk değil. (48,2)*

*İzzet Ağabey **artık** Kuvayı Milliye'dendir. (83,1)*

*Eğer bir gören olmuşsa, ilâveleriyle anlatırdı **artık**. (103,1)*

***Artık** kahve misafirler için dolapların bir köşesinde saklandığından iyice kıymete binmişti. (166,3)*

Artık günler geceler boyu hep o sözü düşünecekti. (153,2)

Artık durulmuşu benzersin. (212,1)

Artık herkes birbirinin aynı idi. (374,2)

4.3.1.1.1.3. Birleşik Sözcüklerden Oluşan Zaman Zarfları

Şimdi, şu dumanların gerisinde bir eş, birbirinden güzel dört çocuk durur. (10,2)

Bugün yeni bir çileye, yeni bir ateşe girmenin zamanıdır. (77,1)

Sen değil miydin *bugün* çeşmenin önündeki kazları görüp de yutkunan? (118,1)

Şayak ceketi, kalıplı fesi pırıl pırıl potinleriyle idadiye gidecek *birazdan*.”
(242,1)

4.3.1.1.2. Kelime Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları

4.3.1.1.2.1. Sıfat Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları

Bir gün düşmanın beş yüz süvarisiyle çevrilivermiştik. (16,2)

O zaman yine bir kara vagona tıkmış gibi oldu. (21,2)

O kara vagonda iki gece kalmışlardı. (22,1)

İşte *o sırada* bir çocuk sesi tekerleklerin peşine düştü. (22,2)

Ekmeğini kazandığın zaman ikram edersin. (26,1)

Dün gece tahta köprüde rastladım. (26,3)

Biz *geçen yıl* mektepte Vatan Yahut Silistre'yi oynadık. (35,2)

O zaman ne yapmalı? (36,1)

Çoğu zaman da pilav tablalarında, börek tepsilerinde, et tencerelerinde kalanlar yine yamaklar tarafından kapı önünde isteyene dağıtılırdı. (50,2)

Bu sırada merdivende ayak sesi işittiler. (51,2)

Esma eline *ilk defa* oklava alan beceriksiz bir kız olacaktı o an. (55,2)

O zaman orduya ekmek de pişirmek var. (56,1)

Erzurum, Balıkesir Kongreleri'nin yapıldığı günlerde, bu iki katlı kerpiç binanın kalabalığı daha da arttı. (57,2)

*Hem buraya **her zaman** gelirim ben. (61,2)*

***O sabah**, alacalı tepelerden kıvrım kıvrım inen yolda dört atlı belirmişti. (71,3)*

*Esma, Yusuf'u **ertesi gün** görebilmişti. (72,3)*

*İlyas sigarasını **o anda** akla gelebilecek bütün kötü düşünceleri ezmek istercesine kül tabağına iyice bastırdı. (88,1)*

***Ertesi gün** puslu kış güneşi, kurşun renkli bulutların ağırlığını kaldırır gibi oldu. (96,2)*

***Çömlekçi Musa'nın oğlu Selim, Efe'nin geldiği gün**, dokuz ayak hamamında yıkanıyordu. (103,2)*

***O gün** Bursa'ya girerlerken o kırık dökük sevinçleri **her an** gölgelenebilirdi. (128,1)*

***O ara** gözleri Durmuş'a ilişti. ” (128,2)*

***Kaç gündür** ipekböceği gibi kozandan dışarı çıkmadın. (137,1)*

***O her zaman** öyleydi. (149,1)*

***Sayıli dakikalar** içerisinde Kayalı Süleyman da böyleydi. (197,1)*

***O sabah** karakola Muhtar Nuri'yi çağırtmıştı. (154,2)*

*Düğünler **bu mevsimde** yapılmaz. (215,1)*

***Dün gece** biraz tahta köprüde dolaştık. (226,2)*

***Bir gece** kaçırıldı. (235,2)*

***Ateşin hafıflediği ve takip günlerinin başladığı bir gece** oturup babasına anasına bir mektup yazdı. (254,1)*

*Babası demir ocağını **bu sabah** erken yakmıştı. (282,2)*

*Artık **her gün** bu odada Yusuf'u düşünerek, bir dünya yolculuğuna çıkmış gibi, arşın arşın bez dokuyarak imtihan ediliyordu. (290,1)*

*Ama **birkaç saat** sonra şehitleri gömeceğimiz sırada, Sami'nin yanına kıvrılmış, cansız yatıyordu. (295,1)*

***Bir sabah** İpsiz Receb'in müfrezesinden Mustafa'yla karşılaştı. (314,1)*

Bu, aynı zamanda İzzet'le yakınlığının, kardeşlik derecesindeki arkadaşlığının da bir sembolüydü. (319,1)

Geçen gün Hilali Ahmer'in kamyonunu gördüm. (329,1)

O sıralarda Ruslarla ve Fransızlarla antlaşmalar imzalanmıştı. (329,2)

Dün gece bir rüya gördüm. (234,2)

Ertesi gün çeşmeden su taşırken bir aralık, Esmâ Abla'sına uğradı. (355,2)

*İçimiz sen olduktan sonra **her zaman** işleriz, sen üzülme... (358,1)*

***Bir gece** hastane nöbetindeyken bilmece kendiliğinden çözüldü. (369,2)*

Ressamdı aynı zamanda. (370,1)

Yusuf'un izinli geldiği gün, karşılaştılar. (410,2)

4.3.1.1.2.2. Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları

*Yusuf **akşam karanlığında** atları çözüp ahıra bıraktıktan sonra eve girmedim. (18,3)*

*Konağın hatırladığında içini ısıtan tek yanı, **bayram sabahları** Aziz Bey'in elini öpmeye koşmalarıydı. (50,1)*

***Gece boyu** naralarını dinler dururuz. (130,1)*

*Kadınlar **gün sıcağında, akşam serinliğinde** hep tarladaydılar. (266,1)*

***Gece sessizliklerinde** bir yılan ısılığıyla, bir yaralı kurt soluğuyla akıp gidiyordu. (266,3)*

***Ağustos ortalarında** yürümeye başlamışlardı. (307,1)*

4.3.1.1.2.3. Belirtili İsim Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları

***Vakitlerden birinde** gelecekti Yusuf. (139,1)*

[Çıkma hâli eki olan +**DEn** tamlayan eki +**In/+Un** işlevinde kullanılmaktadır.]

4.3.1.1.2.4. Zarf Fiil Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları

*Yusuf'un yaylı arabası, **o yaz sıcağında kabuğuna çekilmiş sokaklardan geçerken**, işlemeli bir perde kıpırdanıp aralandı. (13,1)*

Demek insan ölüme giderken de gülebiliyor, şakalaşabiliyor. (16,1)

Yusufla arkadaşları, olup bitenleri, koca tren yanlarından geçip giderken anlayabilmişlerdi. (22,1)

Besbelli düşman geleli, dağ ova yeşeremiyor kendince. (14,3)

Şu tepelere gittim mi, başlıyorum türkü çağırmaya. (34,2)

Cemil geldi mi meclis tamamlanırdı. (38,1)

Yanıbaşında babasını görünce ürktü. (38,3)

Yirmiye geldin mi taliplerinden ümidi kes. (49,1)

Konu komşu seve seve yardıma giderken, bizim uzak durmamız yakışık almaz. (51,2)

Demirci Şemsi Efendi'nin sertliği ateşi görünce demir gibi yumuşar. (52,2)

Ama kapıdan çıkarken başka biri olmuştur sanki. (78,2)

İsmail Efendi tütününü özene bezene sararken, "Anana ne zaman açacaksın? Pek de zamanın kalmadı oğul," dedi. (92,2)

Bundan böyle ben de buralardan geçerken hep şarkı türkü söyleyeceğim. (96,2)

Amcabey'i görünce doğruldular. (101,1)

Sırası gelince pençelerini atıverecekler. (110,1)

Yusuf Bursa'ya giderken de Veli böyle deli deli koşmuş seslenmişti. (149,2)

Koca ninem tarlaya giderken de böyle kuşağına ekmek kordu. (177,1)

İsmail Efendi, o konuşurken tütün kesesini çıkarmış. (183,3)

Çok geçmeden Efendi Hafız ezana başladı. (193,1)

Biz gittikçe düşmana yol açılıyor. (195,1)

Çok geçmeden maviler de seçilir olmuştu. (196,1)

Geyve Boğazı'nın iki yakasında açan gelincikler kıpır kıpır ettikçe, Yusuf Esmâ'yı hatırlayacaktı. (129,1)

Esmâ elinde değneği keçileriyle avludan çıkarken, "Merak etme ana," dedi. (131,2)

Hani şu çıkarılamamış gazeteden "Teceddüt "ten bahsederken böyle olurdu. (242,1)

***Çok geçmeden** kaçaklar meydana getirildiler.* (206,1)

***Yokluğa, sıkıntıya düştükçe** güçleniyorlar.* (268,1)

*Konak günlerinde odalar misafirlerle dolup taşarken, burada Fitnat Hanım **birileri gelsin diye** yollara bakmaya başladı.* (277,2)

***Akşam oldu mu** ışıklarını yakar ve kendi içine kapanır bu evler.* (299,1)

*Musa Efendi, ahırdan bozma atölyesinin sonradan genişlettiği penceresinde **Veli'yle Hıfzı'nın başlarını görünce** doğruldu.* (335,2)

***Esmaların evi önüne gelince** durup oyalandı biraz. (342,1)**Uykusu geldi mi,** nöbeti Hıfzı'ya devreder, bir mindere kıvrılıp uyurdu.* (337,1)

***Veli buraya geleli,** babası gibi kendi evinde olmayı çok istemişti.* (395,2)

*Cami duvarının önüne çökmüş, **ak sakallı biri onları görünce** bastonunu kaldırdı.* (361,1)

*Esmâ sanıyordu ki bu dal, **güneşi suyu gördükçe** dirilecek canlanacak.* (363,2)

***Çok geçmeden** Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nin ilk topları, dağlardan dağlara yankılandı.* (387,2)

***Söğüt İdadisi açılalı** ortalıkta görünmez oldular.* (404,1)

4.3.1.1.2.5. Sıfat Fiil Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları

*İcabında **gece demez,** gündüz demez at koştururuz.* (162,1)

*İcabında gece demez, **gündüz demez** at koştururuz.* (162,1)

4.3.1.1.2.6. Edat Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları

***Askere gidinceye kadar** süslü arabası ve türküleriyle bir masal kahramanı gibi yaşamıştı.* (14,2)

*Yusuf'un dilinde **deminden beri** aynı türkü.* (14,3)

Senelerdir, çocukluğundan beri ipekböcekleriyle iç içeydi. (30,1)

Hafız işgalden beri daha mı yanık okuyordu ne? (34,2)

Söğüt sokaklarına dönünceye kadar hiç konuşmadı. (36,2)

Şu boz eşeği aldıklarından beri Veli hep heveslenirdi. (41,1)

O tahta çıkmadan öncesine kadar buralar unutulmuş gibidir. (44,1)

Ben bu söz üzerinde o günden beri düşünmekteyim. (43,1)

Basamakları çıkıp, büyük kapıdan içeriye girinceye kadar Yusuf arkalarından baktı. (60,1)

Zaten Kuvayı Milliye kurulduğundan beri evlerde, dükkânlarda, cami avlularında konuşulanlar daha çok memleketle ilgiliydi. (89,1)

Geceden beri huzursuzdu. (111,1)

Ondan beri evlenme sözünü bir daha etmedi. (163,1)

Şimdiye kadar, düşmana kaptırdığımız koca koca memleketlerin halkı hicret edecek yer bulabilmişlerdi. (165,1)

Ne zamandan beri o tepe senin, bu tepe benim yürürüz. (194,2)

Murat Ağa'yı sonbahardan beri görmemişti. (213,2)

Sizlere bu beyannameyi yazdığım dakikadan itibaren Allah'ın yardımına dayanarak ve öğünerek bu büyük ve şerefli görevi yapmaya başlamış bulunuyorum. (280,2)

Bu mektubu sabaha karşı yazıyorum. (306,2)

Süngüler akşam güneşine kadar kana bulandı. (312,2)

Arabadan inip, seyyar hastaneye girinceye kadar iyice ıslanmıştı. (349,2)

Sen eskiden beri ata binersin ha? (373,1)

Halbuki düne kadar Türklerin taarruzunu geri püskürteceklerinden emindi. (384,1)

Evi eski haline getirinceye kadar epeyce uğraştı. (404,2)

4.3.1.1.2.7. Tekrar Grubu Şeklindeki Zaman Zarfları

*Müftü bu sözleri belli bir hoşnutlukla dinliyor, **arasıra** başını sallıyor, gülümsüyordu. (47,1)*

***Arasıra** ipek mendille gözyaşlarını siliyordu. (57,1)*

***Arasıra** odun taşıyan bir kadın veya başıboş dolanan bir köpek, Söğüt'ün sessizliği içine dalıyor. (72,3)*

***Zaman zaman** kışın siyah, lacivert, kurşun renkli bulutları o tepelere doğru sarktı. (89,2)*

*İcabında **gece demez, gündüz demez** at koştururuz. (162,1)*

***Gece gündüz** demiryollarını, köprüleri onarıyorlardı. (266,3)*

*Aklı eren çocuklar bile **zaman zaman** tezgâhların başına geçerek bir gaye için topluca çalışmanın tadını öğreniyorlardı. ” (290,2)*

*Artık **gece gündüz** savaşıyordu. (308,1)*

*Ortalıkta **gün boyu gece boyu** et kokusu, kan kokusu. (308,1)*

*Kavak yaprakları **zaman zaman** parlıyor. (383,2)*

4.3.1.1.2.8. Cümle Şeklindeki Zaman Zarfları

Korkmaz’a (2014) göre cümle biçimindeki bazı anlatımlar zamanla yargı bildirme niteliğini yitirerek zarf özelliği kazanmıştır.

*Efendi Hafız da **kırk yılda bir olsun** ablasına nazlanırdı. (39,2)*

4.3.1.1.2.9. Şart Kipi Ekli Zaman Zarfları

*Şu çeşme yanında duralım **istersen**. (15,1)*

***Ne yaparsan** yap. (20,2)*

*Hem bana **Yusuf Ağabey demezseniz** bir daha sizinle konuşmam. (25,2)*

***Sen gelmezsen** biz geliriz. (25,3)*

***Esma giderse** yaşamasın Yusuf. (32,1)*

***Biz destek olursak**, onlar da bu işin altından kalkarlar. (46,2)*

Bir kırık taş parçası görsem, atamdan dedem den kalmadır diye gözüüm gibi korudum. (47,1)

İyice kulak versem belki ben de duyardım. (100,2)

Bir daha firar etmeyip, şerefli birer asker gibi dövüşeceklerine söz verirlerse bağışlayalım. (208,1)

Eğer bir defa daha firar ederseniz, işte o zaman leşlerinizi köpeklere yediririm. (208,2)

Eğer ömrü varsa kahvelerde anlatırdı artık. (209,1)

Lakin bu iş uzarsa erzak ve silah yetişmeyecek orduya.. (257,1)

Yunanlılar için bir daha gelirse kolay kolay çıkmaz buralardan derler. (259,2)

Mektubun varsa iletirim. (282,1)

Biz bunları tepelersek, gerisi gelir. (340,1)

Bir sıkıntın olursa beni ara, olmaz mı? (349,1)

İleriye görürsek, ne alâ, ileriye görmeden hareket edersek, kârımız zarara döner. (383,2)

Sonra duygularımı açarsam reddedilmekten korkuyorum. (398,1)

4.3.1.2. İşlevlerine Göre Zaman Zarfları

4.3.1.2.1. Sınırlama Bildiren Zaman Zarfları

Daha yakın zamana kadar yukarı Rum mahallesindeki namlı Elenika ile gönül eğlendiriyor. (49,2)

İçeriye girinceye kadar bir daha konuşmadı. (83,1)

Gün aydınlanıncaya kadar uyumamışlardı. (85,1)

4.3.1.3. Zaman Zarflarının Cümlede Kullanımı

4.3.1.3.1. Fiil Cümlelerinde Zaman Zarfları

Ama bu yıl böceklerle bir hal olmuştu. (30,2)

Yarın öbür gün belki ekmeği zor bulacağız. (31,3)

Sonra Esmâ'nın düşüncesiyle vardı uykulara. (94,2)

Kapıyı açtıktan sonra geri çekildi. (113,2)

Hemen kasaturamla kapıyı zorlayıp açtım. (117,1)

Gece gündüz demiryollarını, köprüleri onarıyorlardı. (266,3)

Bak hâlâ sızlıyor burnumun direği... (302,2)

Bu mektubu sabaha karşı yazıyorum. (306,2)

Konuştukça dertlendiler. (308,2)

Eve vardıklarında Esmâ alet torbasını babasının önüne bıraktı. (394,1)

4.3.1.3.2. İsim Cümlelerinde Zaman Zarfları

Sakarya bir ipek şaldı o yaz sonu. (9,1)

Senelerdir, çocukluğundan beri ipekböcekleriyle iç içeydi. (30,1)

Halbuki Esmâ artık çocuk değil. (48,2)

Bugün yeni bir çileye, yeni bir ateşe girmenin zamanıdır. (77,1)

Şimdi askerlik şubesinin önüne birikenler arasında Veli de vardı. (78,2)

Bak şimdiden benimsedi. (94,2)

Geceden beri huzursuzdu. (111,1)

Sen değil miydin bugün çeşmenin önündeki kazları görüp de yutkunan? (118,1)

Esmâ, Yusuf'u gördüğünde sabahtı. (139,2)

Oysa bir zamanlar orada selamlaştıkları, hal hatır sordukları insanlar vardı. (141,1)

Sayı dakikalar içerisinde Kayalı Süleyman da böyleydi. (197,1)

Yanlarına vardığında gerçekten de yağmurun yıkadığı yüzlerinde huzurla uyuduklarını, sanki asırlardır uyuduklarını anlatan derinlikler vardı. (252,2)

Ayrıldığımızda ben küçüktüm. (265,1)

Kadınlar gün sıcaklığında, akşam serinliğinde hep tarladaydılar. (266,1)

Geldikleri zaman da öyle değil miydi? (270,1)

Şimdi evde hâkim ses Çerkez güzeli gelin hanımındı. (277,2)

Ölüleri gömmeye vakit yoktu **artık**. (266,2)

Odada bir kerevetle tahtalarını **gün gece** sinsi tıkırtılarla bir kurdun kemirdiği dolap vardı o kadar. (367,2)

4.3.1.4. Yabancı Kökenli Zaman Zarfları

Farklılığı **hemen** belli olurdu. (85,2) [hemen: Farsça]

Evvelâ bir matbaa lazım, sonra masalar, iskemleler. (86,1) [evvela: Arapça]

Bazen kil yüklemeye gittiğimde şaşar kalırım. (87,1) [bazen: Arapça]

Ve **henüz** Esma henüz sabah mahmurluğu içindeyken, at kişnemeleriyle birlikte bir kalabalığın ayak sesini duydu. (97,1) [henüz: Farsça]

Sabah çarşıda şöyle bir dolandım. (147,1) [sabah: Arapça]

Evvelâ dokuz ayak hamamına bir uğradım. (147,2) [evvela: Arapça]

Bakışlar kendisine yönelince **hemen** toparlandı. (168,1) [hemen: Farsça]

Bazen kardeşim Yuannis de böyle lâflar ederdi. (269,2) [bazen: Arapça]

Esma'ya gelince, o bez dokumada **nihayet** Nazik Ana'ya yetişmişti. (291,2) [nihayet: Arapça]

Bir sabah Tahir Bey ona hayatının en zor vazifelerinden birini yükledi. (320,2) [sabah: Arapça]

O vakitler ahçılar çalışırdı emrimde. (354,2) [vakit: Arapça]

Tahir Bey'in dediğine göre Yunanlılar yenildiklerini **henüz** kavrayamamışlardı. (389,1) [henüz: Farsça]

4.3.2. Yükleme Durum Bildirme Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri

4.3.2.1. Yapılarına Göre Durum Bildirme Zarfları

4.3.2.1.1. Basit Sözcüklerden Oluşan Durum Bildirme Zarfları

Felekzede Arif Çelebinin torunu, buraları **mutlaka** yazmalı. (10,1)

Ömer, **yine** o türküyü mırıldanıyor. (11,1)

Söğütlüler işte bu cömertliği ile onu **adeta** Ertuğrul Bey gibi görürlerdi. (19,1)

Elbette onların ağabeyiydi o. (25,3)

Coştun **gene** Kara Osman! (27,1)

Onun için sofradan **çabuk** kalktı. (32,3)

Biraz kocayınca **belki** o da böyle olacak. (53,1)

Yusuf Bilecik'ten aldığı müşterisini Yeniköy'e bırakıp **tekrar** yola koyuldu. (60,2)

Onların hükümet taraflısı olmaları **belki de** canını sıkıyordu. (71,1)

Şerife Hanım **pek** konuşmaz. (71,2)

Galiba gönüllü toplayacaklarmış. (72,1)

Yine biz karşı durmadıkça cedlerimizin ruhları huzur bulmayacaktır. (77,2)

Elbette Münire'nin de gözü yükseklerdedir. (85,1)

Zaten Kuvayı Milliye kurulduğundan beri evlerde, dükkânlarda, cami avlularında konuşulanlar daha çok memleketle ilgiliydi. (89,1)

Sizin Söğüt taburundan haberiniz yok **galiba**. (106,1)

Gönül verdiği biri vardır **muhakkak**. (163,2)

Milletler **ancak** aralarındaki rabitalar çözülerek herkes kendi başının derdine, kendi havasına, kendi menfaatini temin etmek sevdasına düştüğü zaman yıkılır. (164,2)

Müftü Efendi **hafiften** gülümsüyordu. (168,2)

Necati Bey, Dudaş'a geldiğinde eğer üzüm zamanıysa, İzzet'in babası onun için **mutlaka** bir sepet üzüm toplattırırdı. (213,2)

Hayvanların **hafiften** kaburgaları belirmişti. (229,2)

Adeta bir batağa doğru gidiyormuşuz gibi konuşuyorsun. (269,2)

Hafiften bir yaz rüzgârı esiyordu. (359,2)

Oralara **ancak** düşmanın sıkıca tahkim ettiği bir alanı yardıktan sonra ulaşabilirler. (372,1)

4.3.2.1.2. Birleşik Sözcüklerden Oluşan Durum Bildirme Zarfları

Böyle diyordu Ömer. (9,1)

Böylece didişiyorlar birbirleriyle. (53,2)

Yusuf'un içine *efkâr* salmak için *böyle* söyledi. (64,1)

Kalabalık *şöyle bir* dalgalanıyor.” (76,2)

Şöyle cızır cızır pişen etler geliyor gözümün önüne. (117,2)

Sabah çarşıda *şöyle bir* dolandım. (147,1)

Çenesini sıvazlayıp, köyliüyü ve eşeğini *şöyle bir* süzdü. (189,2)

Böylelikle Necip, ağabeyliğini yeniden duyarak, ezikliğinden sıyrılır gibi oldu. (210,2)

4.3.2.2. Kelime Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarflar

4.3.2.2.1. Sıfat Tamlaması Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları

Dolana dolana *yumuşak aydınlığıyla* akıyordu. (9,1)

Beyaz tülbentleriyle onlar da geride kaldılar. (11,1)

Yusuf o kara vagonun çilesini yeniden yaşayacaktı ki, Abdullah Bey *yumuşak sesiyle* araya girdi. (29,2)

Pehlivan yapısına uygun düşen gür sesiyle, Kahveci Eyüp'e seslendi. (65,1)

İzzet bu yoksulluk çizgilerinin arasında şayak ceket, yepyeni potinleri, *fesine sarılmış güzel ipek puşesiyle* farklı duruyordu. (82,2)

Bir parmak darbesiyle değişir. (87,2)

Siyah kalpağıyla bir atının o tepelerden ağır ağır geldiğini hayal eder. (89,2)

Ve bir yaylı araba *hoş bir çingirak sesiyle* önümden gelip geçiyor. (99,2)

Yusuf, saman döşeğinde *uykuya boyun eğmeyen gövdesiyle* dönüp duruyordu.” (115,1)

İri gövdesiyle güçlüce yürüdü. (135,1)

Düşünceleri *anlaşılr korkusuyla* yüzünü eğdi. (176,2)

Güçlü gövdesiyle ulu bir ağaç gibi durdu. (177,2)

Hikmet, bu geçişi, büyülenmiş, nabız atışları hızlanmış, hatta **ağlamaklı bir halde** seyrediyordu. (189,2)

Yusuf da kimi zaman perdeleri kapalı bulur, **bir yürek yanıklığıyla, bir buruklukla** şuralardan geçip giderdi. (261,1)

Gece sessizliklerinde **bir yılan ısıltığıyla**, bir yaralı kurt soluğuyla akıp gidiyordu. (266,3)

Pencerenin dışındaki düzlükler vahşi dikenleri, **sapsarı çehresiyle** bir öfkeyi yansıtıyordu. (268,1)

Fitnat Hanım böyle dedikten sonra **iri elmaslı iğnesiyle** süslü geniş göğsünü içeriye çekti. (279,1)

Bir tarafa yığılı bezin **kendine has kokusuyla** dolu oda... (286,1)

Cavit Bey son dersinde onlara, **biraz da gidiş heyecanının eklendiği o gür sesiyle** Namık Kemal' den şiirler okumuştı. (334,2)

Selim **kavruk gövdesiyle** koşuyor. (371,1)

Bu çöl renginin ötesinde **Söğüt mavi aydınlığıyla** ferahlatan yeşiliyle belirecek. (376,1)

Fazıl Enişte, **sakin, duru sesiyle** sözü aldı. (380,2)

Bu isim, Yusuf'un yüreğine **bütün sıcaklığıyla** sokuldu. (388,1)

Çocukluğundan beri bildiği, sonraları **yaylı arabasıyla** müşteri taşıdığı o sarı, solgun toprak... (388,1)

4.3.2.2.2. Belirtili İsim Tamlaması Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları

Bir gün **düşmanın beş yüz süvarisiyle** çevrilivermiştik. (16,2)

Durup durup **elinin tersiyle** alnını siliyor. (32,2)

Kız **arabanın sesiyle** dönüp baktı. (60,2)

Gürültüler, uğultular **onun varlığıyla** hafifledi. (76,3)

Sonra **Esmâ'nın düşüncesiyle** vardı uykulara. (94,2)

Yeldirmesiyle mangalın başına çöktü. (111,2)

Hayri'nin sesiyle kendine gelmişti. (239,2)

Tepelerden geçen uçağın gürültüsüyle, susup beklediler. (269,1)

Pençesiyle İzzet'in koluna yapıştı. (304,1)

Başlarına örttükleri çuvalın altında, ateşi kırk dereceye varmış hastanın sıcaklığıyla bir soba yakınına kıvrılmış gibi oluyordu. (320,1)

Gerçekten de koca çini sobanın sıcaklığıyla yanakları pembeleşiyor, kollarına bacaklarına yeniden can geliyordu. (351,2)

Yüzünün akıyla gönderdim, yüzünün akıyla döner inşallah. (381,1)

4.3.2.2.3. Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları

Söğüt, uzaktan uyku mahmurluğu içinde görünüyordu. (11,2)

Afyon'a böyle mahpusluk duyguları içinde varmışlardı. (22,1)

Belki de Söğüt'e girdiği o gün, düğün kafilesıyla karşılaşacaktı. (118,2)

Bazıları, öteden beri beklediklerini anlatan bir özlem içinde askerlerle kucaklaştı. (191,1)

Tuhaf duygular içinde, ağır, yapışkanlı bir kâbusu yaşıyorcasına yürüyordu. (237,1)

Bunlar bari sulh içinde büyüün yetişsinler. (403,2)

4.3.2.2.4. Zarf- Fiil Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları

"İlle bizim oraların romanını yaz," diye tutturmuştu. (9,1)

Esmâ bütün bunları sezmişcesine mavi örtüsünü bir yandan alıp, yüzünün yarısını gizleyerek içeriye çekildi. (13,2)

Derviş gelecek diye yollar beklesin. (14,3)

Abdullah Bey'in teklifine evet, dese babası şu bostanda yetiştirdiklerini çarşılarda satacağım diye didinip durmazdı. (19,1)

İsmail Efendi de "Varsın oyalansın," diye düşünüyordu. (30,1)

Kadın güzel bir rüyadan uyanarak döndü. (30,3)

Bir süre hiç konuşmadan tırtıllara daldı. (30,3)

Anlaşılmasın diye kalktı. (31,2)

Yusuf'u kızdırmaktan çekinerek yanısıra yürümeye koyuldu. (33,2)

Cübbesini savurarak oradan oraya dolanıyor. (37,3)

Sonunda Esmâ minderlere sığınmaktan vazgeçip anasının karşısına dikildi. (91,1)

Kadın bir şey anlamadan baktı. (93,2)

Esmâ ilahinin sözlerini hatırlamaya çalışarak arkasından baktı. (96,2)

Tabur o puslu gün ışığının altında silikleşerek uzaklaşıyor. (97,1)

Yanımda Amcabey, çarşı içinde şuraya buraya bakınarak yürüyorduk. (99,2)

Ama Kayalı Süleyman gazaba gelir diye korktu. (105,1)

Tas tas su alıp vücuduna dökündü. (106,1)

Elinde Kur'an, Padişahın adını kullanarak halkı kendi tarafına döndürmeye çalışmış. (109,2)

Yusuf ve askerleri yine dağ tepe dolaşarak kaçak arıyorlardı. (119,2)

Hayri kara çipil gözlerini kırptırarak devam etti. (159,2)

Aksak aksak koşarak türbe bahçesinden dışarıya çıktı. (189,2)

Veli bahçe duvarlarının önünden telaşsız görünerek yürüdü. (191,2)

Sesler birbirine güç vererek ortalığa yayıldı. (193,2)

Mustafa Kemal ve arkadaşları sarmaşıklı bir duvarın önüne çekilmiş iskemlelere oturarak acı kahvelerini içiyorlar. (220,2)

Bastonuna dayanarak yaklaştı. (237,2)

Recep bir anlam çıkaramadan baktı. (261,1)

Konak günlerinde odalar misafirlerle dolup taşarken, burada Fitnat Hanım birileri gelsin diye yollara bakmaya başladı. (277,2)

Esmâ'ya kavuşmadan ölmemeliyim. (296,1)

Az sonra yanına üç asker alıp yola düştü. (322,1)

İsmail Efendi kavakların gölgesinde söze pek karışmadan öylece dalgın oturuyordu. (381,2)

Nikolidis yüzünü kaldırmadan o gölgeyle konuştu. (384,2)

Arasına ellerini gözlerine siper ederek bağdaki kadınlara bakıyordu. (393,1)

Necip kolunun acısını duyarak yüzünü buruşturdu. (397,2)

4.3.2.2.5. Bağlama Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları

Askere gidinceye kadar süslü arabası ve türküleriyle bir masal kahramanı gibi yaşamıştı.” (14,2)

Atlar bitkin ve terli, yol alıyorlardı. (14,3)

Öyle güzel ve yiğitçe olurdu. (41,2)

Eyüp, elinde nargile, sanki bir yılanı yakalamış da getiriyormuş gibi ciddi ve dikkatli, yürüyüp yaklaştı. (65,1)

Bazı evler bütünüyle yanmış, bazıları içi boşalmış, kapkara ve dört duvarıyla öylece duruyorlardı. (239,1)

4.3.2.2.6. Edat Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları

Abdullah Bey birden bir yaraya dokunmuş gibi üzgün, kırık dökük baktı. (15,3)

Çünkü Esmâ işine göre hamurun büyüklüğünü tayin edebilecek kadar ustalaşmıştı. (55,2)

Yusuf'un içine efkâr salmak için böyle söyledi. (64,1)

Necip, onları delirtmekten memnun zaferini açıklamak için doğru, çardaklı kahveye giderdi. (81,3)

Yine de olan biten, bu aşılmaz gibi görünen beyazlığa rağmen Söğüt'e parça parça sızıyordu. (89,1)

Veli yüzünü korumak için kolunu siper etmişti. (108,1)

Dışarının mart ayazı kırık cama rağmen içerde epeyce ılınıyordu. (110,2)

Soğuğa rağmen, sırtında ince bir terleme. (204,1)

*Aslında kovmak istediği **şu zafer sevincine rağmen** duyduğu birtakım endişelerdi. (267,1)*

*Durup **sanki bu yollardan asırlardır insana benzer, arabaya benzer bir nesne geçmemiş gibi** yabancı yabancı bakarlardı. (360,2)*

***Hızır gibi** çıktın karşımıza. (367,1)*

*Münire **gün ışığı gibi** süzülüyor içeriye. (368,1)*

*Ve **sarhoş gibi** ordan oraya seğırtirdi. (368,2)*

*Münire Hanım onu kaybettikten sonra **hayalet gibi** dolaştı şuralarda... (370,1)*

*Sanki taşla toprakla değil, **kum gibi** düşman askeriyle örülüydü. (373,1)*

*Düşmanın üstüne **sağnak gibi** indiler. (374,1)*

*Ve **tıpkı masallardaki gibi** Osman çilesi tamamlandıktan sonra sevdiğine kavuşacak. (376,1)*

***O kızıl tepelerden yahut göklerden inmiş gibi** karşılarına çıkıveriyorlardı. (388,2)*

***Tahir Bey'in dediğine göre** Yunanlılar yenildiklerini henüz kavrayamamışlardı. (389,1)*

4.3.2.2.7. İsnat Grubu Biçimdeki Durum ve Bildirme Zarfları

*Babası kalkıp eve girinceye, ayak sesleri uzaklaşınca kadar, **başı eğik** öylece kaldı. (21,2)*

4.3.2.2.8. Tekrar Grubu Biçimdeki Durum ve Bildirme Zarfları

*Abdullah Bey birden bir yaraya dokunmuş gibi üzgün, **kırık dökük** baktı. (15,3)*

*Sonra **kana kana** içti sudan. (15,3)*

*Gözleri Sakarya suyu gibi çırpınır, yanakları **pençe pençe** kızarırdı. (18,1)*

***Kolay kolay** eğilip bükülmezdi. (18,1)*

*Yapraklar **ince ince** kıpırdamaya başlamışlardı. (18,3)*

Kırpıla kırpıla bir iç sızısıyla dönmüşlerdi. (19,3)

Kaçak binenler de böylece meydana çıkmış, tren durmuş, Yusuf'la arkadaşları yaka paça aşağıya indirilmişlerdi. (21,3)

*Yüzüne **tuhaf tuhaf** bakıyordu. (23,1)*

*Söğüt'ü de **karış karış** yüreğinde duyardı. (39,1)*

*Yüzü **pençe pençe** kızardı. (48,2)*

*Çünkü Fitnat Hanım'ın oğlu gibi bir talip, **kolay kolay** her kızın karşısına çıkmaz. (49,1)*

***Tozuta tozuta** süpürmeye koyuldu. (51,2)*

*Hacer **düşünceli düşünceli** baktı. (54,1)*

*Yusuf **sinirli sinirli** bıyığıyla oynadı. (63,2)*

*Hikmet, **terleye terleye** tellallik vazifesini yerine getirmeye çalışıyordu. (75,2)*

*Veli'nin yanakları ayazdan kızarmış, soluğu ağzından **duman duman** çıkıyor. (95,1)*

*Evi **doğru dürüst** aramamışız demek ki. (122,2)*

*Şimdi Rum Mahallesi'ne karşı yenik bir sessizlik içinde duran koca eve **sık sık** gelip giderdi. (141,1)*

*Yunanı **doğru dürüst** göremedim bile. (195,1)*

***Bilgiç bilgiç** konuşuyordum. (197,2)*

***Sık sık** yüzünü yere eğiyor. (208,1)*

*Resimlerle **köy köy** dolaşıyorum Söğüt'ü. (220,1)*

*Halının nakışları **yavaş yavaş** belirirdi. (228,1)*

*O gün göç kafilesi, eski zamanları hatırlatarak, Söğüt'ün içinden **ağır ağır** yürüdü. (228,1)*

*Atları süren İsmail Efendi, **kırık dökük** konuştu. (229,1)*

*Hafız **sinirli sinirli** sakalıyla oynadı. (233,1)*

*Yusuf tahta köprüye vardığında yağmur **inceden inceden** yağmaya başlamıştı.* (260,1)

*Fitnat Hanım bu yüzden **kös kös** köşelere çekiliyor.* (277,2)

*Şunca zamandır **doğru dürüst** bir yolumuz olmadı.* (299,1)

*İzzet **dalgın dalgın** konuştu.* (302,2)

*Murat Ağa'nın oğlu İzzet, kafasında **yavaş yavaş** silinmeye başlardı.* (317,2)

*Bizim paşalar da kılıçları takmışlar bellerine, **adım adım** düşmanı takip ediyorlar.* (381,2)

*Pürçekli gömleği, al şalvarı **yavaş yavaş** eskimeye yüz tutmuştu.* (403,1)

4.3.2.3. İşlevlerine Göre Durum Bildirme Zarfları

Korkmaz (2014: 464) tarz belirteçlerinin kendi içlerinde özellik bildiren ve durum bildiren belirteçler olarak iki alt gruba ayrıldığını ifade eder. Bu belirteçler bir devinimin meydana gelme biçimini ve niteliğini ifade eden belirteçlerdir (Korkmaz,2014).

4.3.2.3.1. Özellik (Nitelik) Bildiren Zarflar

*Eliyle çenesini kavrayıp, **öylece** düşünmekaldı.* (20,2)

*Esma **yalandan gülerek** dolan kovayı kapıldığı gibi yürüdü.* (54,1)

*Saatler **çabucak** geçivermişti.* (76,1)

*İsmail Efendi böyle dedikten sonra uzun kamçısını hayvanlara **hafifçe** dokundurdu.* (97,2)

*Yusuf **içten içe** sevindi.* (158,1)

*Hayri **kara çipil gözlerini kırpıştırarak** devam etti.* (159,2)

*Başını **yüzlerce çiçek** oyasıyla süsledi.* (229,1)

*İri taşlar şakır şakır **kanla** yıkanyordu.* (240,2)

*Şehitleri toplayıp, bir tarafa **yan yana** sıralamışlardı.* (243,2)

*Bizim hatun bile tezgâhın başına geçmiş, ordu için **arşın arşın** bez dokur.* (285,2)

Böylece Sakarya günleri gelip çattı... (291,2)

Sessizce tesbihini çekiyordu. (308,2)

*Bazı sözler, o istemeden, o düşünmeden **kendiliğinden** doğuyordu. (343,2)*

*Atlar karlara **bata çıka** yeniden yola koyuldular. (344,1)*

*Ve kadınlar mermi taşıyorlar **hiç durmaksızın...** (346,1)*

4.3.2.3.2. Durum Bildiren Zarflar

Eylemdeki oluş ve kılış durumunu gösteren belirteçlerdir. Durum belirteçleri cümle içerisinde benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, kesinlik, karşılaştırma, tahmin, sebep, sınırlama, süreklilik gösterme vb. çeşitli işlevler kazanmaktadır (Korkmaz, 2014: 466).

4.3.2.3.2.1. Benzerlik Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*Esmâ **bütün bunları sezmişcesine** mavi örtüsünü bir yandan alıp, yüzünün yarısını gizleyerek içeriye çekildi. (13,2)*

*Askere gidinceye kadar süslü arabası ve türküleriyle **bir masal kahramanı gibi** yaşamıştı. (14,2)*

*Gözleri **Sakarya suyu gibi** çırpınır, yanakları pençe pençe kızarırdı. (18,1)*

*Yürekleri **ipek gibi** sarardı Abdullah Bey sevgisi. (18,4)*

Öylesine şevkli, canla başla yapıyor bu işi. (30,2)

*Efendi Hafız'ın gözleri türbenin bahçesinde **çareler ararcasına** dolaşıyor. (46,2)*

*İlyas sigarasını o anda **akla gelebilecek bütün kötü düşünceleri ezmek istercesine** kül tabağına iyice bastırdı. (88,1)*

***Emir bekler gibi** bir duruşu var. (219,1)*

*Tuhaf duygular içinde, ağır, **yapışkanlı bir kâbusu yaşıyorcasına** yürüyordu. (237,1)*

4.3.2.3.2.2. Beraberlik Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*Burda olmasa da **bizimle birlikte** dolaşıyor. (44,1)*

*Ve atlar da **onunla birlikte** yaşlanmışlardı. (184,1)*

*Aranan şey bulununcaya kadar **gelinle birlikte** kaç kişi "zan" altında kalırlardı.*
(352,2)

4.3.2.3.2.3. Dilek Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*İşte o zaman bir sofraya donatırız **inşallah!*** (177,2)

*Şu acılı günlerde, **varsın** gülsünler..* (248,1)

*Yüzünün akıyla gönderdim, yüzünün akıyla döner **inşallah.*** (381,1)

*Bunlar **bari** sulh içinde büyüsün yetişsinler.* (403,2)

4.3.2.3.2.4. Görecelik, Hatırlatma, Farz Etme, Zıtlık Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*Çünkü Esmâ **işine göre** hamurun büyüklüğünü tayin edebilecek kadar ustalaşmıştı.* (55,2)

*Dışarının mart ayazı **kırık cama rağmen** içerde epeyce ılınıyordu.* (110,2)

*Şimdi **Rum Mahallesi'ne karşı** yenik bir sessizlik içinde duran koca eve sık sık gelip giderdi.* (141,1)

***Milletçe** hazırlandık biz.* (346,2)

***Tahir Bey'in dediğine göre** Yunanlılar yenildiklerini henüz kavrayamamışlardı.*
(389,1)

4.3.2.3.2.5. Karşılaştırma Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*Esmâ, anasının Nâfiz'i **eskisi kadar** tutmadığını seziyordu.* (71,1)

*Bazen ıssız bir tepede **yüreğinden geldiğince** bağıırırdı.* (85,2)

*Ta Kut'ül Amare' den bu yana bir ağabeyinin, bir İlyas'ın ölümünde, bir de "İzzet'in künyesi geldi" denildiğinde içi **bu kadar acıyla** dolmuştu.* (328,1)

*Kadınlar **eskisi kadar** gidip gelmiyorlardı.* (351,2)

*Halbuki **düne kadar** Türklerin taarruzunu geri püskürteceklerinden emindi.*
(384,1)

4.3.2.3.2.6. Kesinlik Bildiren Durum Bildirme Zarfları

***Mutlaka** mühim şeyler konuşuyorlardı.* (23,3)

***Elbette** onların ağabeyiydi o. (25,3)*

***Hiç** hatırlamıyorum; ama yaprak sepetlerini birlikte taşıdıkları, ağaçlara tırmandıkları, dere kenarında oyalanıp, kurbağaları taşıdıkları, dün gibi hatırlıyordu. (31,1)*

*Aklım ermez **bir türlü**. (31,1)*

*Kapının önünden atlı arabalar **hiç** eksik olmazdı. (50,1)*

*Esmâ'yımışsın **gerçekten**. (61,1)*

***Şüphesiz** bütün terazilerden farklı bir hal. (80,2)*

***Zaten** Kuvayı Milliye kurulduğundan beri evlerde, dükkânlarda, cami avlularında konuşulanlar daha çok memleketle ilgiliydi. (89,1)*

*Yenilmeyi **asla** kabullenmez. (163,1)*

***Şüphesiz** mercekti büyüten. (171,1)*

*Anamı babamı, Dudaş yaylasını özliyorum **elbette**. (211,1)*

***Gerçekten** yüzük var mıydı? (212,2)*

*Necati Bey, Dudaş'a geldiğinde eğer üzüm zamanıysa, İzzet'in babası onun için **mutlaka** bir sepet üzüm toplattırırdı. (213,2)*

*Dört nal koşan atların zorlandığı, yorgunlukları **iyice** belliydi. (249,2)*

*Yoksa **bir daha** dışarı salmaz seni. (288,1) [Asla dışarı salmazlar.]*

4.3.2.3.2.7. Pekiştirme Bildiren Durum Bildirme Zarfları

***Çın çın** ötüyor sesim. (34,3)*

*Veli, ibriği **döke saça** geldi.(37,2)*

*Çocuklar, bu toz bulutunu gördüler mi, **bağıra çağıra** mahalleye haber ederlerdi. (41,2)*

*Veli'nin yanakları ayazdan kızarmış, soluğu ağzından **duman duman** çıkıyor. (95,1)*

***Büsbütün** gittiler sandım. (195,2)*

Ha babam yürüdük. (196,1)

Bilgiç bilgiç konuşuyordum. (197,2)

Tren sarsıla sarsıla, ıslıklı düdüğünü vadiye salarak yol alıyordu. (263,2)

*Buna karşılık türbe, eskisi gibi **dimdik** duruyordu. (305,2)*

*Köpekler bir süre havladılar, Yunanlılar **iyiden iyiye** uzaklaşınca kadar. (341,2)*

*Yusuf'un dudakları **sımsıkı** kitliydi. (377,2)*

*Omuzunda heybesi, elinde torbasıyla **dura dinlene** geliyor. (393,1)*

*Halası ona karşı **büsbütün** sevgisiz olamazdı. (395,1)*

4.3.2.3.2.8. Olasılık Tereddüt Şüphe ve Şaşırma Bildiren Durum Bildirme Zarfları

***Belki** hâlâ Müftü'nün evindeler. (28,2)*

***Galiba** gönüllü toplayacaklarmış. (72,1)*

*Sizin Söğüt taburundan haberiniz yok **galiba**. (106,1)*

*Evlense **belki** biraz durulurdu. (163,1)*

***Belki de** Fitnat Hanım yokluğunu farketmişti. (358,1)*

*Şöyle adam gibi giyinip ortaya çıkabilecek miyiz **acaba**? (303,1)*

4.3.2.3.2.9. Sebep Bildiren Durum Bildirme Zarfları

***"Ekmek parası için** didinip duruyoruz. (25,2)*

***Alkıştan** yıkılmıştı ortalık. (35,2)*

***Onu dinlemek için** Bilecik'in her yerinden gelenler olurdu. (38,1)*

***Efendi Hafız gözlerinin dolduğunu göstermemek için** yüzünü eğdi. (43,3)*

***Müftü bir sır vermek için** yaklaştı. (45,2)*

***Yusuf'un içine efkâr salmak için** böyle söyledi. (64,1)*

***Sonu hayr olan, sonu güllere varacak bir çile için** sizleri buraya topladık. (77,1)*

*Fitnat Hanım **bu yüzden** kös kös köşelere çekiliyor. (277,2)*

4.3.2.3.2.10. Sınırlama Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*Şimdi **yalnızca** fıskiye'nin şırıltısı.” (27,4)*

*Gördüm ki budana budana o koca ağaçtan geriye **sadece** kökü kalmış. (42,2)*

***Sadece** şu kırık dökük sözler döküldü ağzından. (85,2)*

*Kar, **yalnızca** karşı tepelerde kaldı. (89,2)*

*Milletler **ancak** aralarındaki rabitalar çözülerek herkes kendi başının derdine, kendi havasına, kendi menfaatini temin etmek sevdasına düştüğü zaman yıkılır. (164,2)*

*Orada **sadece** Münire vardı. (213,2)*

4.3.2.3.2.11. Tekrarlama Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*Adam, kocaman mendiliyle **sık sık** terini siliyordu (14,4)*

*Abdullah Bey **yeniden** ter püskürmeye başlamıştı. (16,3)*

*Yusuf Bilecik'ten aldığı müşterisini Yeniköy'e bırakıp **tekrar** yola koyuldu. (60,2)*

*Yusuf ve askerleri **yine** dağ tepe dolaşarak kaçak arıyorlardı. (119,2)*

*Şimdi Rum Mahallesi'ne karşı yenik bir sessizlik içinde duran koca eve **sık sık** gelip giderdi. (141,1)*

***Arada bir** durup küçük pencereden dışarıya bakıyordu. (157,1)*

*İşte bu sevdada **yeniden** çiçekleniyor. (214,2)*

*Esma, yüklerin arasından kaz boynunu yükseltip **arada bir** Yusuf'a bakıyordu. (228,2)*

*Şu savaş bitsin, ocağımızı **yeniden** kurarız değil mi? (254,1)*

*Sonra düşman **yeniden** taarruza geçiyor ve etten duvar yıkılıveriyordu. (301,1)*

***Arada bir** kaş altından Esma'yı inceliyordu. (353,2)*

*Esma Nazik Ana'nın evinde **yine** bez dokuyordu. (364,2)*

4.3.2.3.2.12. Üleştirme Bildiren Durum Bildirme Zarfları

*Bursa'nın güler yüzlü evleri **birer ikişer** belirmeye başlamıştı. (128,1)*

Sonunda **birer ikişer** geldiler.” (159,1)

Esmâ ak bohçaları **birer birer** kapatmıştır. (216,2)

Çok sürmedi, o yıkık duvarların, göçük evlerin insanları **birer ikişer** belirdiler. (361,2)

4.3.2.3.2.13. Vasıta Bildiren Durum Bildirme Zarfları

Ayağında ağırlı çuhası, sırtında sırmalı cepkeni, başında **fese sardığı ipek pûşe ile** çalımlı çalımlı sürerdi atları. (18,1)

Çakmak çakmak gözleriyle yaklaşıyor. (33,1)

Dere, karanlığın ortasından **ince kıpırtılarla** akıyordu. (33,2)

Efendiliği, inceliği, çelebiliği ile tanınmıştı. (37,2)

Böylece didişiyorlar **birbirleriyle**. (53,2)

Selim, **Söğüt'ün kiline bulaşmış elleriyle** kapı önünde durmuştu. (58,2)

Yay gibi gerilmiş sinirleriyle bağırды: "Hoca da hocalığını bilsin!" (68,1)

Müftü Efendi **gözleriyle** kalabalığı tarttı, ölçtü.” (76,3)

Artık Söğüt sokaklarından yaylı arabasıyla değil, üstündeki haki üniforması, **başında siyah kalpağı ile** gelip geçmekteydi. (88,2)

Kuşağına doldurduğu fındıklarla geri döndü. (96,2)

İşte **bu tozlu, solgun sayfalarla** geçmiş zamanın sokaklarına yeniden dalıverdim. (102,2)

Süleyman'ın adamları **kahkahalarla** güldüler. (105,1)

Böyle telaşlı, **asabi tak taklarla** gelirdi hep. (111,1)

Dağınık düzensiz çizgileriyle kadınlı erkekli bir kalabalık o yana doğru geliyordu.” (157,2)

Derken Rum mahallesinden bir grup insan ellerinde **sepetlerle, torbalarla** o yana geldiler.” (191,1)

4.3.2.3.2.14. Yaklaşıklık Bildiren Durum Bildiren Zarfları

*Onu alnında, pembe, gülbüz yanaklarında **şöyle bir** dolaştırdı. (15,2)*

***Neredeyse** dizginleri elinden bırakıverecekti. (60,3)*

*Yanaklarının kırmızısı **neredeyse** şalvarının rengindeydi. (132,2)*

*İslam tarihini **şöyle bir** gözümüzden geçirecek olursak, cenupta, şarkta, şimalde garpta yetişen ne kadar müslüman hükümetleri varsa hepsinin tefrika yüzünden istiklâllerine veda ettiklerini, başka milletlerin esareti altına girdiklerini görürüz. (164,2)*

***Az kalsın** kardeş kardeşe vuruşacaktık. (211,1)*

*Halbuki, askeriye'nin yiyecek ambarları **hemen hemen** boşalmış derler.” (330,2)*

4.3.2.4. Durum Bildirme Zarflarının Cümlede Kullanımı

4.3.2.4.1. Durum Bildirme Zarflarının Fiil Cümlelerinde Kullanımı

*Dere, karanlığın ortasından **ince kıpırtılarla** akıyordu. (33,2)*

***Tesadüfen** o bahçede bir dala konmuş. (52,2)*

*Kar, **yalnızca** karşı tepelerde kaldı. (89,2)*

***Kuşağına doldurduğu fındıklarla** geri döndü. (96,2)*

*Evlense **belki** biraz durulurdu. (163,1)*

*Halının nakışları **yavaş yavaş** belirirdi. (228,1)*

*İri taşlar şakır şakır **kanla** yıkaniyordu. (240,2)*

*Tren **sarsıla sarsıla**, ıslıklı düdüğünü vadiye salarak yol alıyordu. (263,2)*

4.3.2.4.2. Durum Bildirme Zarflarının İsim Cümlelerinde Kullanımı

*Bir sıkıntısı var **besbelli**. (35,3)*

*Sizin Söğüt taburundan haberiniz yok **galiba**. (106,1)*

*Yanaklarının kırmızısı **neredeyse** şalvarının rengindeydi. (132,2)*

***Gerçekten** yüzük var mıydı? (212,2)*

*Orada **sadece** Münire vardı. (213,2)*

***Emir bekler gibi** bir duruşu var. (219,1)*

Murat Ağa duvar gibi suskundu.(309,1)

4.3.2.5. Yabancı Kökenli Durum Bildirme Zarfları

Köken bakımından Türkçe olmayan sözcüklerdir. Çalışma konusu olan eserde tek sözcükten teşkil eden yabancı kökenli durum bildirme zarfları olduğu gibi yabancı sözcük + edat biçiminde oluşmuş kelime gruplarının çokluğu da dikkat çekmektedir. Yabancı kökenli sözcüklerle kelime grubu biçiminde oluşturulmuş yapılar da bu başlık altında örneklendirilmiştir. Yabancı kelimelerin köküne ilişkin açıklamaya *Güncel Türkçe Sözlük*'ten erişilmiştir (TDK,2023).

Onun için sofradan çabuk kalktı. (32,3) [**çabuk**: Farsça]

Zaten Kuvayı Milliye kurulduğundan beri evlerde, dükkânlarda, cami avlularında konuşulanlar daha çok memleketle ilgiliydi. (89,1) [**zaten**: Arapça]

Belki de karnımız iyice doymadığından uyku tutmuyor. (117,2) [**belki**: Arapça bel+ Farsça ki]

Sadece ayaklarımızın altında çatırdayan taşların sesi duyuluyordu. (170,1) [**sadece**: Farsça]

Adeta bir batağa doğru gidiyormuşuz gibi konuşuyorsun. (269,2) [**adeta**: Arapça]

Esmâ, adamın anlattıklarını dikkatle dinliyordu. (286,1) [**dikkat**: Arapça]

Bunlar bari sulh içinde büyüsin yetişsinler. (403,2) [**bari**: Farsça]

4.3.3. Yükleme Miktar Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri

4.3.3.1. Yapılarına Göre Miktar Zarfları

4.3.3.1.1. Tek Sözcükten Oluşan Miktar Zarfları

Ama çok sürmemiştî bu sevinç. (21,3)

Ben çok düşündüm. (29,2)

Rahmetli Aziz Bey de seni pek severdi. (50,1)

İlyas yeni alıştığı sigaradan beceriksizce dumanlar savurarak "Benim bu işe pek aklım ermedi," dedi. (84,1)

*İsmail Efendi tütününi özene bezene sararken, "Anana ne zaman açacaksın? **Pek de** zamanın kalmadı oğul," dedi. (92,2)*

*Veli **az** geriledi. (108,1)*

*Ama bu kızgınlığı **çok** sürmedi. (109,1)*

*Bundan sonra **fazla** sürdürmeyiz. (358,2)*

*Yüzünü buruşturarak birkaç yudum **daha** içti. (384,2)*

*Veli buraya geleli, babası gibi kendi evinde olmayı **çok** istemişti. (395,2)*

4.3.3.1.2. Türemiş Sözcükten Oluşan Miktar Zarfları

***Azıcık** serinleriz. (15,1)*

*Dışarının mart ayazı kırık cama rağmen içerde **epeyce** ılınyordu. (110,2)*

*Esmâ Söğüt'ü **epeyce** geri bırakmıştı. (132,1)*

*Oda, on yerdeki mangalla **epeyce** ılınmıştı. (164,1)*

*Kafileyle arası **epeyce** açılmıştı. (216,2)*

*Usta olmak için, **epeyce** ter dökmek gerek. (290,2)*

*Evi eski haline getirinceye kadar **epeyce** uğraştı.. (404,2)*

4.3.3.1.3. Birleşik Sözcüklerden Oluşan Miktar Zarfları

*Serinlikte **biraz** oturayım demiştim. (19,4)*

*Anam babam **biraz** surat astılar üzöldüler tabii. (82,2)*

*Ben gelinceye kadar büyü **biraz**. (98,1)*

*Olanları sessizce seyreden Recep, ihtiyara doğru **birkaç** adım attı. (123,2)*

*Esmâ'nın anası **biraz** kıskanmış. (175,1)*

*Söyle bakalım **biraz**. (178,1)*

*Burhaneddin Efendi bu cevabı beklemediği için **biraz** şaşırılmıştı.(201,2)*

*Çünkü unutmak **biraz** zordur. (214,1)*

*Dün gece **biraz** tahta köprüde dolaştık. (226,2)*

Hepimizde biraz Mecnunluk vardır. (324,1)

4.3.3.2. Kelime Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları

4.3.3.2.1. Sıfat Tamlaması Şeklindeki Miktar Zarfları

Yani devlet Söğüt'te ikinci defa dal budak salmış. (9,1)

Osman bu defa İlyas'ın koluna bir yumruk indirdi. (27,2)

Elindeki dayakla birkaç kere kapıya vurdu. (173,1)

Hikmet bu defa ellerini beline koyup, Kırkpınar pehlivanı gibi durdu. (189,2)

4.3.3.2.2. Edat Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları

Türbeye kadar hep öyle dalgın yürüdü. (40,2)

Bunların üç güne kadar teslimi lazım. (155,1)

Birkaç güne kadar döneceğim. (287,2)

4.3.3.2.3. Zarf Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları

Veli bunu sezdiği için, daha fazla oyalanmadı. (24,2)

Bu odada kendisini daha güvenli hissediyordu. (185,1)

4.3.3.2.4. Tekrar Grubu Şeklindeki Miktar Zarfları

Az çok biz de mektep gördük. (35,2)

4.3.3.3. İşlevlerine Göre Miktar Zarfları

Miktar zarflarını azlık-çokluk zarfları olarak ifade eden Korkmaz'a göre (2014:478) miktar zarfları, bir sıfatın, zarfın veya cümle içerisinde bir eylemin gerçekleşme miktarını, ölçüsünü ve derecesini gösteren sözcük türüdür.

“Azlık-çokluk zarfları karşılaştırmaya dayanan bir ölçü, miktar ve derece gösterdikleri için bunlar anlam ve işlevleri bakımından dört gruba ayrılabilir:

1. Eşitlik derecesi gösterenler
2. Üstünlük derecesi gösterenler
3. En üstünlük derecesi gösterenler
4. Aşırılık derecesi gösterenler.” (Korkmaz, 2014),

4.3.3.3.1. Eşitlik Derecesi Gösteren Miktar Zarfları

Koca konakta **sultanlar gibi** yaşarmış. (176,1)

Güçlü gövdesiyle **ulu bir ağaç gibi** durdu. (177,2)

Ve **buz parçacıklarının eriyişi gibi** yumuşadı. (182,1)

İsmail Efendi **heykel gibi** kıpırtısız öylece durdu. (183,2)

Usulca **bir hayal gibi** dışarıya süzüldü. (193,1)

Beklenmedik, inanılmaz **bir yanardağ gibi** tepe ateş kusmaya başladı. (196,2)

Ta Kut'ül Amare' den bu yana bir ağabeyinin, bir İlyas'ın ölümünde, bir de "İzzet'in künyesi geldi" denildiğinde içi **bu kadar** acıyla dolmuştu. (328,1)

4.3.3.3.2. Üstünlük Derecesi Gösteren Miktar Zarfları

Oğlu Tevfik'i kaybedeli, böceklerle arasındaki yakınlık **daha da** koyulaşmıştı. (30,1)

Anası terli, pembe yüzüyle **daha da** yaklaştı. (49,2)

Tepelere çöken gölgeler şimdi **daha mor, daha** maviydi. (70,1)

Yüzünün çizgileri **daha da** sertleşmiş. (88,2)

Sonbahar güneşiyle **biraz daha** esmerleşmiş. (88,2)

Zaten Kuvayı Milliye kurulduğundan beri evlerde, dükkânlarda, cami avlularında konuşulanlar **daha çok** memleketle ilgiliydi. (89,1)

Kucaklarında bebeleriyle kadınlar, birkaç yıl içinde **daha da** kocamış, iki büküm ihtiyarlar... (390,1)

4.3.3.3.3. En Üstünlük Derecesi Gösteren Miktar Zarfları

Ama **en çok** Esmâ'da oyalandı gözleri. (177,2)

Bir sabah Tahir Bey ona hayatının **en zor** vazifelerinden birini yükledi. (320,2)

[En zarfı zor sıfatını üstünlük yönünden nitelemektedir.]

En çok Cavit Bey'in gidişine üzülmüşlerdi. (334,2)

Yunan kuvvetleri **en kısa** zamanda Trakya'yı boşaltacakmış.. (406,2)

[En zarfı kısa sıfatını üstünlük bakımından nitelemektedir.]

4.3.3.3.4. Aşırılık Derecesi Gösterin Miktar Zarfları

*O sevinç Yusuf'a **günlerce** yetecektir. (78,2)*

*Ben gelinceye kadar büyü **biraz**. (98,1)*

***Günlerce** dağlarda asker takibindeydiler. (115,2)*

***Gece boyu** naralarını dinler dururuz. (130,1)*

*Kafileyle arası **epeyce** açılmıştı. (216,2)*

***Bütün bütün** unuttunuz Fitnat'ı. (277,2)*

*Ortalıkta **gün boyu gece boyu** et kokusu, kan kokusu. (308,1)*

*Ve kadınlar mermi taşıyorlar **hiç** durmaksızın... (346,1)*

*Böylece bohçalar **kat kat** açılır. (352,1)*

*Veli buraya geleli, babası gibi kendi evinde olmayı **çok** istemişti. (395,2)*

***Azıcık** bekle. (400,1)*

4.3.3.4. Miktar Zarflarının Cümlede Kullanımları

4.3.3.4.1. Fiil Cümlelerinde Miktar Zarfları

*Ben **çok** düşündüm. (29,2)*

*Ama bu kızgınlığı **çok** sürmedi. (109,1)*

*Kafileyle arası **epeyce** açılmıştı. (216,2)*

*Dün gece **biraz** tahta köprüde dolaştık. (226,2)*

*Veli buraya geleli, babası gibi kendi evinde olmayı **çok** istemişti. (395,2)*

4.3.3.4.2. İsim Cümlelerinde Miktar Zarfları

*Çünkü unutmak **biraz** zordur. (214,1)*

*Hepimizde **biraz** Mecnunluk vardır. (324,1)*

4.3.4. Yükleme Yön Bakımından Niteleyen Zarf Tümlerleri

4.3.4.1. Yapılarına Göre Yön Zarfları

4.3.4.1.1. Kelime Grubu Şeklindeki Yön Zarfları

4.3.4.1.1.1. Edat Grubu Şeklindeki Yön Zarfları

Çay bahçesine doğru yürüdüler. (11,3)

Sonra bir çınarın gölgesine sığınmış çeşmeye doğru yürüdü. (15,2)

İşte bu tarafa doğru geliyorlar. (28,2)

Zaman zaman kışın siyah, lacivert, kurşun renkli bulutları o tepelere doğru sarktı. (89,2)

*Ellerini beline koyup, **Selim' e doğru** yürüdü. ” (104,1)*

***Türbeye doğru** bir gideyim. (112,2)*

*Olanları sessizce seyreden Recep, **ihtiyara doğru** birkaç adım attı. (123,2)*

*Elinde değneği, iri gövdesiyle **o yana doğru** yürüdü. (132,2)*

Dağınık düzensiz çizgileriyle kadınlı erkekli bir kalabalık o yana doğru geliyordu. (157,2)

*Askerlerin bir kısmı, karşılayıcılarla birlikte **Rum mahallesine doğru** yürüyorlardı. (191,2)*

*Bastonuna dayanarak ağır ağır **kaçaklara doğru** yürüdü. (207,2)*

***O yöne doğru** koşmaya başladı. (244,1)*

*Fitnat Hanım, pencereden iyice sarkıp, alt **pencereye doğru** seslendi. (278,2)*

*Kız babasına da şerbet götürdükten sonra, kalan bardakla, **kapıya doğru** gitti. (284,1)*

*Düşman ağırlığını **batıya doğru** kaydırmişti. (314,1)*

4.3.4.1.1.2. Sıfat Tamlaması Şeklindeki Yön Zarfları

*Ondan sonra beceriksizce, hep **bir yöne** açmaya koyuldu. (55,2)*

*Veli'yle Hikmet bahçenin kuru ağaçları arasından hızlı hızlı **o yana** geliyorlardı. (167,3)*

*Mülâzım Refik her zamanki soğukkanlı görünüşüyle **o yana** yürüdü. (180,2)*

*Derken Rum mahallesinden bir grup insan ellerinde sepetlerle, torbalarla **o yana** geldiler. (191,1)*

Doktorun elini öpmüş, hafiften başını o yana çevirmişti. (213,1)

Yusuf üstünü başını düzelterip, solmuş üniformasıyla o yana koştı. (408,2)

4.3.4.2. Yön Zarflarının Cümlede Kullanımları

4.3.4.2.1. Fiil Cümlelerinde Yön Zarfları

Abdullah Bey çekilip ağacın dibine doğru gitti. (15,3)

Birkaç kuru yaprağı ayıklayıp biraz ötedeki koyu kırmızı kadife gülüne doğru seğirtti. (37,1)

Oradan hiç bilmediği, gitmediği illere doğru uzanıyordu. (89,2)

Araba Yunanlıların yaktığı köylere, çatışmaların geçtiği yerlere doğru yol aldı. (360,2)

*Ordularımız, düşmanı **Dumlupınar'a doğru** kovalamaktaymış. (379,2)*

4.3.5. Yükleme Soru Bakımından Niteleyen Zarf Tümleçleri

4.3.5.1.Yapılarına Göre Soru Zarfları

4.3.5.1.1.Tek Kelimeden Oluşan Soru Zarflar

4.3.5.1.1.1. Basit Sözcüklerden Oluşan Soru Zarfları

***Niye** türküyü kestin Yusuf? (15,1)*

***Neden** olmasın? (18,4)*

*Karar tasdiklendikten sonra bize **neden** soruluyor? (93,1)*

*Çıkan kismetleri **niye** teptin? ” (152,2)*

*Aman Mollam **niye** daha önce söylemezsin? (257,2)*

***Neden** taaruza geçmiyor bizimkiler peki? (353,2)*

***Niye** iyi gelmesin efendi? (382,2)*

***Neden** öyle bakıyorsun? (395,1)*

4.3.5.1.1.2. Birleşik Sözcüklerden Oluşan Soru Zarfları

*Ben bu işten **nasıl** para alırım? ” (60,1)*

***Nasıl** çıkılsın Atiye kardeş? ” (136,1)*

Nasıl firar etmesin bunlar?” (201,1)

*Kemane, dümbelek felan olmadan **nasıl** oynanır?”* (336,2)

*Bu sıcakta **nasıl** varacaktınız oraya?* (367,1)

4.3.5.2. Soru Zarflarının Cümlede Kullanımları

4.3.5.2.1. Fiil Cümlelerinde Soru Zarfları

*Karar tasdiklendikten sonra bize **neden** soruluyor?* (93,1)

***Nasıl** çıkılsın Atiye kardeş?* (136,1)

***Neden** taaruza geçmiyor bizimkiler peki?* (353,2)

*Bu sıcakta **nasıl** varacaktınız oraya?* (367,1)

***Neden** öyle bakıyorsun?* (395,1)

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bir cümlede en temelde yargıyı oluşturan iki öge söz konusudur. Birincisi eylemi gerçekleştiren fail; özne, ikincisi ise belli bir zaman etrafında gerçekleşen çekimli bir eylem; yüklemidir. Temelde bu iki unsur anlatım için yeterli gelse de kimi zaman anlatımı daha belirgin hâle getirebilmek ve anlam karmaşasının önüne geçebilmek için başka unsurlara da ihtiyaç duyulur. Bu durumda devreye zarf tümleci, yer tamlayıcısı ve nesne gibi yardımcı ögeler girer. Zarf tümleci öge olarak cümlenin yardımcı unsurudur ancak işlev itibarıyla yargının hangi zamanda, hangi durum içinde ne sıklıkla ne yönde ve nasıl gerçekleştiğine dair çok çeşitli bilgileri muhatabına sunar. İletilmek istenen mesajın alıcı tarafından daha net anlaşılmasına katkıda bulunur. Bu yönüyle zarf tümleci söz dizimi için önemli bir yere sahiptir.

Bu yüksek lisans tez çalışmasında Sevinç Çokum'un 413 sayfadan oluşan *Ağustos Başağı* isimli romanında zarf tümleçlerini oluşturan yapılar incelenmiştir. İlk olarak ilgili eserdeki cümle birimleri tek tek incelenerek zarf tümleci görevinde bulunan yapılar tespit edilmiş ardından zarf tümleci görevini üstlenen yapılar türlerine göre (zaman, durum, miktar, yön ve soru) beş başlık altında sınıflandırılmıştır. Ardından türlerine göre beş ayrı başlık altında sınıflandırılmış zarf tümleçlerini meydana getiren yapılarının oluşma biçimleri irdelenmiştir. Zarf tümleçleri yapısına göre basit, türemiş, birleşik ve kelime grubu biçiminde oluşmuş yapılar olarak alt başlıklarda incelenmiştir. Türemiş ve kelime grubu şeklinde oluşmuş zarf tümleci yapıları için ayrıca kendi içerisinde alt başlıklar oluşturulmuş ve ilgili başlıklar altında ilgili örnekler sunulmuştur. Zarf tümleçleri köken bakımından da incelenmiş ve yabancı kökenli zarf tümleçleri olarak ayrıca dikkatlere sunulmuştur. Yapılan inceleme sonucunda elde edilen sayısal

veriler 6 tablo şeklinde sunulmuş ardından bu tablolar elde edilen sonucun daha net okunabilmesi için grafiklere dönüştürülmüştür. Buna göre *Ağustos Başağı* adlı romanda zarf tümleçlerini oluşturan yapılar hakkında şu sonuçlara varılmıştır:

1. Kapı Yayınları'ndan 2019 yılında 4. baskı olarak yayımlanan 413 sayfadan meydana gelen *Ağustos Başağı* adlı eserde Tablo 5.1 'de görüldüğü üzere toplamda 2837 adet zarf tümleci tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf tümleçlerinin türlere sayıları Tablo 5.1 'de türlerin toplam içindeki dağılım yüzdeleri ise Şekil 5.1'de görülmektedir. Buna göre durum bildirme zarfı, zarf türleri içerisinde genel toplamda %57,27'lik en fazla kullanılan zarf türü olmuştur. %28,93'lik kullanım yüzdesiyle zaman zarfı ikinci sıradadır. Sırasıyla miktar zarfı % 8,84, yön zarfı %3,06 ve soru zarfı %1,86'lık kullanım yüzdelere sahiptir. Soru zarfı türler içerisinde en az tercih edilen zarf türü olmuştur.

2. Zarf tümleçlerini meydana getiren yapılar (basit, isimden türemiş, fiilden türemiş, birleşik) kelime gruplarını oluşturan yapılar (sıfat tamlaması, belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, zarf fiil grubu, sıfat fiil grubu, isim fiil grubu, kısaltma grubu, edat grubu, tekrar grubu) ve yabancı kökenli zarf tümleçleri dahil olmak üzere toplam 16 başlık altında incelenmiştir. Bu 16 başlık "BULGULAR" bölümünde ana başlıklar olarak ele alınmıştır. Zarf tümleci olarak işlev gören yapılar türlerine ve yapılarına göre incelendiğinde toplamda 43 başlık ortaya çıkmıştır.

3. Yüklemi zaman yönünden niteleyen zarf tümleci yapıları ve bu yapıların kendi içerisindeki yüzdelik dağılımı Tablo 5.2 'de görülmektedir. Tespit edilen 821 adet zaman zarfı tümleci içerisinde en çok bulunan yapı biçimi %27,77 oranla türemiş sözcüklerden oluşan yapılar olmuştur. Bu oranı %10,35'lik yüzde ile sıfat tamlaması şeklindeki yapılar takip etmektedir. Bu yüzdeye bakılarak sıfat tamlamalarının zaman zarfı tümleci meydana getirmeye oldukça müsait olduğu söylenebilir. Ardından sırasıyla %9,62'lik yüzdeyle birleşik sözcüklerden meydana gelen zaman zarfı tümleçleri, %9,01'lik yüzde ile yabancı sözcüklerden oluşan zaman zarfı tümleçleri gelmektedir. Yabancı sözcüklerin zaman zarfı tümleci olarak kullanım oranına bakılarak yabancı sözcüklerin eser içinde zaman zarfı tümleci olarak kullanılma sıklığının kayda değer olduğu söylenebilir. Zaman zarf tümleçleri içerisinde diğer yapılarla kıyaslandığında nispeten düşük orana sahip yapıların tekrar grubu ve cümle biçiminde oluşmuş zaman

zarfı tümleçleri oldukları görülmektedir. %0,12'lik yüzdeyle en az kullanılan yapı biçimi cümle şeklinde oluşmuş zaman zarfı tümleci olmuştur.

4. Zarf türleri içerisinde eserde en çok kullanım sayısına ve yüzdesine sahip olan durum bildirme zarfı tümleçlerini meydana getiren yapılar Tablo 5. 3'de sunulmuştur. Buna göre durum zarfı tümleçlerini oluşturan yapılar içerisinde sıfat tamlaması biçiminde oluşmuş yapılar %19,87'lik yüzdeyle en çok kullanılan yapı olmuştur. Zarf fiil grubu %16,73'lük yüzdeyle ikinci sırada yer almaktadır. Bu iki değere bakılarak sıfat tamlamalarının ve zarf fiillerin durum zarfı tümleci oluşturmada sıklıkla kullanılan yapılar olduğu söylenebilir. Durum bildirme zarf tümleçlerini oluşturan yapılar içerisinde %0,43'lük oranla bağlama grubu en az kullanılan yapı olmuştur.

5. Yükleme miktar yönünden belirten zarf tümleçlerinin kullanım sayısı ve yüzdesi Tablo 5.4'de görülmektedir. Buna göre eserde toplam 251 adet miktar zarfı tümleci tespit edilmiştir. Bu tümleçleri meydana getiren yapılar içerisinde %62,15'lik oranla basit sözcükler en fazla kullanılan yapı olmuştur. İkinci sırada %16,33'lük yüzdeyle birleşik sözcükler gelmektedir. %9,56'lık yüzdeyle edat grubu üçüncü sıradadır. İsim tamlaması, isim fiil grubu, sıfat fiil grubu, zarf fiil grubu, bağlama grubu ve kısaltma grubu yapılarıyla oluşmuş zarf tümleçlerine rastlanmamıştır. Ayrıca yabancı sözcüklerden oluşan miktar zarfları da tespit edilememiştir. Tekrar grubu yapısı %0,39'luk yüzde ile en az kullanılan yapı olmuştur.

6. Yön bakımından niteleyen zarf tümleçlerinin kullanım sayısı ve yüzdesi Tablo 5.5'te sunulmuştur. Buna göre eserde toplam 87 adet yön zarfı tümleci tespit edilmiştir. Bu zarf tümleçlerini meydana getiren yapılar içerisinde edat grubu biçiminde oluşmuş yapılar %79,31'lik yüzdeyle en fazla kullanılan yapı olmuştur. Ardından %11,49'luk yüzdeyle sıfat tamlaması ikinci sırada yer almaktadır. İsim tamlaması, isim fiil grubu, sıfat fiil grubu, zarf fiil grubu, bağlama grubu ve kısaltma grubu biçiminde oluşmuş yapılara rastlanılmamıştır. Tekrar grubu %1,14'lük yüzdeyle en az kullanılan yapı biçimi olmuştur.

7. Yükleme soru yönünden niteleyen zarf tümleçlerinin kullanım sayısı ve yüzdesi Tablo 5. 6'da görülmektedir. Buna göre eserde toplamda 53 adet soru zarfı tümleci tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf tümleçlerini meydana getiren yapılar

içerisinde basit sözcükler %54,71 en fazla kullanılan yapıdır. İkinci sırada yer alan birleşik sözcükler %45,29'luk yüzdeyle en az kullanılan yapı olmuştur.

Elde edilen sonuçlara bakıldığında zarf tümleçleri basit, türemiş, birleşik yapılardan meydana geldiği gibi çeşitli kelime gruplarından da meydana gelmektedir. Yapılan inceleme göz önüne alındığında zarf türleri içerisinde eserde en fazla varlık gösteren zarf türü durum bildirme zarfıdır. Durum bildirme zarfı yüklem durumu birçok açıdan (benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, amaç, vasıta) niteler. Birçok anlamı ve durumu ifade ederken kullanılan bir tür olduğu için de çoğunlukla birden fazla kelime grubuyla ifade edilen yapılardır. Yüklemi soru yönüyle niteleyen zarf tümleçleri ise bu çalışmada en az çeşit yapıdan oluşan zarf türü olmuştur. “neden” ve “niye” sözcükleri en fazla “nasıl” sözcüğü ise en az kullanılan soru zarfları olmuştur.

Çalışmada da görüldüğü üzere zarf tümleçleri anlatıma çeşitli şekillerde yön vererek anlatılmak, aktarılacak istenen mesajın alıcı tarafından daha net anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Anlatımın zarf tümleçleri vasıtasıyla genişletilmesi ve belirgin hâle getirilmesi eser açısından düşünüldüğünde yazarın anlatımını zenginleştirmesini verilmek istenen duygu ve düşüncenin doğru bir şekilde okuyucuya iletilmesini sağlamaktadır. Bu bakımından zarf tümleçleri mühim bir görev üstlenmektedir. Okuyucu açısından ise yazarın anlatmak istediği konunun veya düşüncenin anlaşılmasını kolay hâle getirmektedir.

Bu çalışmada Türkçenin anlatım gücüne sağladığı imkân bakımından zarf tümleçlerinin söz diziminde ne kadar mühim bir yer tuttuğunu bilimsel açıdan ifade edilmeye çalışılmıştır. Söz diziminin araştırma konusu olan cümlelerin öğelerine ve özelde zarf tümlecine yönelik bilimsel çalışmalar arttıkça bu konu daha da iyi anlaşılacaktır. Böylelikle Türkçenin anlatım gücünün ve zenginliği bilimsel çalışmalar yoluyla da araştırmacıların dikkatine sunulabilecektir.

Tablo 5.1: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Zarf Tümleçlerinin Türlerle Göre Sayıları ve Yüzdeleri

AĞUSTOS BAŞAĞI ROMANINDAKİ ZARF TÜMLEÇLERİ		
TÜRLER	ZARF TÜMLEÇLERİNİN SAYILARI	ZARF TÜMLEÇLERİNİN YÜZDELERİ
Zaman	821	28,93
Durum Bildirme	1625	57,27
Miktar	251	8,84
Yön	87	3,06
Soru	53	1,86
TOPLAM	2837	100

Tablo 5.2: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Zaman Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri

YÜKLEMİ ZAMAN BAKIMINDAN NİTELEYEN ZARF TÜMLEÇLERİ				
YAPISINA GÖRE ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ		ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİNİN SAYILARI		ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİNİN YÜZDELERİ
TEK SÖZCÜKTEN OLUŞAN ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ				
BASİT SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ		71		8,64
TÜREMİŞ SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ	İsimden Türemiş Zaman Zarfı Tümleçleri	197	228	27,77
	Fiilden Türemiş Zaman Zarfı Tümleçleri	31		
BİRLEŞİK SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ		79		9,62
KELİME GRUBU ŞEKLİNDEKİ ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ				
Sıfat Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfı Tümleçleri		85		10,35
İSİM TAMLAMASI ŞEKLİNDEKİ ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ	Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları	1	9	1,09
	Belirtili İsim Tamlaması Şeklindeki Zaman Zarfları	8		
Zarf Fiil Grubu Şeklindeki Zaman Zarfı Tümleçleri		68		8,28
Sıfat Fiil Grubu Şeklindeki Zaman Zarfı Tümleçleri		30		3,65
Kısaltma Grubu Şeklindeki Zaman Zarfı Tümleçleri		71		8,64
Edat Grubu Şeklindeki Zaman Zarfı Tümleçleri		46		5,6
Tekrar Grubu Şeklindeki Zaman Zarfı Tümleçleri		17		2,07
Cümle Biçimdeki Zaman Zarfı Tümleçleri		1		0,12
Şart Kipi Ekli Zaman Zarfı Tümleçleri		42		5,11
YABANCI SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN ZAMAN ZARFI TÜMLEÇLERİ		74		9,01
TOPLAM		821		100

Tablo 5.3: Sevinç Çokum’un Ağustos Başağı Romanında Durumu Bildirme Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri

YÜKLEMİ DURUM BİLDİRME BAKIMINDAN NİTELEYEN ZARF TÜMLEÇLERİ				
YAPISINA GÖRE DURUM BİLDİRME ZARFI TÜMLEÇLERİ		DURUM BİLDİRME ZARFI TÜMLEÇLERİNİN SAYILARI		DURUM BİLDİRME ZARF TÜMLEÇLERİNİN YÜZDELERİ
TEK SÖZCÜKTEN OLUŞAN DURUM BİLDİRMME ZARFI TÜMLEÇLERİ				
BASİT SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN DURUM BİLDİRME ZARFI TÜMLEÇLERİ		158		9,72
TÜREMİŞ SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN DURUM BİLDİRME ZARFI TÜMLEÇLERİ	İsimden Türemiş Durum Bildirme Zarfı Tümleçleri	173	189	11,63
	Fiilden Türemiş Durumb Bildirme Zarfı Tümleçleri	16		
BİRLEŞİK SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN DURUM BİLDİRME ZARFI TÜMLEÇLERİ		112		6,89
KELİME GRUBU ŞEKİLNDEKİ DURUM BİLDİRME ZARFI TÜMLEÇLERİ				19,87
Sıfat Tamlaması Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları		323		
İSİM TAMLAMASI ŞEKLİNDEKİ DURUM BİLDİRME ZARFI TÜMLEÇLERİ	Belirtili İsim Tamlaması	23	49	3,01
	Belirtisiz İsim Tamlaması	26		
Zarf- Fiil Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları		272		16,73
İsim- Fiil Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları		16		0,98
Bağlama Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları		7		0,43
Edat Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları		257		15,81
Kısaltma Grubu Şeklindeki Durum Bildirme Zarfları	İsnat Grubu	1	15	0,92
	Diğer	14		
Tekrar Grubu Biçimdeki Durum ve Bildirme Zarfları		125		7,69
Yabancı Kökenli Durum Bildirme Zarfları		102		6,27
TOPLAM		1625		100

Tablo 5.4: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Miktar Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri

YÜKLEMİ MİKTAR BAKIMINDAN NİTELEYEN ZARF TÜMLEÇLERİ		
YAPISINA GÖRE MİKTAR ZARFI TÜMLEÇLERİ	MİKTAR ZARFI TÜMLEÇLERİ SAYILARI	MİKTAR ZARFI TÜMLEÇLERİNİN YÜZDELERİ
TEK SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN MİKTAR ZARFI TÜMLEÇLERİ	156	62,15
TÜREMİŞ SÖZCÜKTEN OLUŞAN MİKTAR ZARFI TÜMLEÇLERİ	8	3,18
BİRLEŞİK SÖZCÜKTEN OLUŞAN MİKTAR ZARFI TÜMLEÇLERİ	41	16,33
KELİME GRUBU ŞEKLİNDEKİ MİKTAR ZARFI TÜMLEÇLERİ		
Sıfat Tamlaması Şeklindeki Miktar Zarfı Tümleçleri	18	7,17
Edat Grubu Şeklindeki Miktar Zarfı Tümleçleri	24	9,56
Zarf Grubu Şeklindeki Miktar Zarfı Tümleçleri	3	1,19
Tekrar Grubu Şeklindeki Miktar Zarfı Tümleçleri	1	0,39
TOPLAM	251	100

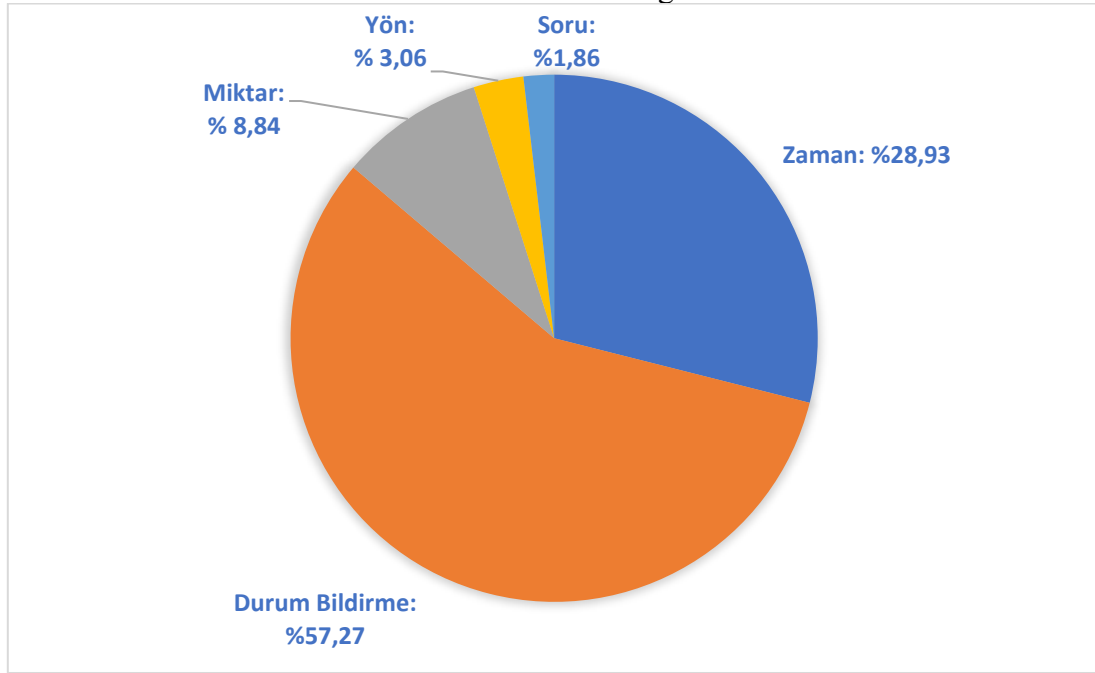
Tablo 5.5: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Yön Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri

YÜKLEMİ YÖN BAKIMINDAN NİTELEYEN ZARF TÜMLEÇLERİ		
YAPILARINA GÖRE YÖN ZARFI TÜMLEÇLERİ	YÖN ZARFI TÜMLEÇLERİNİN SAYILARI	YÖN ZARFI TÜMLEÇLERİNİN YÜZDELERİ
BASİT SÖZCÜKLERDEN OLUŞAN YÖN ZARFI TÜMLEÇLERİ	7	8,04
KELİME GRUBU ŞEKLİNDEKİ YÖN ZARFI TÜMLEÇLERİ		
Tekrar Grubu Şeklindeki Yön Zarfları	1	1,14
Edat Grubu Şeklindeki Yön Zarfları	69	79,31
Sıfat Tamlaması Şeklindeki Yön Zarfları	10	11,49
TOPLAM	87	100

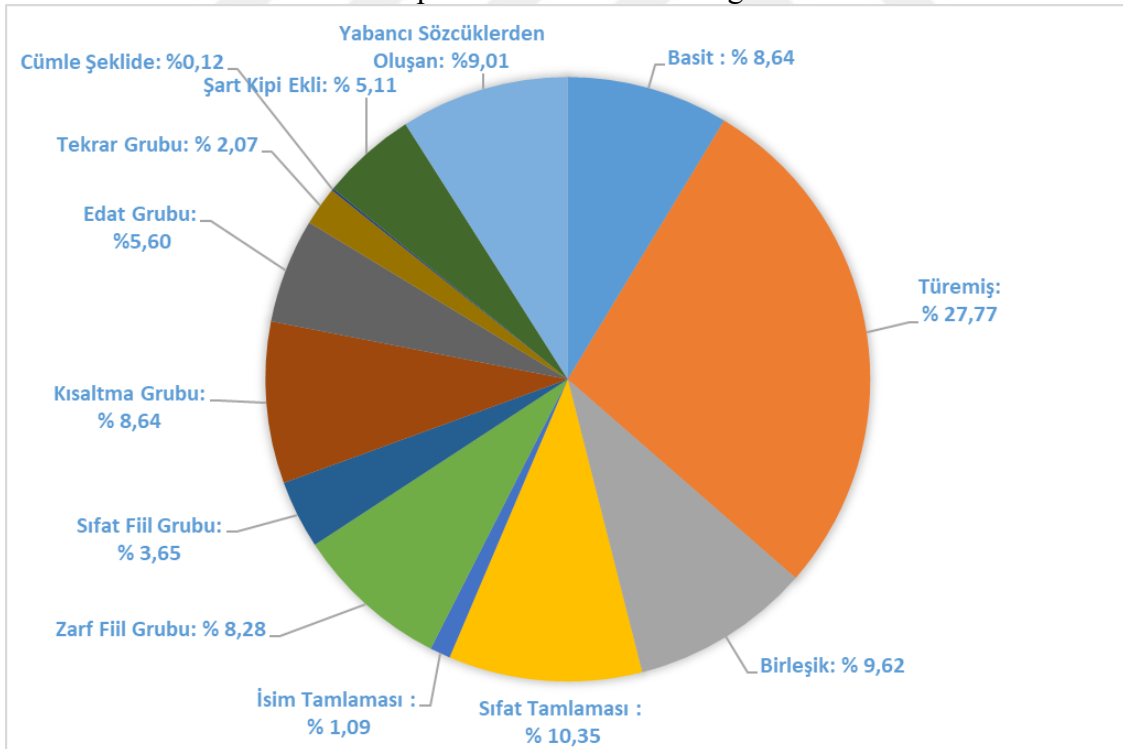
Tablo 5.6: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanında Soru Zarfı Tümleçlerinin Yapılarına Göre Sayıları ve Yüzdeleri

YÜKLEMİ SORU BAKIMINDAN NİTELEYEN ZARF TÜMLEÇLERİ		
YAPILARINA GÖRE SORU ZARFI TÜMLEÇLERİ	SORU ZARFI TÜMLEÇLERİNİN SAYISI	SORU ZARFI TÜMLEÇLERİNİN YÜZDELERİ
Basit Sözcüklerden Oluşan Soru Zarfları	29	54,71
Birleşik Sözcüklerden Oluşan Soru Zarfları	24	45,29
TOPLAM	53	100
GENEL TOPLAM	2837	

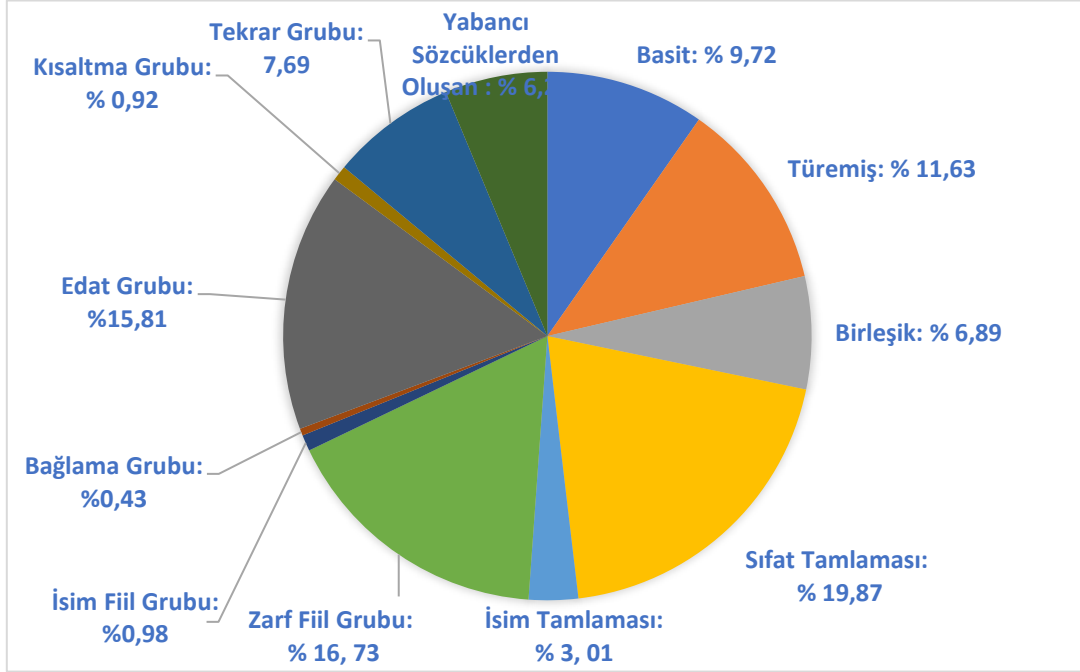
Şekil 5.1: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Yüzde Grafiği

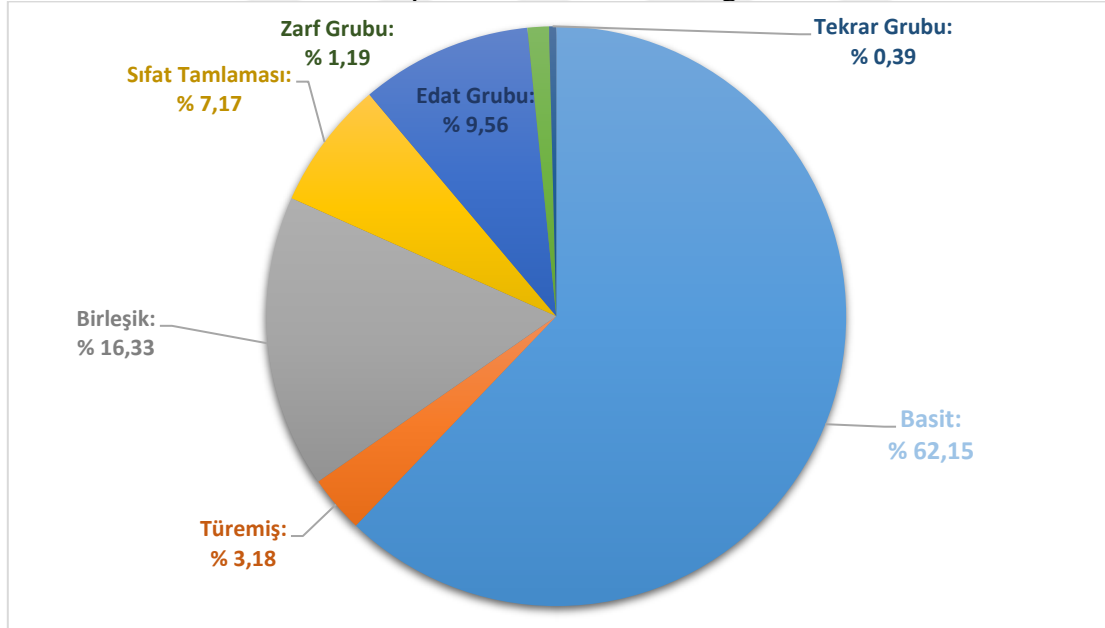
Şekil 5.2: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Zaman Zarf Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği

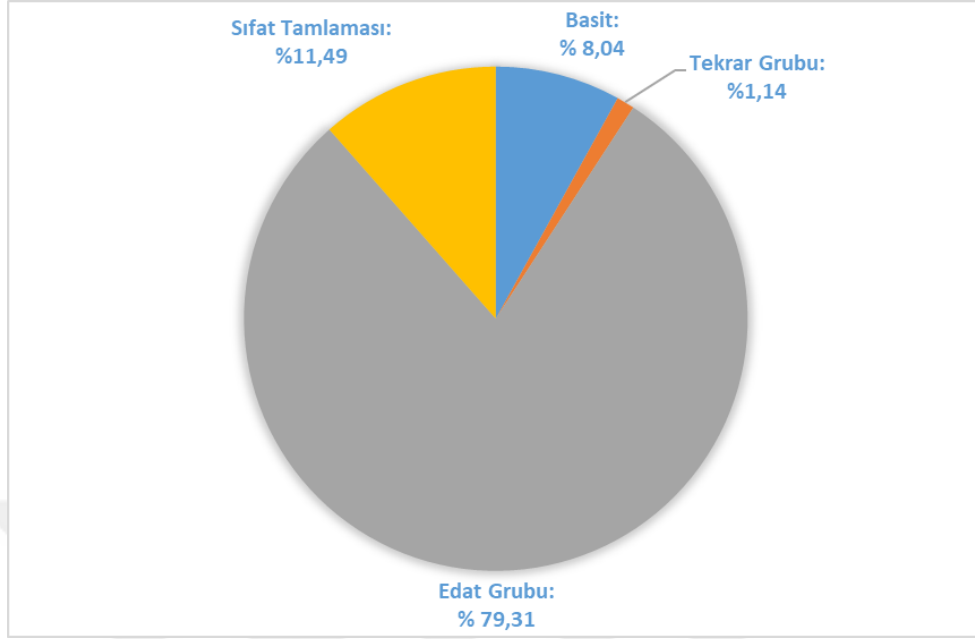
Şekil 5.3: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Durum Bildirme Zarfı Tümlerlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği

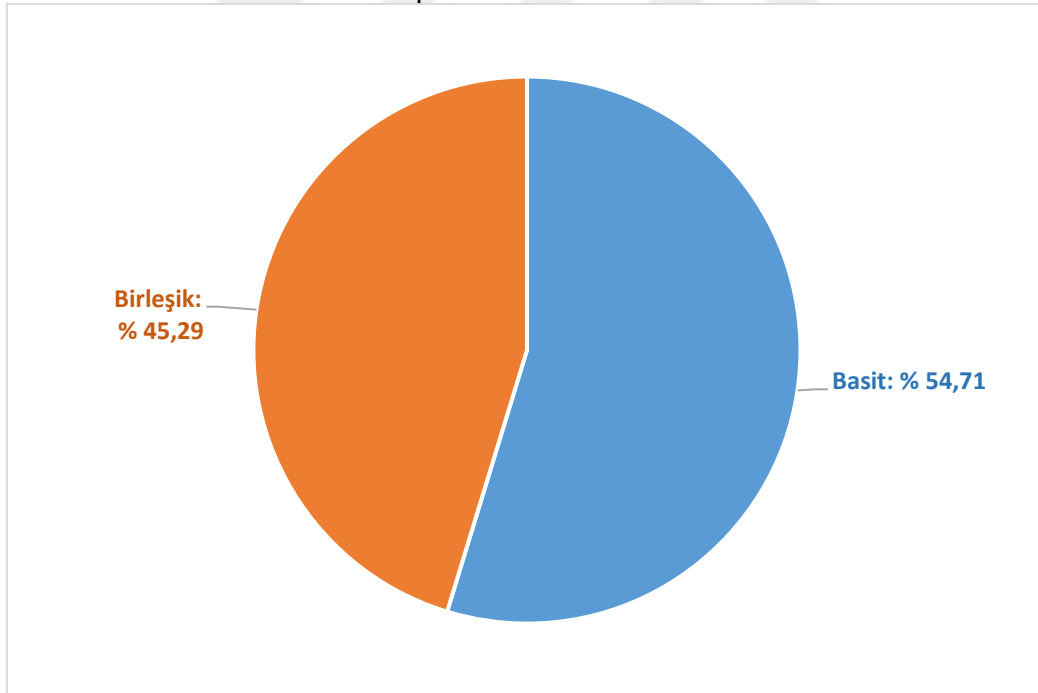
Şekil 5.4: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Miktar Zarfı Tümlerlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği

Şekil 5.5: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Yön Zarfı Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzde Grafiği

Şekil 5.6: Sevinç Çokum'un Ağustos Başağı Romanındaki Soru Zarfı Tümleçlerinin Yapılara Göre Yüzdesi

KAYNAKÇA

- Argunşah, H. (2000). “Kadın Duyarlılığı Açısından Sevinç Çokum’un Hikayeleri”, *Kadın/Woman2000 Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1/1, 117. <https://go.gale.com/ps/i.do?p=AONE&u=anon~75e15e06&id=GALE|A95791451&v=2.1&it=r&sid=googleScholar&asid=5cb5ecce>
- Banguoğlu, T., (2015). *Türkçenin Grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baydar, T., (2018). Aynı Türden Birden Fazla Unsurlu/Ögeli Cümlelerin Tahlillerine Yeni Bir Bakış. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 6(13), 131-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turuk/issue/42738/519274>
- Baydar, T., (2020). *Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları*. Sonçağ Yayıncılık.
- Berg, B. L., & Lune, H., (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Çev. H. Aydın). Eğitim Kitabevi
- Bulak, Ş. (2011). Tarihî ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Şart Kipi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (30), 71-97. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26252/276553>
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Çokum, S., (2019). *Ağustos Başağı 4*. Kapı Yayınları.
- Dağ, N. (2012). *Sevinç Çokum’un Romanlarında Sosyal Yapı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ediskun, H., (1999). *Türk Dilbilgisi*. Remzi Kitabevi.
- Ercilasun, B. (2009). ”Sevinç Çokum ve Dört Romanı”. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*.2/26, 81-108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16967/177207>
- Ergin, M., (2013). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları.
- Gencan, T. N., (1979). *Dilbilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (1999). ESKİ TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE “İSTEK KİPİ” ÜZERİNE. TDK- Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü. file:///C:/Users/sumey/Desktop/tez%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1/gulsevin_01.pdf
- Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi 10. 12. 2023, <https://sozluk.gov.tr/>
- Hengirmen, M., (2006). *Temel DilBilgisi* 5. Engin Yayınevi.
- Kandemir, S. M., (2022). *Tarık Buğra’nın Gençliğim Eyvah Romanında Zarf Tümlecini Oluşturan Kelime Grupları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karahan, L., (2015). *Türkçede Söz Dizimi*. 22. Akçağ Yayınları.
- Karakayalı, T., (2020). *Sevinç Çokum’un Hilal Görününce Adlı Romanında Söz Dizimi* (Yayımlanmamış doktora tezi) Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Kaynak, L. (2012). *Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum’un Hikayelerinin Analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Z., (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi 4*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Narlı, M., (2018). *Yüz Yüze Konuşmalar Yaşayan Edebiyat I*. Kültür Bakanlığı.
- Özkan, M., (2013). *Türkçe Cümle Bilgisi-II*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkan, M., & Sevinçli, S. (2009). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)*. Akademik Kitaplar Yayınları.
- Şahin, S. (2011). “Edebiyatta “Öteki1 ve Sevinç Çokum Örneği- Bizim Diyar, Hilal Görününce, Ağustos Başağı ve Çırpıntılar Romanında “Öteki”-“ *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1/29, 153-170.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26255/276579>
- Vikipedi. “Sevinç Çokum”. Erişim Tarihi 13.01.2024,
https://tr.wikipedia.org/wiki/Sevin%C3%A7_%C3%87okum
- Vural, H., & Böler, T. (2011). *Ses ve Şekil Bilgisi*. Kesit Yayınları.
- Tahiroğlu, D. (2022). *Sevinç Çokum Üzerine Bir Araştırma (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri)*(Yayımlanmamış doktora tezi) Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2011). *Türkçe Sözlük*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*.
- Wordpress. “Sevinç Çokum-Hayatı”. Erişim Tarihi 12.01. 2024,
https://www.sevincçokum.info/?page_id=583

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad:Sümeyye Gamze Çelik	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türkçe Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	